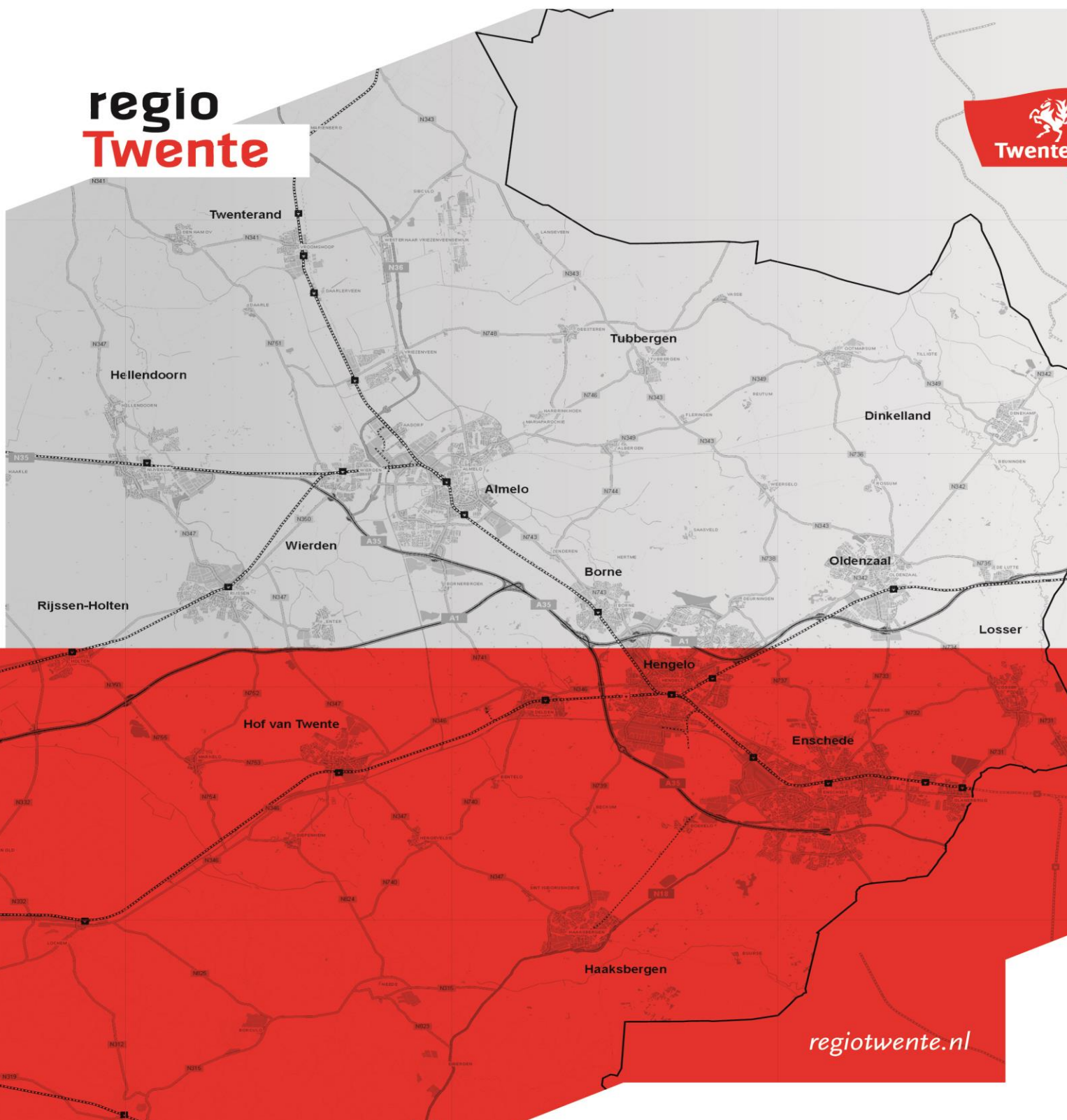

regio
Twente

2018

Programmabegroting

Voorwoord

Samenwerken is onze kernwaarde; met en voor de 14 Twentse gemeenten en andere partners werken we aan een sterk en vitaal Twente. Die samenwerking is en blijft volop in beweging, ook in 2018. Deze bewegingen zijn momenteel nog niet allemaal concreet te duiden; in 2017 werken we – samen met de besturen en raden van de Twentse gemeenten – bijvoorbeeld nog volop aan het werkprogramma 2017-2020, de evaluatie van Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT) en de evaluatie van de Agenda van Twente. Bij de evaluatie van de Agenda van Twente zijn de vier O's (ondernemers, onderzoekers, onderwijs en overheid) en de Twente Board nauw betrokken. Daarnaast ontstaat naar verwachting in de loop van 2017 meer helderheid over het vervolg van Twentebedrijf en de mogelijke effecten daarvan voor Regio Twente. Stuk voor stuk leveren deze ontwikkelingen effecten op voor onze werkzaamheden en daarmee de begroting van 2018.

Hierover is half april – het moment waarop conform de Wet op de gemeenschappelijke regelingen (Wgr) de programmabegroting aan uw gemeenten wordt voorgelegd – nog niet op alle fronten duidelijkheid. Dit betekent ook dat een aantal onderdelen uit voorliggende begroting onder voorbehoud van besluitvorming is opgenomen. Indien de besluitvorming anders verloopt dan bij de betreffende onderdelen vermeld, dan levert dit voor 2018 een begrotingswijziging op. De voorliggende begroting is daarmee grotendeels gebaseerd op de begroting van 2017, waarbij de bekende begrotingswijzigingen en begrotingsregels zijn verwerkt.

Een groot deel van de taken – en daarmee de begroting – van Regio Twente is ook in 2018 'going concern'; bijvoorbeeld op het gebied van publieke gezondheid, recreatieve voorzieningen en bijbehorende bedrijfsvoering. De evaluatie van Kennispunt Twente in 2016 is positief verlopen; deze samenwerking is dus per 2017 voortgezet. Dit geldt ook voor Twentse Kracht. Beide samenwerkingen (*coalitions of the willing*) zijn in voorliggende begroting verwerkt.

Samenwerken en verbinden in Twente is en blijft onze kracht. Onze circa 560 medewerkers zetten zich met onze partners dagelijks in voor een vitale regio, om de ruim 627.000 inwoners een goed leefklimaat te blijven bieden. Of het nu gaat om onze dienstverlening in de consultatiebureaus, het onderhoud van parken en routenetwerken, het samenwerken op diverse beleidsterreinen of het ondersteunen vanuit bedrijfsvoering. Dit doen we met een nuchtere Twentse aanpak en goed vakmanschap. Daarbij zetten we in 2018 extra in op het actiever verbinden van de verschillende programma's en vakafdelingen binnen de organisatie Regio Twente. Het verbinden in onze organisatie één met onze partners staat daarbij centraal; daarop willen we ons huisvestingsconcept en digitale omgeving ook aanpassen.

secretaris,

voorzitter,

ir. G.H. Tamminga

dr. G.O. van Veldhuizen

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Samenvatting.....	6
2. Inleiding en leeswijzer.....	8
3. Vaststelling	10
4. Regio Twente	11
Beleidsbegroting	12
Programmaplan.....	12
5. Domein Gezondheid	12
6. Domein Leefomgeving.....	16
6.1 Programma Sociaal Economisch sterk Twente.....	16
6.2 Programma Recreatieve Voorzieningen	25
7. Bestuur en ondersteuning.....	28
8. Organisatie voor de zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14	30
9. Coalitions of the Willing	33
9.1 Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente.....	33
9.2 Kennispunt Twente.....	37
9.3 Acquisitie	40
9.4 Milieu, Duurzaamheid en Afval.....	40
9.5 Twentse Kracht.....	41
9.6 Salarisadministratie.....	43
10. Overzicht algemene dekkingsmiddelen	44
11. Paragrafen	45
11.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	45
11.2 Onderhoud kapitaalgoederen	50
11.3 Bedrijfsvoering.....	51
11.4 Verbonden partijen.....	53
11.5 Financiering.....	57
12. Financiële begroting.....	60
12.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld en toelichting inclusief meerjarenraming	60
12.1.1 Specificatie daling gemeentelijke bijdrage 2018 t.o.v. 2017	63
12.1.2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten	63
12.2 Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting	64
12.2.1 geprognosticeerde balans	64
12.2.2 Berekening EMU-saldo.....	64
Bijlagen	66
Bijlage 1 Productmatrix naar taakveld	66
Bijlage 2 Gemeentelijke bijdrage 2018 (per taakveld)	72

Lijst van figuren en tabellen

Figuur 1 Opbouw weerstandsvermogen	45
Figuur 2 Solvabiliteitsratio	48
Figuur 3 Netto Schuldquote	48
Figuur 4 Netto Schuldquote Gecorrigeerd	49
Figuur 5 Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming	60
Tabel 1 Overzicht van baten en lasten 2018	6
Tabel 2 Beleidsindicatoren	28
Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen.....	44
Tabel 4 Samenvatting beschikbare weerstandscapaciteit	46
Tabel 5 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's.	47
Tabel 6 Weerstandsratio.....	47
Tabel 7 Normering weerstandsratio	48
Tabel 8 Renteschema 2018.....	58
Tabel 9 Renteomslagpercentage.....	58
Tabel 10 Renterisiconorm	59

1. Samenvatting

Overzicht van baten en lasten 2018

Het overzicht van lasten en baten, de financiële uitgangs- en aandachtspunten bij de begroting 2018 en de meerjarenraming 2018-2021 vormen samen het deel van de programmabegroting dat ten grondslag ligt aan de controle van de rechtmatigheid en het oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening door de accountant. Onderstaand het overzicht van lasten en baten voor het jaar 2018.

Domein		Taakveld	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage	Per ** inwoner
Gezondheid	7.1	Volksgezondheid	€ 17.359.816	€ 5.156.478	€ 12.203.338	€ 19,45
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie GGD	€ 573.898	€ 819.881	€ 245.983-	€ 0,39-
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	€ 320.224	€ 414.619	€ 94.395-	€ 0,15-
	Totaal Gezondheid		€ 18.253.938	€ 6.390.977	€ 11.862.960	€ 18,91
Leefomgeving	2.1	Verkeer en vervoer	€ 274.212	€ -	€ 274.212	€ 0,44
	3.1	Economische ontwikkeling	€ 9.414.592	€ 8.615.964	€ 798.627	€ 1,27
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 1.869.979	€ 773.480	€ 1.096.499	€ 1,75
	7.4	Milieubeheer	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ -
Totaal Leefomgeving			€ 11.643.782	€ 9.474.444	€ 2.169.338	€ 3,46
	0.1	Bestuur	€ 106.622	€ -	€ 106.622	€ 0,17
	0.5	Treasury	€ 98.529	€ 94.433	€ 4.096	€ 0,01
	0.7	Alg. / Ov. uitkeringen gemeentefonds	€ 419.486	€ 0	€ 419.486	€ 0,67
	Totaal Bestuur en ondersteuning		€ 624.637	€ 94.433	€ 530.204	€ 0,85
OZJT/Samen14	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	€ 919.213	€ 187.150	€ 732.063	€ 1,17
	6.81	Geëscaleerde zorg 18-	€ 3.142.965	€ -	€ 3.142.965	€ 5,01
Totaal Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente			€ 4.062.178	€ 187.150	€ 3.875.028	€ 6,18
Coalition of the Willing	0.1	Bestuur (Netwerkstad)	€ 198.978	€ -	€ 198.978	
	3.1	Economische ontwikkeling (Kennispunt)	€ 1.163.202	€ 618.194	€ 545.008	
Totaal Coalition of the Willing			€ 1.362.180	€ 618.194	€ 743.986	€ -
Totaal van de programma's			€ 35.946.715	€ 16.765.199	€ 19.181.516	€ 29,39
	0.4	Overhead	€ 13.907.449	€ 3.692.485	€ 10.214.964	€ 16,28
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			€ 49.986.370	€ 20.502.684	€ 29.483.686	€ 45,67
Totaal saldo van baten en lasten			€ 132.206-	€ 45.000-	€ 87.206-	
Mutaties Reserves	0.10	Mutaties reserves	€ 132.206	€ 45.000	€ 87.206	€ 0,14
Totaal Mutaties reserves			€ 132.206	€ 45.000	€ 87.206	€ 0,14
Totaal			€ 0	€ -	€ 0-	€ 45,81

Tabel 1 Overzicht van baten en lasten 2018

* betreft de som van alle baten en lasten op productniveau / projectniveau.

** aantal inwoners per 1-1-2017 zijn vastgesteld op 627.397. Het bedrag per inwoner is exclusief de bijdrage aan Netwerkstad en Kennispunt Twente.

De uitgaven verbonden aan taken in het kader van Coalition of the Willing worden op basis van het inwoneraantal van de deelnemers toegerekend. De uitgaven van de Jeugdgezondheidszorg worden verdeeld op basis van het aantal jeugdigen, dus in dit overzicht is het een indicatie van het bedrag per inwoner.

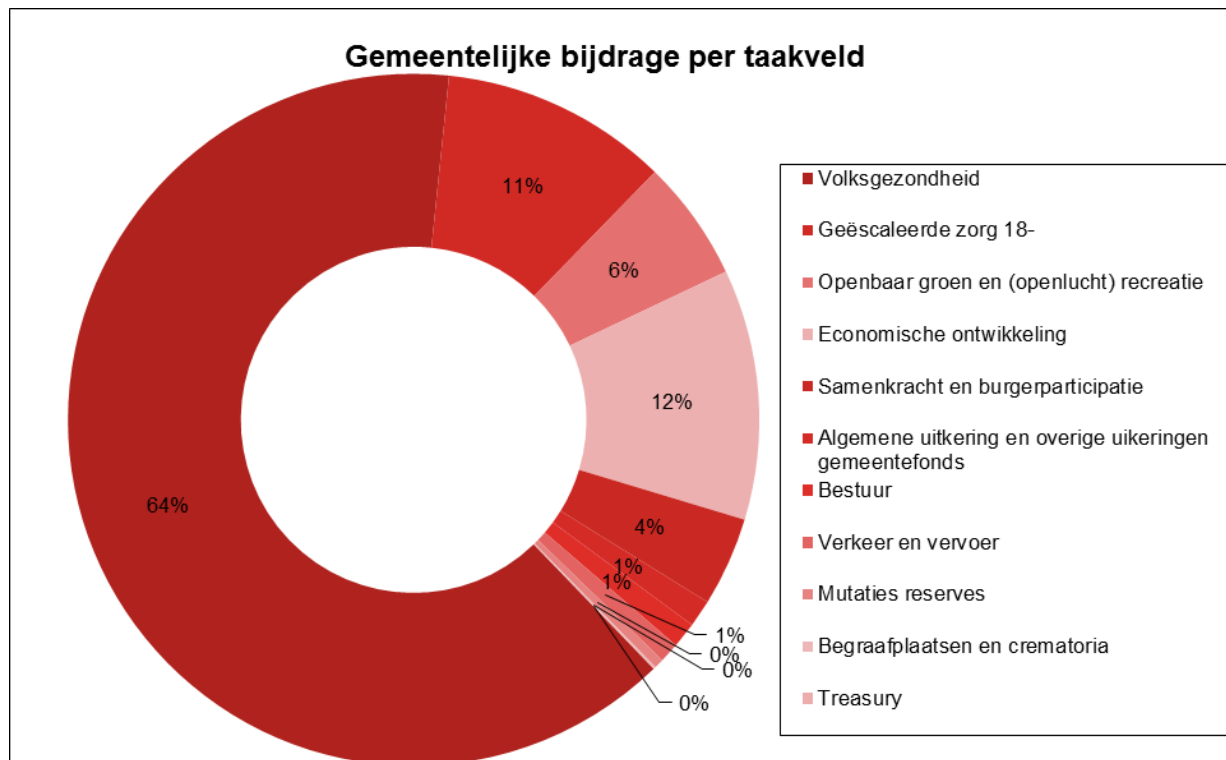
De gemeentelijke bijdrage 2018 stijgt met € 229.475 voor het basistakenpakket, ten opzichte van de gemeentelijke bijdrage 2017 (na wijziging). Deze stijging, die aansluit op de door de 14 Twentse gemeenten opgestelde begrotingskaders, is het gevolg van de volgende wijzigingen:

- de geraamde salarissen 2017 (+ € 287.558) t.o.v. de raming in de begroting 2017 (=met name de verwachte salarisverhoging);
- de geraamde salarissen en geraamde looncompensatie 2018 (+ € 127.011) en prijscompensatie (- € 66.983) volgens de voorspelling van het Centraal Plan Bureau;
- de aanpassing van de begroting conform de BBV stelselwijziging ten aanzien van de rentetoerekening (- € 118.111).

Voor de drie deelnemende gemeenten aan Kennispunt Twente (Coalition of the Willing) daalt de gemeentelijke bijdrage door de aanpassing van de begroting van Kennispunt met € 257.203.

Per saldo daalt de totale gemeentelijke bijdrage voor het jaar 2018 met €27.728 zijnde 0,09%, ten opzichte van de gemeentelijke bijdrage 2017 (na wijziging).

Voor een nadere specificatie van de stijging van de gemeentelijke bijdrage wordt hier kortheidshalve verwezen naar [hoofdstuk 12 'Financiële toelichting'](#) (paragraaf 12.1.1). Voor een specificatie van de financiële gevolgen van de individuele gemeente staan in [bijlage 2](#).

2. Inleiding en leeswijzer

De programmabegroting

De programmabegroting omvat het geheel van taken en activiteiten van Regio Twente. Ze heeft een kaderstellende functie: ze wijst gelden toe aan programma's en autoriseert de besteding van die gelden. Op deze wijze ondersteunt ze het algemeen bestuur bij de uitvoering van zijn controlerende en kaderstellende taak en het budgetrecht.

Zowel de begroting als de jaarstukken zijn in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in de vier onderstaande onderdelen verdeeld:

Begroting		Jaarstukken	
Beleidsbegroting	1. Programmaplan	Jaarverslag	1. Programmaverantwoording
	2. Paragrafen		2. Paragrafen
Financiële begroting	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting	Jaarrekening	3. Programmarekening
	4. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting		4. Balans

Leeswijzer

Deze leeswijzer maakt u wegwijs in de programmabegroting.

In de inleidende hoofdstukken 1 en 2 staat de samenvatting aangevuld met de inhoud en achtergronden van de programmabegroting. In hoofdstuk 3 staat de door het dagelijks bestuur en de bestuurscommissies aan het algemeen bestuur voorgelede besluit ter vaststelling. Hoofdstuk 4 heeft ook een inleidende karakter: het schetst een beeld van Regio Twente.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting omvat programma's, samenhangende sub programma's en paragrafen. In de programma's en sub programma's (hoofdstukken 5 t/m 9) wordt ingegaan op de maatschappelijke effecten en de manier waarop Regio Twente die effecten wil realiseren. Dit gebeurt aan de hand van de, door BBV verplichte, volgende drie w-vragen:

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat doen we ervoor?
3. Wat gaat het kosten (overzicht baten en lasten)?

De eerste vraag betreft het beoogde maatschappelijke effect, dat kan worden vertaald in één of meerdere algemene beleidsdoelstellingen. Dit wordt uitgewerkt in een programma. De tweede vraag gaat in op activiteiten in termen van de 'output-/outcomegegevens' die nodig zijn voor het bereiken van het beoogde maatschappelijke effect. Dit wordt beschreven in de sub programma's die bij het betreffende programma horen, of in het programma zelf als geen sub programma's aanwezig zijn. De derde vraag heeft betrekking op de baten en lasten die aan het programma respectievelijk het sub programma worden toegewezen om de gewenste effecten te bereiken.

De paragrafen van de programmabegroting geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten vanuit een bepaald perspectief. Het gaat daarbij om onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van Regio Twente. Dit betreft weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, bedrijfsvoering, verbonden partijen, financiering en rechtmatigheid.

Financiële begroting

Door vaststelling van deze begroting autoriseert het algemeen bestuur het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente tot het doen van uitgaven voor realisatie van de programma's.

Vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording

De programmabegroting is ingericht volgens het vernieuwde BBV, die voor gemeenschappelijke regelingen vanaf de programmabegroting 2018 van kracht is. De vernieuwingen en de effecten op de begroting van Regio Twente worden hieronder uiteengezet.

Aanleiding vernieuwing

De vernieuwing van het BBV komt voort uit de adviezen van de hiervoor aangestelde commissie Depla. Met de vernieuwing van het BBV wordt het volgende beoogd:

- versterken van de kaderstellende en controlerende taak van het algemeen bestuur;
- verbetering in de vergelijkbaarheid van de programmabegroting en de jaarstukken tussen overheidsorganisaties.

Vernieuwingen

De vernieuwingen zijn gericht op de volgende onderdelen:

1. Taakvelden
2. Beleidsindicatoren
3. Kosten van overhead
4. Verbonden partijen
5. Financiële kengetallen en geprognosticeerde balans
6. Vervallen onderscheid investeringen met economisch en maatschappelijk nut
7. Toerekening van rente

1. Taakvelden

Vanaf de programmabegroting 2018 is het voor Regio Twente verplicht om taakvelden op te nemen. In het vernieuwde BBV worden 50 taakvelden vermeld, de activiteiten van Regio Twente zijn ondergebracht in de van toepassing zijnde taakvelden. De taakvelden zijn onderverdeeld over de programma's waardoor de programma-indeling van Regio Twente ongewijzigd blijft.

2. Beleidsindicatoren

Er zijn 39 indicatoren opgenomen in het vernieuwde BBV. De voor Regio Twente van toepassing zijnde indicatoren zijn opgenomen in de programmabegroting.

3. Kosten van de overhead

Onder overhead wordt verstaan het geheel van functies gericht op sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In de voorgaande programmabegrotingen van Regio Twente werden de overheadkosten verdeeld over de programma's. In elk programma zat dus een component overhead. In de programmabegroting 2018 zijn alle overheadkosten verantwoord op het taakveld "Overhead". Door deze verschuiving is er geen goede vergelijking meer mogelijk met de programmabegrotingen van voorgaande jaren.

4. Verbonden partijen

Vanaf de programmabegroting 2018 dient Regio Twente meer informatie over verbonden partijen op te nemen, waaronder een risicoanalyse. De verbonden partijen dienen ook geïntegreerd te zijn in de beleidsbegroting.

5. Financiële kengetallen en geprognosticeerde balans

In de begroting 2017 heeft Regio Twente voor het eerst financiële kengetallen opgenomen. Vanaf de programmabegroting 2018 is de plicht bijgekomen om ook een geprognosticeerde balans op te nemen.

6. Vervallen onderscheid investeringen met economisch en maatschappelijk nut

Met ingang van de programmabegroting 2018 dienen ook de investeringen met een maatschappelijk nut geactiveerd te worden.

7. Toerekening van rente

Vanaf de programmabegroting 2018 is de verwerking van de rentebaten en -lasten veranderd. De omslagrente dient gebaseerd te zijn op de verwachte werkelijk te betalen rente. Rente over eigen vermogen (zogenaamd bespaarde rente) is komen te vervallen. Door deze veranderingen wordt er geen rente toegerekend aan de verschillende programma's waardoor er geen vergelijking meer mogelijk is met de programmabegrotingen van voorgaande jaren.

3. Vaststelling

Het algemeen bestuur van Regio Twente dient de programmabegroting 2018 als geheel vast te stellen. Het algemeen bestuur delegeert de bevoegdheid tot het aangaan en afwikkelen van financiële en andere rechten en verplichtingen binnen de programmabegroting aan het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente, voor zover deze bevoegdheid niet reeds uit de wet en vastgestelde regelingen voortvloeit.

Het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente voeren de in de begroting opgenomen programma's, het daaraan ten grondslag liggende beleid en de paragrafen uit en rapporteren daarover aan het algemeen bestuur in tussentijdse rapportages en jaarstukken.

Het algemeen bestuur van Regio Twente;

Gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur en bestuurscommissies van 5 april 2017;

BESLUIT

tot vaststelling van:

- a. de programmabegroting 2018.
- b. het overzicht gemeentelijke bijdrage begroting 2018 (zie bijlage 2), met dien verstande dat het totaalbedrag zoals genoemd in deze bijlage (€ 29.483.686) in principe ongewijzigd zal blijven. Op programmaonderdelen kunnen wijzigingen ontstaan vanwege een gewijzigde kostentoerekening van apparaatskosten in de productenraming 2018 die in december 2017 verschijnt.

en neemt kennis van:

- c. de in de paragrafen genoemde risico's.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van Regio Twente van 12 juli 2017.

Dagelijks bestuur,
secretaris,

voorzitter,

ir. G.H. Tamminga

dr. G.O. van Veldhuizen

4. Regio Twente

Twente is een stedelijke regio, een regio van 14 gemeenten met 627.397 inwoners waar het bruist van de creativiteit in een prachtige omgeving met een sterke identiteit en een voor Nederland en Europa krachtig technologisch profiel. Er is in Twente ruimte voor innovatief ondernemerschap met kansen op het gebied van hightech systemen en materialen/maakindustrie, binnen de vrijetijdseconomie, in de sector logistiek en de 'biobased economy'. Maar, Twente is ook een kwetsbare regio gezien het gemiddeld inkomen en de werkgelegenheid. Beide blijven achter bij het Nederlands gemiddelde.

Dienstverlenende netwerkorganisatie

Twente verdient een overheid die zich samen met ondernemers, onderzoekers en onderwijs sterk maakt voor de regio. Een overheid die slim samenwerkt, zodat de dienstverlening aan de Twentse samenleving zo goed mogelijk verloopt. Daar zet Regio Twente zich maximaal voor in. Samen met de gemeenten en onze andere partners werken we aan een duurzame en vitale samenleving.

Als samenwerkingsverband van en vóór de 14 Twentse gemeenten (verlengd lokaal bestuur) is Regio Twente actief op diverse terreinen: gezondheid (GGD Twente), zorg en jeugdhulp Twente (OZJT), recreatieve voorzieningen, sociaal economische structuurversterking en belangenbehartiging/lobby. Ze onderhoudt nauwe relaties met de rijksoverheid in Den Haag, de Provincie Overijssel en met de EU. Ook speelt Regio Twente een belangrijke rol bij het actief promoten van het merk Twente als vooraanstaande kennisregio, zowel landelijk als in Europa.

Daarnaast participeert Regio Twente in - en levert haar bijdrage aan - de verdere inrichting van het 'Twentebedrijf'. Regio Twente werkt als dienstverlenende netwerkorganisatie samen met de gemeenten, andere overheden en maatschappelijke partners. Daarin staan klant- en resultaatgericht werken, innovatie en kwaliteit in onze producten en diensten steeds centraal. En is 'dat wat goed is voor Twente is goed voor Regio Twente' het uitgangspunt.

Innovatieve regio versterken

Regio Twente levert met haar inzet - ondersteunend aan de Twente Board en de samenwerkende gemeenten - een bijdrage aan het versterken van Twente als een innovatieve, ondernemende en internationaal georiënteerde kennisregio. Een duurzame en vitale regio waar ruimte is voor kennisontwikkeling en innovatief ondernemerschap, maar ook een regio waar rust en ruimte is om gezond te leven, te werken en te recreëren.

Twentse samenwerking bevorderen

Door belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen - de sociaaleconomische situatie van Twente, bezuinigingen bij overheden, de nieuwe taken van gemeenten op het gebied van de participatie, WMO en jeugdzorg, globalisering en demografische veranderingen en vergrijzing - groeit de behoefte aan samenwerking in Twente, zowel bij de gemeenten als andere organisaties. Regio Twente is een belangrijke aanjager van het verder versterken van de samenwerking in de regio, niet alleen tussen de 14 gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren.

Beleidsbegroting

Programmaplan

5. Domein Gezondheid

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in Domein directeur

**Bestuurscommissie Publieke Gezondheid
S. Dinsbach**

Inleiding

In Twente zal de bevolking de komende 25 jaar licht krimpen en gelijktijdig bovengemiddeld vergrijzen. Het aantal 65-plussers stijgt van 115.000 naar 168.000. Een groei van 53.000 (46%). De potentiële beroepsbevolking neemt af met circa 55.000, en het aantal 0-20 jarigen daalt met circa 20.000. Kortom aanzienlijke gevolgen voor onder andere arbeidsmarkt, inkomen, bestedingen en kosten voor zorg/ondersteuning. Al naar gelang de specifieke situatie kunnen de verschillen per gemeente groter zijn en kan de demografische ontwikkeling direct gevolgen hebben voor de leefbaarheid/infrastructuur.

Deze demografische ontwikkeling is een gegeven. Centrale vraag vanuit gezondheidsoptiek is op welke wijze gezondheid een bijdrage kan leveren om hierop te anticiperen. Gemeenten hebben een taak in het beschermen, bevorderen en bewaken van de gezondheid van hun inwoners op basis van de Wet publieke gezondheid (Wpg). Voor de uitvoering draagt mede GGD Twente zorg. Deze meer traditionele taak(-opvatting) en -uitvoering verschuift echter meer en meer. Gemeenten hebben door de transities in het sociaal domein een grote verantwoording in het systeem van de gezondheidszorg gekregen. Deze transities zijn in aanvang vooral technisch gerealiseerd. In toenemende mate wordt nu gewerkt aan het anders vorm geven van het systeem binnen het sociaal domein. Het besef dat voorkomen van ziekte beter is dan genezen en dat voorkomen ook veel kosten bespaart op langere termijn, maakt dat gezondheid meer aandacht krijgt. De demografische ontwikkeling versterkt dit.

Het bovenstaande staat overigens nog los van het gegeven dat mensen een goede gezondheid vrijwel altijd op de eerste plaats stellen. Het beste medicijn voor gezondheid(-sbeleving) is werk. Zowel voor inkomen/besteding als de sociale functie ('ik doe er toe'). Omgekeerd is een goede gezondheid(-sbeleving) belangrijk om beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt of breder te participeren in de samenleving.

De bijdrage vanuit gezondheid (dus ook de inzet van de GGD) is een focus op **gezonde levensjaren**. Gezonde levensjaren bevordert het goed doorlopen van de schoolloopbaan, participatie, beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en betekent op latere leeftijd minder/later beroep op (zorg-) voorzieningen.

Ook in Twente leven we gemiddeld langer en langer in goede gezondheid. De verschillen in gezondheid(-sverwachting) tussen de Twentse burgers zijn echter groot. En Twente kent als regio achterstand op veel andere regio's in Nederland. De komende jaren is het dan ook belangrijk om, voortbouwend op de ingeslagen weg, de inzet verder vorm te geven. We moeten ons hierbij echter wel realiseren dat het een zaak is van lange adem en inzet vraagt van veel partijen. Partijen die zich beroepsmatig dagelijks bezighouden met gezondheid, maar ook partijen die het maatschappelijk middenveld vormen, zoals scholen, welzijnsorganisaties en sportclubs. Deze hebben immers met hun dienstverlening effect op de gezondheid van inwoners. Voor het verbeteren van de gezondheid hebben we ook de bedrijven nodig die actief zijn in Twente. Enerzijds omdat veel van hun werknemers Twentse burgers zijn en anderzijds omdat de manier van produceren en de eindproducten invloed kunnen hebben op de gezondheid. Daarnaast ligt er een sterke relatie tussen de mate van gezondheid en het hebben van werk. Vanuit de focus op gezonde levensjaren zal de aansluiting op specifieke gemeentelijke vraagstukken en behoeften, zoals implementatie Omgevingswet, het bevorderen van participatie en zelfredzaamheid van de burger het creëren van voldoende passende werkgelegenheid, juist in de veranderende samenleving cruciaal zijn.

Generiek is het uitgangspunt dat preventie, in de vorm van een gezonde leefstijl, grote baten heeft voor mensen in de zin van vitaliteit, langer genieten van het leven en van een grotere inzetbaarheid. Daarnaast zijn er mensen met een ziekte of aandoening, maar die daarmee niet per se beperkt of ongezond zijn. Centraal hierbij is hoe goed mensen in staat zijn zich aan te passen aan veranderende omstandigheden. Het gaat om veerkracht en zelfredzaamheid. Eigen kracht en eigen

verantwoordelijkheid van burgers zijn belangrijke uitgangspunten. Van belang is dat burgers voldoende in staat worden gesteld de eigen 'gezondheidsvaardigheden' te vergroten.

Toelichting op het programma

GGD Twente heeft het bewaken, beschermen en bevorderen van een gezonde Twentse samenleving als missie meegekregen van zijn bestuurders. De ambities van de Twentse gemeenten op het gebied van gezondheid voor hun burgers zijn opgenomen in de Bestuursagenda 2016-2019. Meer operationele activiteiten en indicatoren worden expliciet opgenomen in de productenramingen per jaar. De focus van GGD Twente op **gezonde levensjaren** vindt primair plaats vanuit de ruim 200.000 jaarlijkse eigen klantcontacten. Secundair vindt dit plaats door het aangaan van samenwerking met andere partijen die 'klantcontacten' hebben. In die samenwerking willen wij de samenwerkingspartner verleiden tot inzet die leiden tot meer gezondheid. De wijze waarop bijna alle klantcontacten worden uitgevoerd en onderzoeks- en beleidscapaciteit wordt ingezet, blijft de komende drie jaar in het licht staan van een tweetal rode draden:

- inzet is vereist van meerdere partijen (*vitale coalities*);
- mogelijkheden van mensen om zich aan te passen aan hun omstandigheden en deze mogelijkheden, waaronder veerkracht en zelfredzaamheid, versterken (*positieve gezondheid*).

GGD Twente is primair een uitvoeringsorganisatie. Dit houdt in dat verreweg het grootste deel van de (financiële) inzet plaatsvindt in going concern taken. Enkele voorbeelden voor het jaar 2015:

- 86.428 onderzoeken kinderen 0-12;
- 8.551 onderzoeken kinderen 12-18;
- 16.304 onderzoeken op indicatie;
- 2.709 keer geparticipeerd in lokale zorg netwerken;
- 592 meldingen infectieziekten;
- 3201 consulten TBC
- 1.436 inspecties kinderopvang;
- 3.534 SOA consulten;
- 223 meldingen milieuvraagstukken (asbest, binnenmilieu, bodem);
- 329 lijkschouwen en
- 206 keer betrokken bij euthanasie.

Bij veel van deze contacten is de GGD zichtbaar. Bij een aantal taken wordt de GGD pas zichtbaar als zich een calamiteit voordoet. In het geval van een ramp en/of crisis kunnen het leven en de gezondheid van vele personen en/of grote maatschappelijke belangen in ernstige mate worden bedreigd of geschaad. In het GGD Rampen Opvang Plan (GROP) zijn de taakverdeling en samenwerking bij crises en rampen beschreven voor de bij de uitvoering betrokken organisaties, de GGD en de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR). Beiden zijn organiek verbonden door een éénhoofdige leiding in de persoon van de directeur Publieke Gezondheid.

Het ligt voor de hand dat 'bevorderen' gebeurt vanuit de focus op gezonde levensjaren. De nadruk ligt hierbij op een '**gezonde start**', dus investeren in de gezondheid van de jeugd als basis voor een gezonde levensloop. Neemt niet weg dat op latere leeftijd; zowel bij volwassenen als ouderen, nog voldoende gezondheidswinst te behalen is. Juist vanwege het toenemende belang van de sociale context, blijkt dat de logische verschuiving van inzet naar een geografische eenheid (wijk/buurt) die wij voorzagen, doorzet. Zo hebben verschillende gemeenten de steekproef op 4 cijferige postcode niveau in de volwassenen en ouderen monitor opgehoogd om beeld te krijgen wat de gezondheidssituatie op dat niveau is. **Sociaal economische factoren** bepalen daarnaast in grote mate het aantal gezonde levensjaren. De groep met lage sociaal economische status (SES) heeft een grote achterstand in gezonde levensjaren ten opzichte van de groep met een hogere SES. We realiseren ons dat Sociaal Economische GezondheidsVerschillen (SEGV) een venijnig probleem is. Wellicht niet oplosbaar, maar in onze overtuiging zeker wel te verkleinen. Grote winst is te behalen door extra aandacht voor de groep met een lage sociaal economische status. Afgelopen periode hebben we deze aandacht gegeven via de Academische werkplaats Jeugd ('kinderen in armoede', verbinding maken met projecten 'baanbrekend landschap' en 'scoren met gezondheid').

In de wijze waarop taken worden uitgevoerd is het meeste effect op gezondheid te behalen door samen te werken met andere beleidsterreinen van gemeenten. Maar ook door samenwerking te smeden met maatschappelijke organisaties en maatschappelijke partijen. De afgelopen tijd zijn er diverse coalities gesloten zoals Twente gezond, Vitaal Twente en samenwerking in diverse lokale projecten. Met de partijen die betrokken zijn bij de introductie van de nieuwe Omgevingswet (ingaaend 2019) zijn de banden aangehaald. Door op deze wijze samen te werken zijn grotere effecten te behalen dan wanneer wij ons beperken tot sec publieke gezondheid.

Wat willen we bereiken?

Inspanningen van de GGD dienen uiteindelijk in het teken te staan van meer 'gezonde levensjaren'. Op basis van de prioriteiten die de 14 Twentse gemeenten eerdere hebben geformuleerd, heeft GGD Twente ambities geformuleerd.

Bevorderen:

1. minimaal net zo lang in gezondheid leven als in de rest van Nederland;
2. in Twente heeft iedereen gelijke kansen op gezondheid;
3. ouderen zijn in de gelegenheid om gezond oud te worden;

Bewaken:

4. de Twentse jeugd is in staat om een gezond leven te leiden;
5. nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen worden tijdigesignaleerd en aangepakt;

Beschermen:

6. risicogroepen krijgen specifieke aandacht, zodat hun gezondheid kan verbeteren;
7. infectieziekten en andere bedreigingen uit de omgeving worden voorkomen en gereduceerd.

Wat doen we ervoor?

GGD Twente wil zijn ambities realiseren door zijn corebusiness adequaat en op een kwalitatief hoog niveau uit te voeren. Voor de jeugdgezondheidszorg betekent dit dat het speelveld, dat het landelijk professioneel kader voor professionals biedt om samen met ouders het basispakket JGZ meer flexibel uit te voeren, optimaal wordt benut. Bijvoorbeeld door best-practices uit de uitvoeringspraktijk vanuit pilots in JGZ-teams voor de hele JGZ beschikbaar te maken. Door de jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen zodanig te scholen/in te werken dat zij alle vormen van consulten en contacten kunnen uitvoeren voor alle jeugdigen (integraal werken). En als laatste door assistenten te equiperen om hier de juiste ondersteuning in te kunnen bieden.

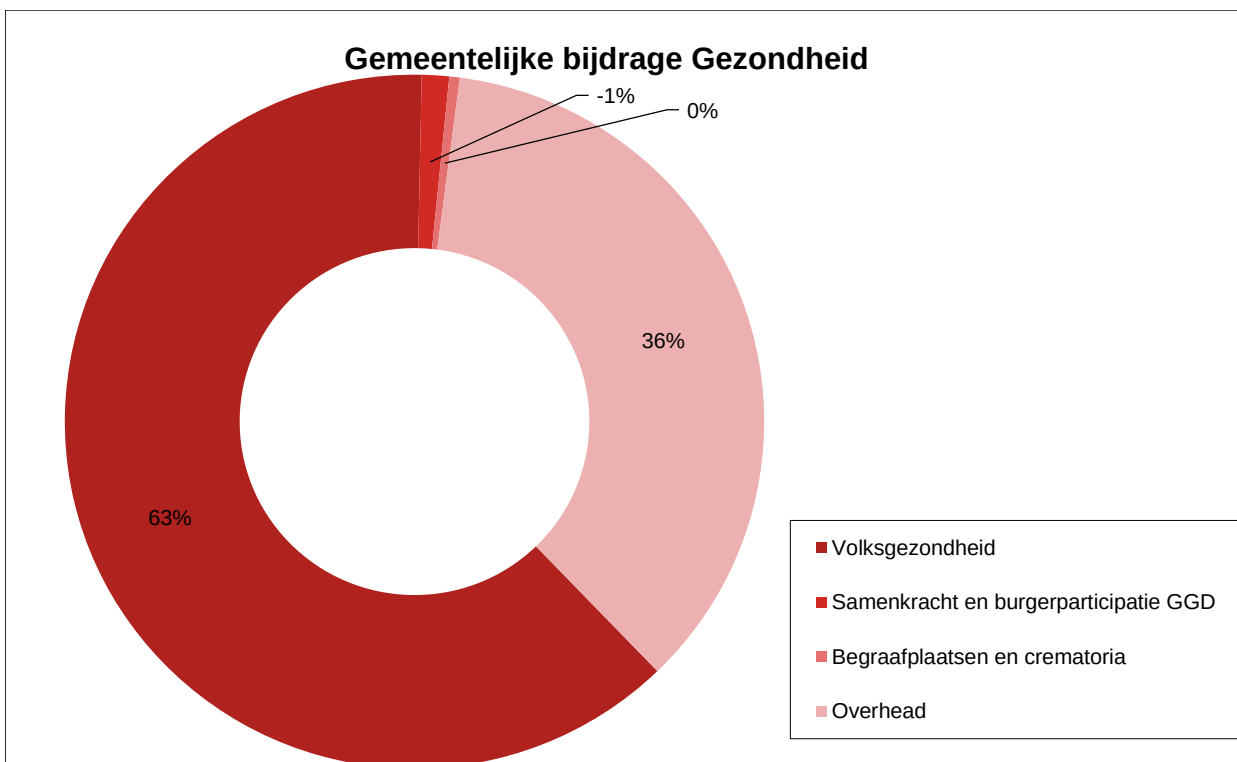
Ook voor de andere onderdelen van GGD Twente geldt dat we inzetten op up-to-date-opgeleide professionals. Elke afdeling heeft daarvoor een opleidingsplan. We stemmen onze dienstverlening voortdurend zoveel als mogelijk af met de cliënten. Zowel op inhoud- als op procesniveau. Alle inspanningen zullen een lange adem vergen. Dat geldt ook voor de verwachte resultaten. Maatschappelijke effecten zullen pas over een langere periode zichtbaar zijn en veroorzaakt worden door inspanningen op meerdere terreinen en de inzet van meerdere partijen. De inzet van GGD Twente op jaarschijfniveau, met de specifieke voor dat jaar geldende activiteiten en indicatoren, wordt opgenomen in de productenraming. Uit langjarige monitoring zal blijken in welke mate het lukt onze ambities te bereiken. Een één-op-één relatie leggen tussen investeren in een 'gezonde start' en beperking van zorgkosten op latere leeftijd is niet te leggen. Hooguit via een beleidstheorie. Desondanks is monitoring van belang om op enigerlei wijze resultaat van inspanningen te zien. GGD Twente participeert in diverse (landelijke) gremia om te komen tot een adequate set van indicatoren die bewijslast kunnen leveren voor het leiden tot grotere participatie door de inspanningen vanuit gezondheid. Eind 2016 is een eerste versie van het meetinstrument positieve gezondheid opgeleverd. Waar mogelijk gebruiken we dit. Ook de volwassenen- en ouderenmonitor, gehouden in het najaar 2016 en uitgewerkt in 2017, levert ongetwijfeld aanknopingspunten voor het opstellen van indicatoren. In de Academische Werkplaats Jeugd in Twente, onderdeel 'Versterking van zorg voor kinderen in armoede', wordt onderzocht hoe professionals in de zorg voor jeugd, in samenwerking met gezinnen die in armoede leven, gezondheid en welzijnsproblemen bij kinderen kunnen oppakken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van zogenaamde Eigen-Kracht principes.

Juist vanwege het integrale karakter en onderlinge afhankelijkheid zijn outcome effecten ook te meten in, veelal al bestaande, (gemeentelijke) onderzoeken rond o.a. arbeidsparticipatie, beschikbaarheid vrijwilligerswerk, mantelzorg(-ondersteuning), schooluitval en het beroep op Wmo-voorzieningen. Het boeken van vooruitgang op deze thema's is dan ook een verdienste van veel partijen, inclusief de aandacht voor gezonde levensjaren.

Overzicht van baten en lasten

Gezondheid	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Volksgezondheid	5.156.478	17.359.816	12.203.338
Taakveld: Samenkracht en burgerparticipatie	819.881	573.898	-245.983
Taakveld: Begraafplaatsen en crematoria	414.619	320.224	-94.395
Totaal	6.390.977	18.253.938	11.862.961
Taakveld Overhead	117.975	7.083.457	6.965.482
Gemeentelijke bijdrage	6.508.952	25.337.395	18.828.443

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

6. Domein Leefomgeving

Domein directeur**ir. G.H. Tamminga**

Inleiding

Domein Leefomgeving is het faciliterende domein voor de teams Economie, Recreatieve Voorzieningen, Organisatie voor de Zorg en Jeugdhulp (OZJT), Netwerkstad Twente, Kennispunt Twente. Zowel Netwerkstad, Kennispunt Twente als OZJT hebben een eigen begroting die binnen de algemene begroting van Regio Twente is opgenomen, zie [Coalition of the Willing](#).

6.1 Programma Sociaal Economisch sterk Twente

Programmamanager**drs. S.L. van der Steen**

De Twentse gemeenten staan samen voor de opgave om een optimaal vestigings- en ondernemingsklimaat te realiseren en nieuwe initiatieven mogelijk te maken zodat de regio aantrekkelijk is en blijft voor bedrijven, bezoekers, ondernemers, studenten en natuurlijk hun inwoners. Samen hebben de gemeenten meer slagkracht, kennis, massa, invloed en netwerk. Door samenwerking kunnen concrete voordelen worden gerealiseerd in kostenbesparing, kwaliteit en de vermindering van kwetsbaarheid. Samenwerking van de 14 gemeenten op het gebied van sociaaleconomische structuurversterking is één van de te behartigen belangen van Regio Twente. Binnen de organisatie van Regio Twente, geeft Team Economie hier concreet vorm aan.

In de eerste helft van 2018 wordt ingezet op de afhandeling van het investeringsprogramma Agenda van Twente. Ervan uitgaande dat de in 2017 uitgevoerde verkenning naar een opvolger hiervan succesvol is verlopen, wordt ook ingezet op het faciliteren van deze nieuwe Agenda. Aangezien de inhoud van deze nieuwe Agenda bij het opstellen van deze programmabegroting nog niet bekend was, is de inzet vanuit Regio Twente voor deze Agenda vooralsnog geraamd op dezelfde inzet als die in 2017. Zodra het verschijnen en de inhoud van de nieuwe Agenda duidelijk is, kan indien noodzakelijk met een begrotingswijziging de juiste inzet vanuit Regio Twente aangegeven worden.

Daarnaast faciliteren we de samenwerking op het gebied van arbeidsmarkt, belangenbehartiging en lobby, bereikbaarheid en logistiek en vrijetijdseconomie. Ook voor de samenwerking op duurzaamheid en afval worden afspraken omtrent de inzet van Regio Twente gemaakt. De verwachting is dat ook voor de gezamenlijke acquisitie een beroep wordt gedaan op inzet vanuit Regio Twente. Tegelijkertijd volgen we de economische ontwikkelingen en houden we het vizier open voor andere onderwerpen waarbij de Twentse gemeenten samen sterker staan dan alleen.

Speerpunten

Het programma Sociaal Economisch sterk Twente kent de volgende speerpunten:

- Afhandeling Agenda van Twente 2007-2017
- (nieuwe) Agenda van Twente
- Belangenbehartiging/Lobby
- Arbeidsmarkt
- Bereikbaarheid/logistiek
- Vrijetijdseconomie
- Duurzaamheid en afval
- Acquisitie

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Visie Vrijtijdseconomie Twente 2016-2020	wethouders Vrijtijdseconomie	september 2015
Twente werkt!	Twente Board	11 december 2014
Visitatierapport commissie Draijer: Versterken Economische kracht van Twente;	Twente Board	10 juni 2014
Overdrachtsdocument arbeidsmarkt/EZ	wethouders arbeidsmarkt en economische zaken	20 februari 2014
Ontwikkelingsperspectief en werkprogramma Netwerkstad	PS en betrokken gemeenteraden	december 2013
Human Capital Agenda	Voormalige regioraad	13 februari 2013
Innovatiesprong Twente	Voormalige Rregioraad	13 februari 2013
Arbeidsmarktvisie 2020	Voormalige regioraad	20 juni 2012

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in**Bestuurscommissie Agenda van Twente****Innovatie****1. Afhandeling investeringsprogramma Agenda van Twente**

Zoals aangegeven zal in de eerste helft van 2018 worden ingezet op de afhandeling van het investeringsprogramma Agenda van Twente. Ervan uitgaande dat de in 2017 uitgevoerde verkenning naar een opvolger hiervan succesvol is verlopen, wordt dan ook ingezet op het faciliteren van deze nieuwe Agenda. Voor de afhandeling hiervan is € 100.000,- geraamd. Dit bedrag maakt onderdeel uit van het taakveld "Economische Ontwikkeling".

Medio 2018 eindigt van rechtswege het aandeelhouderschap van Regio Twente in Twence Holding B.V. Bij de overdracht van de aandelen van Twence aan de individuele gemeenten, eind 2011, is vastgelegd dat Regio Twente (bijzonder) aandeelhouder blijft totdat de € 80 miljoen aan dividend ten behoeve van de Agenda van Twente is volgestort. De laatste € 8 miljoen wordt uitgekeerd uit het bedrijfsresultaat van Twence over 2017. Over de winstbestemming neemt de Algemene vergadering van Aandeelhouders in april 2018 een besluit.

Wat willen we bereiken?

Stimuleren ontwikkeling en positionering van Twente als innovatieve Kennisregio met speerpunt High Tech Systemen en Materialen.

Wat doen we ervoor?

Twente als innovatieve Kennisregio

1. Uitvoering geven aan de programmalijn Innovatiefonds Twente van de Innovatiesprong Twente. In 2017 is de laatste inleg in het Innovatiefonds Twente geïnvesteerd. Met behulp van de eerdere inleg in het Innovatiefonds Twente zal het mogelijk zijn vervolginvesteringen op te halen voor bedrijven uit de bestaande portefeuille. Jaarlijks vindt de verantwoording plaats tijdens de aandeelhoudersvergadering. In 2018 zal er geen nieuwe inleg meer zijn vanuit Regio Twente, maar in 2018 en verder zal het Innovatiefonds Twente nog wel investeringen kunnen doen in nieuwe participaties of een 2e ronde investeringen in ondernemingen waar in eerdere jaren reeds in is geïnvesteerd door het fonds. Hiervoor zijn in de voorliggende periode reserveringen gepleegd in het fonds.
2. Uitvoering geven aan de programmalijn MKB-vouchers- en kredieten (Innovatie in gemeenten) van de Innovatiesprong Twente. In 2018 en verder worden terugbetaling van kredieten ontvangen en zullen de bedrijven gevolgd worden die nog kredieten hebben lopen. Daarmee wordt nader invulling gegeven van het fondsbeheer.
3. Branding is een belangrijk instrument om Twente te positioneren als innovatieve hightech regio. Daarom was in de Innovatiesprong geld beschikbaar gesteld voor de programmalijn Regiobranding. In 2018 wordt de subsidie van 2017 vastgesteld.
4. Vanuit de Agenda van Twente (fondsen, innovatieplatform) lopen een aantal projecten door die in 2018 nog worden vastgesteld. Voeren van beheer en afhandeling verstrekte middelen.

Met welke verbonden partijen gaan wij het doen?Twence Holding B.V.

In 2018 ontvangen we de laatste jaarlijkse winstuitkering van 8 miljoen euro van Twence Holding B.V. Deze winstuitkering wordt vervolgens geïnvesteerd in (de afrekening en vaststelling van) de laatste nog lopende projecten van de huidige Agenda van Twente, de investeringsagenda van de 14 Twentse gemeenten die van 2007-2017 heeft gelopen.

PPM Oost N.V.

PPM Oost is fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente B.V. (zie hieronder). Ook na afloop van de Agenda van Twente blijft PPM Oost in 2018 een actieve partner voor Regio Twente als fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente dat doorloopt ook zonder nieuwe inleg.

Innovatiefonds Twente B.V.

Een van de programmaonderdelen van het investeringsprogramma Innovatiesprong Twente is het beheren van een fonds ter stimulering van innovatieve investeringen in Twente. Het Innovatiefonds Twente richt zich op de financiering van innovatieve Twentse MKB-bedrijven. Het Innovatiefonds Twente is 100% eigendom van Regio Twente en daarmee is Regio Twente enige aandeelhouder van het fonds. PPM Oost N.V. (zie hierboven) is fondsbeheerder. Regio Twente heeft in voorgaande jaren aan het Innovatiefonds Twente minimaal € 12.450.000 beschikbaar gesteld aan vroege fase high tech ondernemingen, gericht op de topsector Hightech systemen en materialen (HTSM), een sector waar

Twente sterk in is. In 2018 zal er geen nieuwe inleg meer zijn vanuit Regio Twente, maar zal het Innovatiefonds Twente nog wel investeringen kunnen doen in nieuwe participaties of een 2^e ronde investeringen in ondernemingen waar in eerdere jaren reeds in is geïnvesteerd door het fonds. Hiervoor zijn in de voorliggende periode reserveringen gepleegd in het fonds. Uitvoering is zoals gezegd in handen van PPM Oost die hiervoor een vergoeding ontvangt. Daar is reeds rekening mee gehouden in de totale inleg door de fondsbeheerder. Hier zijn in 2018 geen extra kosten gemoeid voor Regio Twente.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1.	Evaluatie Innovatiesprong	P	Kennispunt Twente	1 (2016)	1	1
2.	Aantal afgesloten vouchers en kredieten en aflossing lening	P	Regio Twente	6 kredieten 20 vouchers (2014)	2 kredieten 1 voucher	Geen nieuwe kredieten en vouchers €450.000 afgelost

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in Dagelijks bestuur

2. Arbeidsmarkt / Human Capital Agenda

Het gebied van de Twentse gemeenten valt exact samen met de arbeidsmarktregio Twente. Twente is één van de vijfendertig landelijke vastgestelde arbeidsmarktregio's. Elke arbeidsmarktregio kent één centrumgemeente die voor het rijk als verantwoordelijk aanspreekpunt geldt (SUWI-Wet). In Twente is de gemeente Enschede centrumgemeente. Vanuit het Rijk wordt de samenwerking op gebied van arbeidsmarkt tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en arbeidsmarktpartijen in de regio verplicht gesteld. In Twente zijn de regionale arbeidsmarktpartijen: gemeenten, UWV, werkgevers en beroepsonderwijs. Vanuit een bestuursopdracht faciliteert Regio Twente de samenwerking en verbinding van arbeidsmarktpartijen door middel van diverse overleggen, projectaanzetten, bijeenkomsten, afstemming, communicatie en subsidievoorstellen. Tevens is zij van hieruit belast met de uitvoering van een aantal regionale arbeidsmarkt projecten. waarvan het middelenbeheer en coördinatie in afstemming met gemeenten bij Regio Twente is neergelegd. Het betreft hierbij projecten welke extern gefinancierd worden en die niet ten laste komen van de gemeentelijke bijdrage komen.

Regio Twente faciliteert daarnaast arbeidsmarktinformatie, de duiding van arbeidsmarktontwikkelingen, en ondersteunt samenwerkingspartijen bij de realisatie van de arbeidsmarktagenda 'Twents arbeidsmarktperspectief 2020', coördineert onderdelen van het uitvoeringsplan (Jeugdwerkloosheidoffensief, leren en werken, onderdelen in de prestatie-overeenkomst met ROC, sectorplannen). Qua doelgroepenbeleid worden de arbeidsmarktpartijen specifiek ondersteund bij o.a. jeugdwerkloosheid en startende zelfstandigen. Regio Twente onderhoudt in haar facilitering naar regionale arbeidsmarktpartijen contacten binnen en buiten de regio welke van belang zijn voor een goede werking van de regionale arbeidsmarkt, binnen de regio 'Twente Board', buiten de regio landelijke organisaties (o.a. UWV, SZW, SBB) en bovenregionale organisaties (bv. EUREGIO, Provincie Overijssel en andere arbeidsmarktregio's).

Wat willen we bereiken?

Een betere en meer flexibel werkende arbeidsmarkt, waarbij we de regionale arbeidsmarktpartijen (gemeenten, UWV, werkgevers en beroepsonderwijs) stimuleren in samenwerking aan regionale oplossingen voor vraag- en/of aanbod- tekorten en overschotten.

Wat doen we ervoor?

1. Faciliteren en ondersteunen van gemeenten bij hun onderlinge afstemming en met arbeidsmarktpartners beroepsonderwijs, werkgevers en UWV uitkeringsinstantie. Faciliteren afstemming met Twente Board en partijen in EUREGIO verband.
2. Het faciliteren van de hernieuwde samenwerking (schakelen van lokaal naar regionaal) bij de regionale werkgeversbenadering en werkzoekendendienstverlening; koppeling met vraag- en aanbodbehandeling op de werkpleinen (subregionaal).
3. Arbeidsmarktpartners stimuleren tot initiatieven welke leiden tot het oplossen van de mismatch tussen vraag en aanbod, waaronder terugdringing moeilijk vervulbare vraag en het voorkomen van langdurige werkloosheid in relatie tot werkzoekend aanbod.

4. Verbeteren aansluiting onderwijs- en arbeidsmarkt via innovatie in structuren van samenwerkingsuitvoering, waaronder ook het faciliteren van verbetering en bevordering van beroepskwalificatie in samenhang met arbeidsmarkt. (ondersteuning CIVV projecten).
5. Met het 'Twents arbeidsmarktperspectief 2020' uitvoering geven aan een HUMAN CAPITAL agenda voor de gehele arbeidsmarkt. Hierbij wordt een koppeling gemaakt met de vraag vanuit bedrijven en met de sectoren techniek, zorg, handel en logistiek; ook koppeling met doelgroepen jongeren (tot 27 jaar) en ouderen (50+).
6. Het jaarlijks opnieuw afsluiten van prestatieovereenkomsten als onderdeel van de Innovatiesprong; met name op het gebied van Techniekpact Twente, Uitvoeringsprogramma arbeidsmarkt (Prestatieovereenkomst 'Twents arbeidsmarktperspectief') en Centrum voor Innovatief vakmanschap, Regionaal investeringsfonds aanvragen (RIFF).
7. Het bevorderen van een regionale transparante arbeidsmarkt door o.a. verzorgen duiding bij de regionale arbeidsmarktmonitor en aansluiting zoeken bij Twentebanding via o.a. Twente.com.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau	Ambitie niveau
1.	Uitgave van arbeidsmarktmonitor	P	Arbeidsmarkt monitor	2009	4 x uitgave + 12 x cijfer tabellen	4 x document publicatie, 12x tabellen publicatie
2.	Het afsluiten van prestatieovereenkomsten	P	Diversen	2014 (3)	4x jaar-beschikkingen	4 x jaar beschikking
3.	Regionale werkloosheid, met bijzondere aandacht voor jeugdwerkloosheid.	P	CBS, Arbeidsmarkt monitor, en Twente Index	2011	19.000 (jeugd tot 25jr: 6.000)	18.000 (jeugd tot 25jr: 5.500)
4.	Geactualiseerde arbeidsmarktplan 'Twents arbeidsmarkt Perspectief 2020' (TWAM 2020)	P	Beleidsplan TWAM 2020 / uitvoeringsagenda	2013	TWAM Uitvoeringsagenda Versie 2014	1x Nieuwe TWAM versie 2017
4.	Begeleide bijeenkomsten van Portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt e.a. andere arbeidsmarkt overleggen	P		2013	6x PHA, 6x AOA, diverse werkgroepen commissies	6x PHA, 6x AOA Min. 20 ander begeleide overleggen

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

3. Vrijetijdseconomie

De Twentse vrijetijdseconomie is een pijler onder de Twentse economie. De sector is een banenmotor in alle lagen van de arbeidsmarkt. De belangen van de sector dragen bij aan de ruimtelijke kwaliteit, het woon- en verblijfsgevoel en cultuurwaarden zoals cultuurhistorie, kunst en evenementen. De vrijetijdseconomie is daarbij ook een drager van het vestigingsklimaat van Twente als top technologische regio in het groen.

In 2018 zetten we verder in op het continueren van de vermarkting van het toeristisch product. Belangrijk daarbij is dat het toeristisch product doorontwikkeld wordt omdat de vrijetijdseconomie een trendgevoelige sector is. Er is in vervolg op het Uitvoeringsprogramma Vrije Tijd Twente een visie op de Twentse vrijetijdseconomie 2016-2020 opgesteld, waarmee ook een aanvraag is gedaan voor provinciale financiering van de Twentse vrijetijdseconomie 2016 en verder. De nieuwe governance die vanaf 2016 operationeel is, zal optimaal benut worden om het toeristisch merk Twente verder, middels Twente Marketing, te laden. Twente Marketing is een onderdeel van MarketingOost en is verantwoordelijk voor het vermarkten van toeristisch Twente. Twente Marketing doet dit in nadrukkelijke samenwerking met het (toeristisch/recreatief) bedrijfsleven, VVV's/TTI's, ondernemersverenigingen, evenementenorganisatoren, cultuur-en natuurpartijen, gemeenten en Provincie Overijssel.

De financiële bijdrage vanuit de Twentse gemeenten voor promotie en marketing die geraamd is op €1,- per inwoner zal afhankelijk van de verkenning naar een opvolger van het investeringsprogramma Agenda van Twente onderdeel uitmaken van een nieuwe Agenda voor Twente, of als dat niet het geval is, deel uit maken van het basistakenpakket voor het programma Sociaal Economisch sterk Twente. In

dat geval zal de gemeentelijke bijdrage verhoogd worden met het daarvoor benodigde bedrag, nu geraamd op €1,- per inwoner. Indien hiertoe wordt besloten zal de programmabegroting worden aangepast via een begrotingswijziging.

In 2018 wordt ook verder gewerkt aan de uitlijning van een efficiënte toeristische keten in Overijssel en de Twentse promotie en marketing daarvan. Ook wordt aandacht besteed aan kansrijke cross-overs, zoals die tussen vrijetijdseconomie en innovatie.

De monitoring van de Twentse vrijetijdseconomie wordt verzorgd door Kennispunt Twente.

Wat willen we bereiken?

1. Behoud en groei van het aandeel arbeidsplaatsen vrijetijdseconomie.
2. Behoud en groei van de toeristische bestedingen in Twente.
3. Behoud en groei van het aantal overnachtingen in Twente.
4. Behoud en groei van het percentage "spontane" naamsbekendheid Twente.
Behoud en groei van het percentage "geholpen" naamsbekendheid Twente.

Wat doen we ervoor?

1. Adviseren en deelnemen Gastvrij Twente.
2. Adviseren en deelnemen Gastvrij Overijssel.
3. Onderhouden van de relatie met MarketingOost inclusief afstemming directie en merkleider.
4. Subsidie beoordelen en verstrekken aan MarketingOost, inclusief het opstellen van de jaarlijkse subsidiebeschikking en subsidievoorwaarden en het bespreken van de voortgangsrapportage.
5. Regie voeren op het beleidsterrein vrijetijdseconomie richting stakeholders.
6. Voorbereiden, faciliteren, adviseren en deelnemen bestuurlijk en ambtelijk overleg en uitvoering geven aan voorgenomen acties.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (2012)	Huidig niveau (2015)	Ambitie niveau (2018)
1.	Arbeidsplaatsen VTE	P	Kennispunt Oost	17.277	18.006	18.500
2.	Toeristische bestedingen in Twente	P	Kennispunt Oost	127,6 mln.	140,4 mln.	142 mln.
3.	Overnachtingen in Twente	P	Kennispunt Oost	3,3 mln.	3,2 mln.	3,3 mln.
4.	Spontane naamsbekendheid Twente	P	Kennispunt Oost	22%	21%	22%
5.	Geholpen naamsbekendheid Twente	P	Kennispunt Oost	87%	85%	87%

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

4. Belangenbehartiging/lobby

De lobbyactiviteiten in Den Haag en Brussel leveren een belangrijke bijdrage aan de Twentse doelen. Regio Twente heeft om die reden vertegenwoordigingen in Den Haag en Brussel. De Twentse lobby is ingebed in de Oost-Nederlandse lobby.

Twente is in Oost-Nederland en internationaal gezien een ondernemende hightech regio met innovatiekracht en potentie. Er wordt fors geïnvesteerd in innovatie, sociaaleconomische structuurversterking en verbetering van de bereikbaarheid. Bij tal van opgaven spelen Den Haag en Brussel een grote rol. Omdat Rijksbeleid en Europees beleid de kaders bepalen waarbinnen Twente haar inzet vorm kan geven óf omdat Den Haag en Brussel instrumenten bieden die bij kunnen dragen aan het realiseren van de regionale doelen.

Onze inzet is erop gericht de mogelijkheden van het Rijksbeleid en Europees beleid proactief te benutten door tijdig te anticiperen op politiek-bestuurlijke ontwikkelingen, de Twentse belangen in Den Haag en Brussel onder de aandacht te brengen en te borgen in relevante beleidsdossiers en te verzilveren in relevante programma's.

Twente participeert in invloedrijke netwerken voor kennisuitwisseling, het vormen van partnerschappen voor (Europees) gesubsidieerde projecten en beleidsbeïnvloeding. Ook werkt Regio Twente grensoverschrijdend samen binnen de EUREGIO.

In afwachting van besluitvorming over een nieuwe Agenda van Twente, verwachten wij de internationale agenda van Twente in 2017 te herijken. De herijkte agenda is een gezamenlijke agenda van de 14 Twentse gemeenten, die vervolgens ook gedeeld zal worden met de Twentse partners. Het jaar 2018 staat in het licht van het uitvoeren van de acties uit deze agenda.

De lobby Den Haag richt zich in hoofdzaak op de behartiging van de Twentse belangen via het politiek-bestuurlijke circuit (Eerste en Tweede Kamer). De Twentse lobbyist vormt de oren en ogen van Twente in Den Haag en signaleert kansen en bedreigingen. De lobby wordt gestuurd via een strategische, dynamische lobbyagenda.

Wat willen we bereiken?

Verstevigen van de gezamenlijke lobby in Oost-Nederlands verband, zowel in Den Haag als Brussel.

Zorgdragen voor een goede positionering van de Twentse belangen in Den Haag en Brussel.

Versterken van de grensoverschrijdende samenwerking met de Duitse buurregio's Niedersachsen en Nordrhein Westfalen. Benutten van mogelijkheden binnen Europese programma's met deelname van Twentse partijen in projecten.

Wat doen we ervoor?

1. Uitwerking en uitvoering van een strategische lobbyagenda Twente en deze gezamenlijk met maatschappelijke partners (de vier O's: ondernemers, onderzoek, onderwijs, overheden) actueel houden;
2. Opstellen en uitvoeren van heldere lobbystrategieën en lobbyboodschappen op de prioritaire Twentse dossiers. Behartigen van de Twentse belangen bij andere overheden (Provincie Overijssel, Rijk, EU en grensoverschrijdend);
3. Uitvoeren van de herijkte Internationale Agenda Twente en bijbehorend activiteitenplan;
4. Zichtbaar maken van lobbysuccessen middels een jaarrapportage van de lobbyinzet en belangrijkste lobbyresultaten;
5. Informatievoorziening en rapportage: verspreiding lobbybericht Haagsche Post en nieuwsbrief Twente Internationaal;
6. Verder structureren en organiseren van de lobby vanuit Twente;
7. Tweemaandelijks ambtelijke en bestuurlijke bijeenkomsten om lobbydossiers voor te bereiden en lobbyacties uit te zetten;
8. Volgen van en actief inspelen op de voor Twente prioritaire dossiers van het Rijk;
9. Voorbereiden, volgen en terugkoppelen van debatten (terugmelding debatten, Kamerstukken doorsturen, Kamervragen en brieven aan Kamerleden opstellen en versturen, bestuurders in contact brengen met Kamerleden, etc.);
10. Onderhouden van contacten met Kamerleden en stakeholders in Den Haag en stakeholders in Brussel (Europese Commissie, Europarlementariërs, PV);
11. Organiseren/faciliteren van diverse werkbezoeken en evenementen aan/in Twente en profileren Twente bij evenementen in Den Haag en Brussel;
12. Intensiveren van de ambtelijke en bestuurlijke contacten met partners in Niedersachsen en Nordrhein Westfalen en actieve bijdrage aan de provinciale Duitslandstrategie;
13. Sluiten en onderhouden van strategische partnerschappen aansluitend op de regionale beleidsdoelen;
14. Invullen schakelrol bij het verkennen van (Europese) subsidiekansen voor het realiseren van regionale opgaven; De samenwerking tussen de subsidieadviseurs van Twentse gemeenten kan worden benut om Twentse projecten en doelen beter te matchen met (Europese) subsidies;
15. Faciliteren en ondersteunen van bedrijfsleven, onderwijs en onderzoek in hun (inter)nationale activiteiten;
16. Afstemmen Haagse lobbyactiviteiten met de Twentse lobby in Brussel (en visa versa).

In Den Haag en Brussel wordt de belangenbehartiging al enige tijd intensief afgestemd met die van de provincies Overijssel en Gelderland, waarmee de lobby beduidend meer massa heeft gekregen. We zien hiervan de eerste resultaten, en zetten de ingezette aanpak voort. De standpuntbepaling vindt bovendien zoveel mogelijk in triple helix-verband (samenwerkende organisaties van bedrijfsleven, overheid, onderwijs- en kennisinstellingen) plaats via de Twente Board.

Indicatoren	E / P	Nulmeting (2016)	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1. Jaarrapportage met lobbyactiviteiten en resultaten	P	1	1	1
2. Strategische dynamische agenda met lobbyprioriteiten	P	1	1	1
3. Het organiseren en faciliteren van 5 ambtelijke en 5 bestuurlijke overleggen	P	10	10	10
4. Maandelijks lobbybericht Haagsche Post	P	10	10	10
5. Twee keer per jaar nieuwsbrief Twente internationaal	P	2	2	2

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Verantwoordelijkheid van Besluitvorming in

Dagelijks bestuur Portefeuillehoudersoverleg Mobiliteit

5. Logistiek en bereikbaarheid

Logistiek is een van de economisch kansrijke sectoren in Twente. In samenwerking met de Provincie Overijssel hebben de Twentse gemeenten in 2017 een acquisiteur logistiek aangesteld bij Oost NV voor een krachtige gezamenlijke Twentse acquisitie. Daarbij verdient het arbeidspotentieel aandacht. De onderwijssector wordt gestimuleerd het opleidingsaanbod goed af te stemmen op de vraag op de arbeidsmarkt. De Twentse gemeenten (in afstemming met Regio Twente) en Provincie Overijssel werken nauw samen op het werkkterrein van logistiek en goederenvervoer via de Strategische Logistieke Alliantie. Deze samenwerking wordt in 2018 voortgezet. Binnen het thema 'Logistiek' is de ontwikkeling van een Trans-Europees Netwerk voor Transport (TEN-T) een belangrijk gegeven. In 2018 gaan we door met aandacht vragen bij het Rijk en Europa voor de aanpak van de infrastructurele knelpunten op deze oost-westverbinding en in de regio, ten behoeve van de versterking van de regionale economie en de BV Nederland.

Wat willen we bereiken?

Oplossen van de logistieke en infrastructurele knelpunten ten behoeve van regionaal economische structuurversterking, optimale bereikbaarheid en een concurrerend investerings- en vestigingsklimaat in Twente. Sturing op logistieke structuurversterking via actieve samenwerking met stakeholders binnen Twente. Profileren van Twente als logistieke regio.

Wat doen we ervoor?

1. Het faciliteren en stimuleren van de samenwerking van de Twentse gemeenten op gemeenschappelijke dossiers.
2. Het faciliteren en stimuleren van de samenwerking met Provincie Overijssel op gemeenschappelijke dossiers.
3. Deelname aan Taskforce Logistiek en Kernteam Strategische Logistieke Alliantie.
4. Het organiseren van lobby, bevorderen van samenwerking en bundeling van krachten om knelpunten in de hoofdinfrastructuur (weg, water en spoor) op te lossen.

Water: Lobby voor Europese subsidie verruiming Twentekanal tot klasse Va, waarmee de afgegeven garantstelling op het regionaal voorkeursalternatief kan worden vrijgespeeld. Agendering van het belang van aanpassing van Twentse binnenhavens en -faciliteiten voor het maximaal faciliteren van klasse Va scheepvaart en lobby voor Rijksbijdrage en Europese subsidie.

Spoor: continueren lobby voor verbetering van de (inter)regionale en internationale grensoverschrijdende spoorverbindingen, waaronder de opwaardering van de Amsterdam-Berlijnlijn de verbinding Enschede-Münster.

Weg: Aanpak knelpunten A1, A35, N35, N36 en N18 en inzet op versnelling van de uitvoering van reeds geplande maatregelen.

5. Actief participeren en meedenken in de (te starten) Euregio projectgroep bereikbaarheid.
6. Oppakken van eventuele vervolgacties uit de INTERREG V projecten EUREGIO Goederencorridor en SpoorRegio.
7. Bij de relevante gremia onder de aandacht brengen van belang aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt voor de logistieke sector.

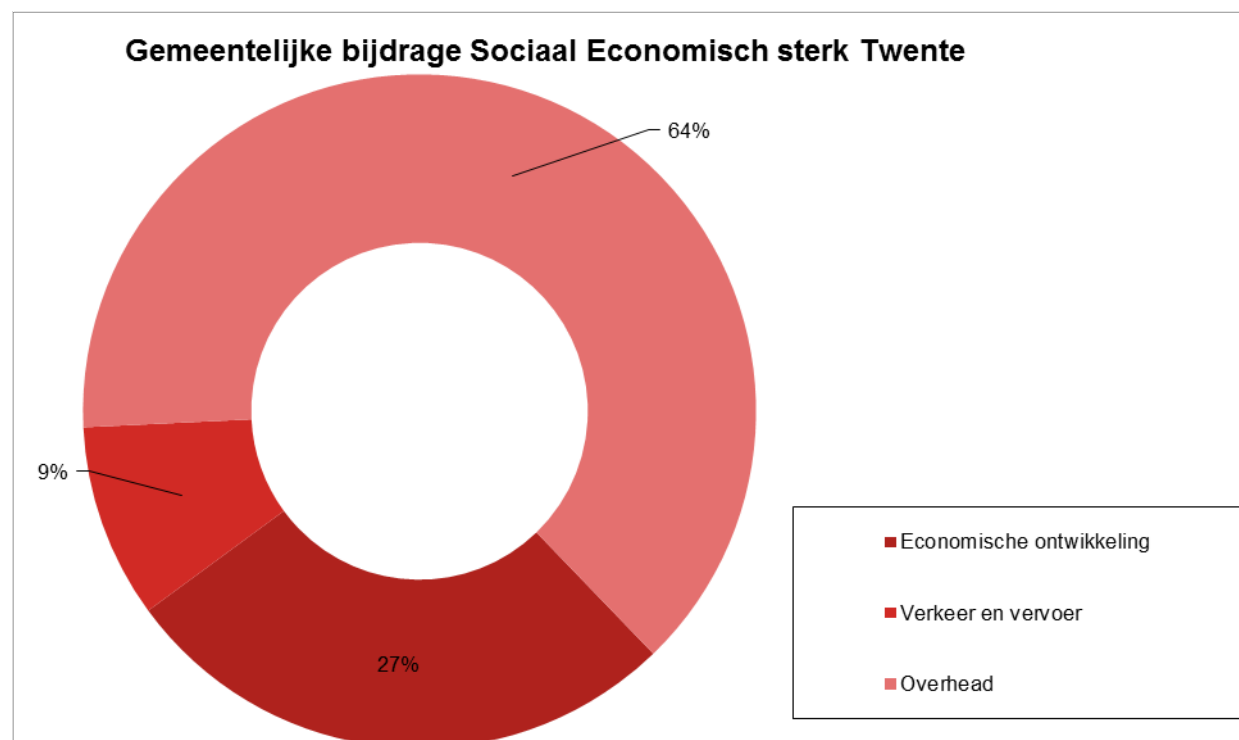
8. Het bevorderen van behoud en groei van bestaande bedrijven en aantrekken van nieuwe bedrijvigheid. Het samen met Provincie Overijssel en partners uitvoering geven aan een krachtige acquisitie-aanpak op het gebied van logistiek.
9. Regionaal afstemmen van mobiliteits- en bereikbaarheidsvraagstukken.
10. Opstellen en laten vaststellen van het Bestedingsvoorstel regionale middelen verkeer en vervoer 2019.

Indicatoren		E/P	Nulmeting (2016)	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1.	Aantal overleggen Kernteam Strategische Logistieke Alliantie	P	5	5	5
2.	Aantal overleggen Taskforce Logistiek	P	4	4	4
3.	Deelname Portefeuillehoudersoverleg Mobiliteit	P	6	6	6
4.	Deelname Ambtelijk Overleg Mobiliteit	P	6	6	6
5.	Bestedingsvoorstel middelen Verkeer en Vervoer 2019	P	1	1	1
6.	Gezamenlijke acquisitieaanpak logistiek	P	0	1 (=2017)	1

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Sociaal Economisch sterk Twente	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	8.615.964	9.414.592	798.627
Taakveld: Verkeer en vervoer	0	274.212	274.212
Totaal	8.615.964	9.688.803	1.072.839
Taakveld Overhead	132.721	2.001.998	1.869.277
Gemeentelijke bijdrage	8.748.685	11.690.801	2.942.116

6.2 Programma Recreatieve Voorzieningen

**Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Programmamanager**

**Dagelijks bestuur
ing. J. Kloots**

Inleiding

Regio Twente exploiteert de recreatieparken Hulsbeek, Rutbeek en Lageveld. Daarnaast onderhoudt Regio Twente de recreatieve Twentse fietspaden en de diverse routesystemen voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en auto's. Deze voorzieningen zijn gericht op zowel de inwoner van Twente als op de toerist. Met name het netwerk van de fietspaden en de kwalitatief hoog aangeschreven routesystemen in Twente vormen voor de toerist een belangrijk criterium om Twente te kiezen voor een (korte) vakantiebestemming.

Belangrijke ontwikkelingen waarmee Recreatieve Voorzieningen te maken heeft zijn:

- Financiële taakstelling ten aanzien van het rendement van de recreatieparken;
- Beperkte financieringsmogelijkheden voor de pachters/ondernemers op de diverse parken;
- Toenemende bekendheid van Twente (van belang i.v.m. instandhouding en doorontwikkeling van fietspaden en routes);
- Fors toegenomen areaal aan routes.

Speerpunten

Naast de reguliere exploitatie en het beheer zijn de speerpunten voor de komende jaren:

- Het verder ontwikkelen van de routenetwerken voor fietsen, wandelen, paardrijden en mountainbiken en het zorgdragen voor een efficiënt beheer en een verbeterde digitale bereikbaarheid van de routes. Daarbij, voor zover mogelijk, gebruik maken van subsidies van derden.
- Conform het huidige beleid streven naar meer en breder gebruik van de recreatieparken (toename maatschappelijk rendement) en naar een verdere verbetering van de exploitatie van de recreatieparken. Dit uit te voeren door het huidige stringente bezuinigingsbeleid te handhaven en daarnaast te zorgen voor extra inkomsten uit pacht, evenementen en parkeren.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
KplusV: onderzoek inzake de toekomst van de recreatieparken Hulsbeek, Rutbeek en Lageveld. Parken worden door Regio Twente geëxploiteerd (d.w.z. geen overdracht naar de markt) met daarbij een scherpe financiële taakstelling.	Voormalige regioraad	12 november 2014
Adviezen visitatiecommissie Regioraad	Voormalige regioraad	3 juli 2013
Rendementsverbetering recreatieparken Regio Twente	Dagelijks bestuur	december 2011

Werkzaamheden

Recreatieve voorzieningen

Wat willen we bereiken?

1. Stimuleren van het gebruik van de recreatieparken en toeristische routenetwerken, te weten het wandel-, fiets- paardrij en MTBnetwerk en autoroutes.
2. Het verbeteren van het financiële rendement van de recreatieparken van 18% in 2009 naar 40% in 2018.

Wat doen we ervoor?

Recreatieparken

Regio Twente streeft naar meer bezoek aan de parken door deze aantrekkelijker te maken voor het publiek en voert hiervoor nieuwe projecten en verbeteringen uit. Ook ligt de focus op een verdere verlaging van de uitgaven van de beheerkosten en een toename van de inkomsten (verbetering rendement). Hierbij worden alle mogelijkheden onderzocht en benut om er voor te zorgen dat het stopzetten van de provinciale exploitatiesubsidie (met een afkoopsom om het hierdoor ontstane exploitatietekort af te dekken) niet leidt tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan de recreatieve infrastructuur.

De verhoging van de inkomsten geschiedt door meer evenementen op de parken te (laten) organiseren en door vestiging van nieuwe bedrijven. In het oog springende werkzaamheden/ projecten voor 2018 zijn:

- afronding planologische procedure (door derden) van het bungalowterrein op het Rutbeek en zo mogelijk start van de aanleg;
- binnenhalen van nieuwe pachters op het Hulsbeek, het Lageveld en het Rutbeek en de doorontwikkeling van diverse bedrijven op deze parken;
- binnenhalen extra evenementen;
- uitvoering van diverse projecten op de parken om deze aantrekkelijk te houden voor publiek, bv de Essenroute op het Hulsbeek en vervanging toiletgebouw op het Lageveld.

Routenetwerken

Getracht wordt de Routenetwerken voortdurend aan te passen en deze steeds aantrekkelijker te maken voor het publiek. Ook wordt een goed, adequaat en innovatief beheer gevoed en zullen de websites worden verbeterd i.v.m. een goede digitale bereikbaarheid. Tevens zorgdragen voor goed kaartmateriaal. Bij het beheer van de fietspaden en de Routenetwerken wordt de samenwerking met gemeenten en met de andere, relevante partijen waar mogelijk geïntensiveerd. Kansen op het vlak van inzet van personen 'met afstand tot de arbeidsmarkt' uit de diverse gemeenten worden zoveel als mogelijk benut.

Indicatoren	E / P	Bron	Nulmeting (2009)	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1. Financiële rendementsontwikkeling parken c.a.	P	Jaarrekening	18%	34%	40%
2. Mate van uitvoering MTB netwerk.	P	Jaarrekening	0	700 km	1.000 km

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

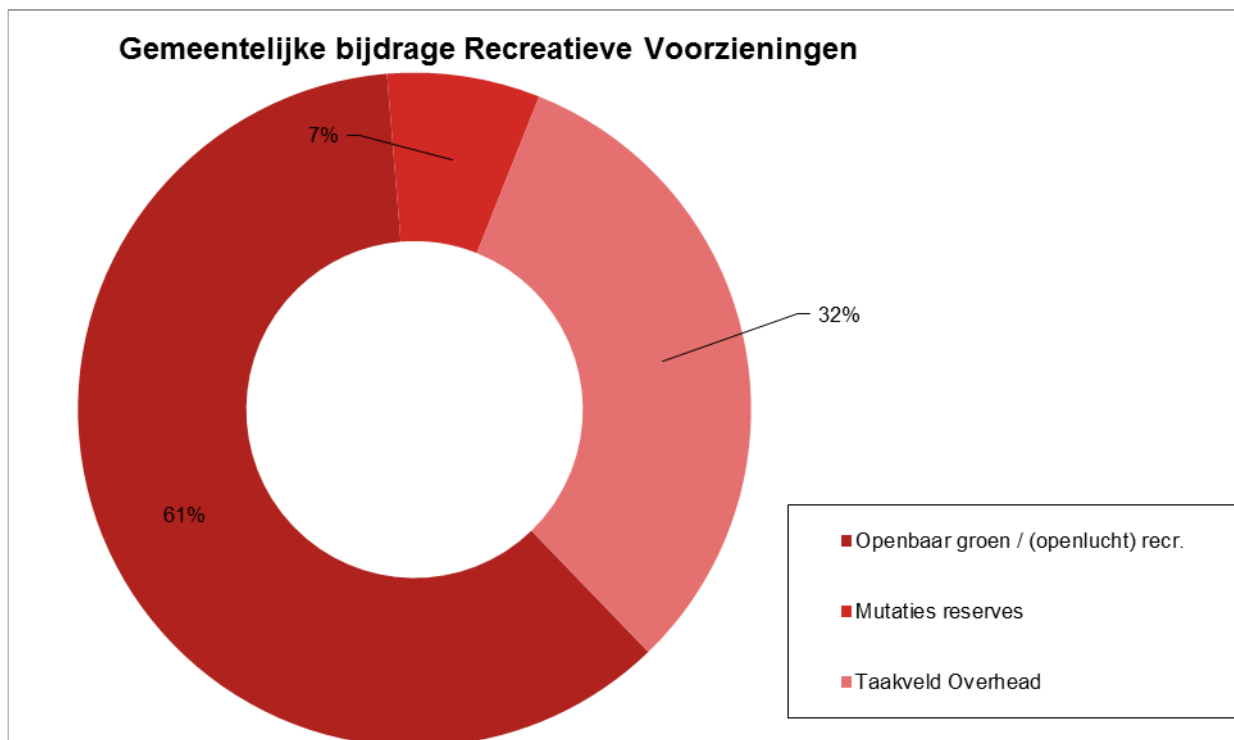
Recreatieve Voorzieningen	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Openbaar groen / (openlucht) recr.	773.480	1.869.979	1.096.499
Totaal	773.480	1.869.979	1.096.499
Mutaties reserves	0	132.206	132.206
Taakveld Overhead	400	571.757	571.357
Gemeentelijke bijdrage	773.880	2.573.941	1.800.062

*Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

Taakstelling

In het saldo van Recreatieve Voorzieningen is een nog resterende taakstelling verwerkt van € 263.344. In 2013 heeft de Provincie Overijssel de jaarlijkse onderhoudsbijdrage afgekocht. Deze afkoopsom is gereserveerd. In verband met het vervallen van de jaarlijkse bijdrage moet Recreatieve Voorzieningen in totaal € 603.885 bezuinigen. Voor zover deze taakstelling niet wordt gerealiseerd wordt deze

onttrokken aan de hiervoor ingestelde reserve Provinciale bijdrage. Maatregelen om te komen tot structurele invulling van de taakstelling zijn de parkeer inkomsten op de drie recreatieparken alsmede verwachte erfpacht opbrengsten naar aanleiding van het te realiseren bungalow park op het Rutbeek en inkomsten uit evenementen.

7. Bestuur en ondersteuning

Bestuur en ondersteuning

In 2018 komt de evaluatie van de gemeenschappelijke regeling aan de orde. De vernieuwde Twentse samenwerking, die per 1 januari 2016 is ingegaan, wordt dan onder de loep genomen. In de Regeling Regio Twente is bepaald dat deze regeling uiterlijk een maand voorafgaande aan het eind van de zittingsperiode van de gemeenteraad wordt geëvalueerd. Deze evaluatie geschiedt door het algemeen bestuur, gehoord de gemeenteraden. De volgende gemeenteraadsverkiezingen zijn op 21 maart 2018, hetgeen betekent dat de evaluatie voor 21 februari 2018 moet zijn afgerond. De bespreking in het algemeen bestuur is het slotstuk van het proces dat in 2017 ingang gezet is. Wij stellen ons voor bij evaluatie in elk geval te betrekken de betrokkenheid van de gemeenteraden bij de samenwerking. De ervaringen die tot dan toe zijn opgedaan met de raadsbetrokkenheid zullen hierbij worden benut.

Door wijziging van de financiële regelgeving (BBV) mogen kosten die voorheen indirect aan een programma werden toegerekend (de overheadkosten), niet meer aan dat programma doorberekend worden. Het taakveld overhead is om deze redenen centraal ondergebracht bij Bestuur en ondersteuning. Het bedrag aan overhead wat bij Bestuur en ondersteuning is opgenomen is de som van de bedragen die opgenomen is onder alle programma's. Ook dienen de verbonden partijen sinds de vernieuwing van het BBV opgenomen te worden in de beleidstoelichting. Gemeenschappelijke regeling Twentebedrijf is voor het eerst opgenomen in de programmabegroting 2018. In het kader van de besluitvorming over het rapport "Samenwerken doen we zelf" is het Twentebedrijf opgericht. Het Twentebedrijf is een gemeenschappelijke regeling van Twentse gemeenten en Regio Twente met als doel samenwerkingen op het gebied van Bedrijfsvoering. Het Twentebedrijf wordt stapsgewijs opgebouwd.

Overzicht van baten en lasten

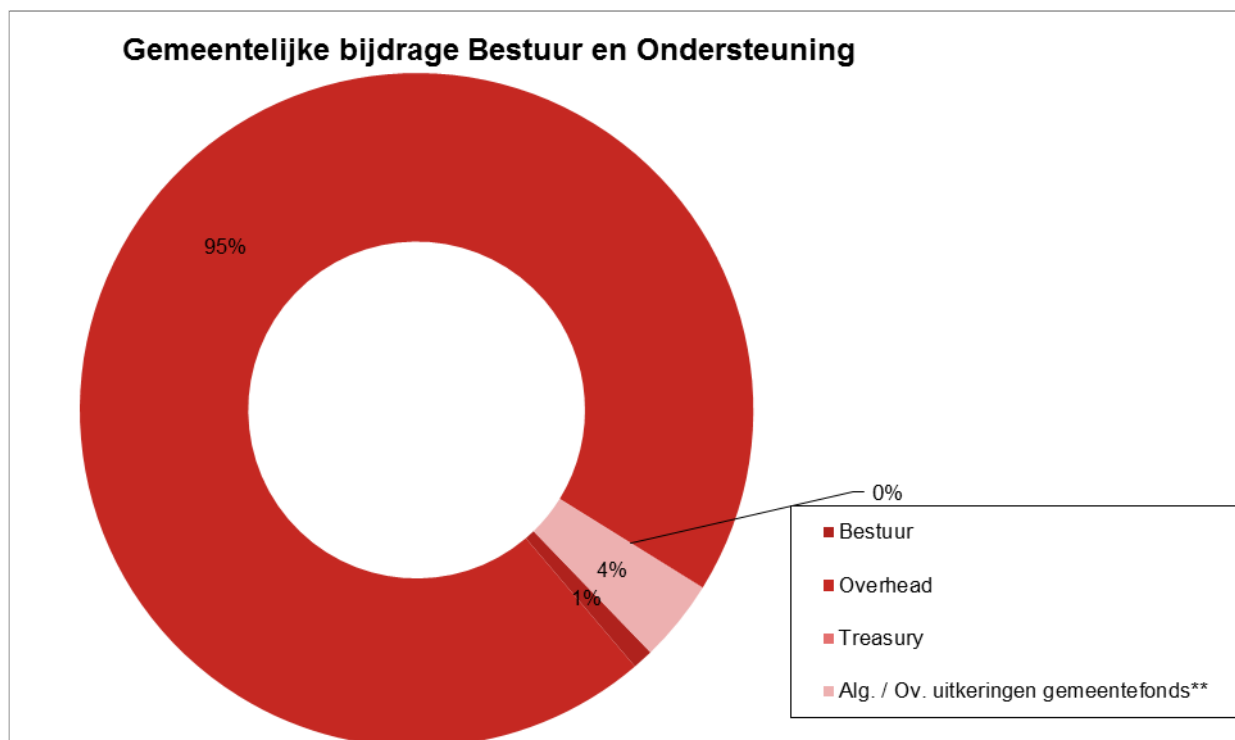
Bestuur en Ondersteuning	Baten	Lasten	Saldo
Bestuur	0	106.622	106.622
Overhead	3.692.485	13.907.449	10.214.964
Treasury	94.433	98.529	4.096
Alg. / Ov. uitkeringen gemeentefonds**	0	419.486	419.486
Totaal	3.786.918	14.532.086	10.745.168
Mutaties reserves	45.000	0	-45.000
Gemeentelijke bijdrage	3.831.918	14.532.086	10.700.168

** In het genoemde saldo van de lasten zit een bedrag opgenomen voor onvoorzien van € 45.000,-.

Als gevolg van de BBV wijziging dienen wij een viertal beleidsindicatoren verplicht op te nemen. Via deze indicatoren is het mogelijk om organisaties beter te vergelijken met elkaar.

Indicator	2018
Formatie	
FTE per 1.000 inwoners	0,53 FTE
Apparaatskosten	
Kosten per inwoner	€ 55,66
Externe inhuur	
Kosten als % van totale loonsom plus kosten inhuur externen	5,3%
Overhead	
% van totale lasten	27,8%

Tabel 2 Beleidsindicatoren

8. Organisatie voor de zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14

**Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Programmamanager**

**Bestuurscommissie OZJT
drs. E. Fokkink**

Inleiding

De veertien Twentse gemeenten werken samen rond de decentralisaties Wmo en Jeugdzorg. Als onderdeel van deze samenwerking hebben zij een Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente (OZJT) opgericht. Regio Twente faciliteert deze samenwerking. Via een wijziging van de Regeling Regio Twente zijn de taken voor de regionale samenwerking vastgelegd waarbij rekening wordt gehouden met de wettelijke plicht tot regionale samenwerking. Ook is per 1 januari 2015 een bestuurscommissie OZJT operationeel. Op deze manier wordt gericht en efficiënter gewerkt aan de taken rond jeugd en maatschappelijke ondersteuning.

De 14 gemeenten werken binnen Samen14 samen binnen een duidelijke projectstructuur, met projectsturing en concreet opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap. Voor ieder thema geldt dat er een wethouder (lid van bestuurscommissie) en een manager (lid managersoverleg) verantwoordelijk is afronding van de opdracht. De thema waarbinnen we OZJT/Samen14 samenwerken zijn ingedeeld in drie prioriteiten:

- Samen Aanpakken: thema's die de 14 gemeenten raken en een hoog risico met zich meebrengen. (Deel-)oplevering op korte termijn.
- Samen Doen: thema's waar de 14 gemeenten gezamenlijk op willen (door)ontwikkelen.
- Samen Leren: thema's waar de 14 gemeenten vooral lokaal mee te maken hebben, maar waar ervaringen delen en uitwisseling belangrijk is.

OZJT is een kleine organisatie en steunt grotendeels op de ambtelijke inzet vanuit de gemeenten in Samen14. Tot de taken van de organisatie behoren:

- a) samenwerking in het sociaal domein met name rond de Jeugdzorg en Wmo faciliteren ten behoeve van de lokale uitvoering;
- b) de bestuurscommissie OZJT faciliteren;
- c) inkoop/contractmanagement uitvoeren ten behoeve van de verplichte taken jeugdzorg conform het governance-besluit;
- d) tijdelijke en flexibele inrichting van het (strategisch) contractmanagement en contractbeheer voor alle overige, niet verplichte gerealiseerde inkoop t.b.v. de Wmo of jeugdhulp;
- e) de monitoring & reflectie in samenwerking met het Kennispunt Twente organiseren;
- f) leveren het accounthouderschap van (het gesubsidieerde) Veilig Thuis Twente (VTT)

In 2017 vindt de evaluatie OZJT plaats. Deze programmabegroting is mede afhankelijk van de uitkomsten van de evaluatie.

Trends en ontwikkelingen

De bestuurscommissie OZJT bepaalt de thema's waar de gemeenten op samenwerken en daarmee ook de inzet voor OZJT. In het managersoverleg maken de gemeenten afspraken over de inzet voor de verschillende projecten. Het bestuurlijk overleg zorgt waar nodig tevens voor de doorgeleiding naar lokale besluitvorming. Bij de transitie van de nieuwe taken in 2015 stond met name het verzorgen van zorgcontinuïteit centraal. Inmiddels merken we dat gemeenten zowel lokaal als in de samenwerking steeds verdere stappen maken in de transformatie. Dit zien we binnen OZJT/Samen 14 terug in het steeds verder ontwikkelen van het contractmanagent, verbetering van monitoring en reflectie, accounthouderschap van VTT en de integrale inkoop Jeugd en Wmo.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Visienota Transformatie jeugdzorg Twente en	Colleges van B&W	2012/2013
Visie- en keuzenota Maatschappelijke ondersteuning in Twente	Colleges van B&W	2012/2013

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

De Twentse gemeenten werken nauw samen met het doel een optimaal werkende jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning in Twente te realiseren. Binnen OZJT pakken de gemeenten een aantal taken verplicht en vrijwillig samen op. Vanuit de Wmo en Jeugdwet is het verplicht om de volgende taken regionaal uit te (laten) voeren:

- advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (nu Veilig Thuis Twente; VTT);
- jeugdbescherming en jeugdreclassering;
- jeugdzorgplus;
- residentiële/specialistische jeugdzorg;
- crisisdienst.

OZJT wil graag een kleine, flexibele organisatie blijven die nauwe aansluiting heeft met de 14 gemeenten. OZJT faciliteert de samenwerking tussen gemeenten, waarbij kennis en kunde (denk aan beleidsinhoudelijk, bedrijfsvoering, et cetera) afkomstig is van gemeenten.

Wat doen we ervoor?

In 2018 geven we in OZJT uitvoering aan de volgende taken:

- Relatiebeheer VTT
- Contractmanagement
- Monitoring en reflectie
- Coördinatie en faciliteren
- Mobiliteitslab (12 gemeenten)

Hiervoor komen de volgende thema's in 2018 in aanmerking:

- Vervoer: inrichting mobiliteitscentrum.
- Huishoudelijke Ondersteuning: monitoring en ontwikkeling nieuwe werkwijze
- Toezicht: gezamenlijk uitvoering geven aan WMO toezicht
- Reflectiekamer: samen georganiseerd reflecteren op de decentralisaties
- Integrale inkoop Jeugd en Wmo: implementatie en verder ontwikkelen op basis van contra
- VTT: verdere doorontwikkeling organisatie en samenwerking gemeenten.

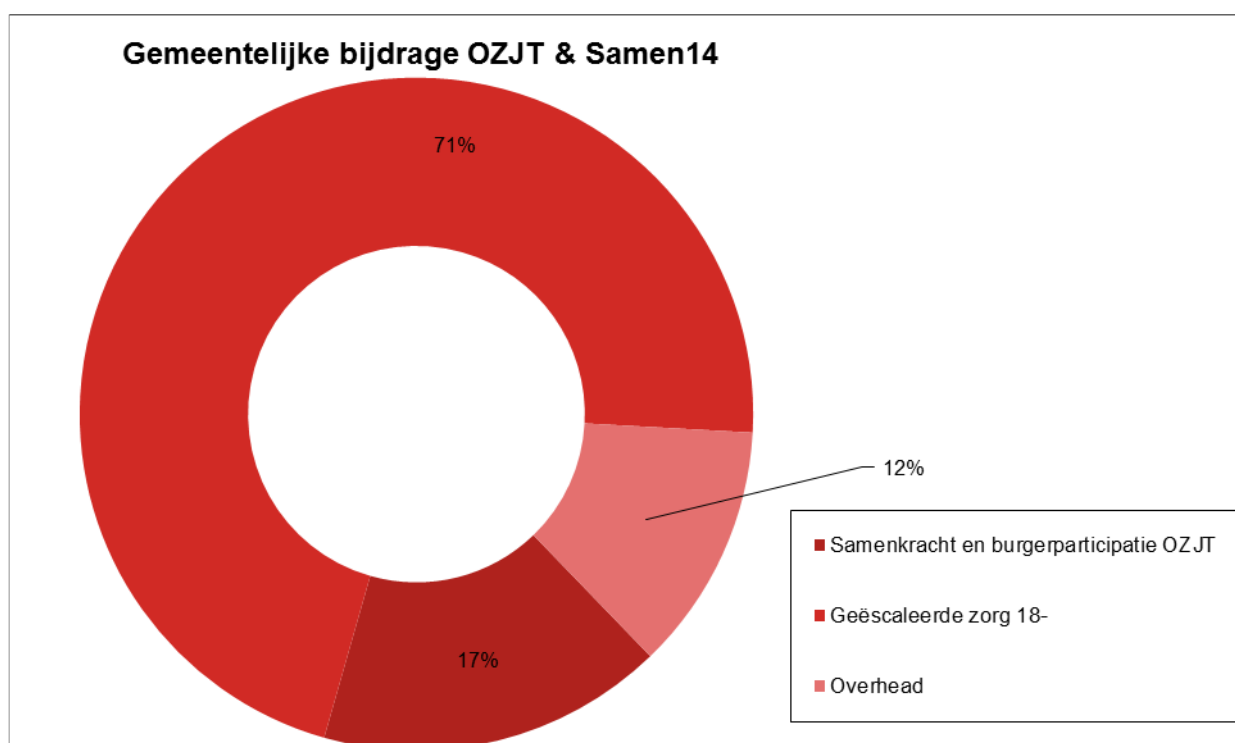
Vanwege de lange termijn tussen het opstellen van deze begroting en het feitelijke werk in 2018, zijn deze samenwerkingsthema's hier kort benoemd. De bestuurscommissie OZJT kan haar eigen prioriteiten stellen. Hiermee heeft zij de mogelijkheid om gedurende het jaar thema's bij te stellen. Mogelijk geeft de actualiteit ook aanleiding tot een voorstel tot begrotingswijziging.

Indicatoren		Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1.	Project aanbesteding vervoer in het kader van zorg	Voorbereiding aanbesteding.	Aanbesteding afgerond, Mobiliteitslab operationeel.
2.	Inkoop Huishoudelijke Ondersteuning	Voorbereiding aanbesteding.	1-1-2018 ingangsdatum overeenkomsten Na inkoop en implementatie verder ontwikkelen op basis van contractmanagement.
3.	Vormgeven monitoring en reflectie in samenwerking met de 14 gemeenten en Kennispunt Twente	Regionale monitor voor jeugd, ieder kwartaal	Regionale monitor voor jeugd en WMO, ieder kwartaal. Uitbreiding met onderwijs.
4.	Integrale inkoop jeugd en Wmo: implementatie inkoop en verder ontwikkelen op basis van contractmanagement.	Uitgangspunten inkoop uitwerken.	Na inkoop en implementatie verder ontwikkelen op basis van contractmanagement.
5.	Contractmanagement: evaluatiegesprekken	Per aanbieder tenminste één gesprek per jaar.	Per aanbieder tenminste één gesprek per jaar.

6.	Organiseren van ontmoeting tussen zorgaanbieders en gemeenten	Tweemaal Meet-up & éénmaal Zorgplein	Tweemaal Meet-up & éénmaal Zorgplein
7.	Verantwoording Veilig Thuis Twente	Werkplan, kwartaalrapportages, subsidieaanvraag	Kwartaalrapportages, subsidieaanvraag

Overzicht van baten en lasten

Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Samenkracht en burgerparticipatie	167.449	899.512	732.063
Taakveld: Geëscaleerde zorg 18-	0	3.142.965	3.142.965
Totaal	167.449	4.042.477	3.875.028
Taakveld Overhead		523.616	523.616
Gemeentelijke bijdrage	167.449	4.566.093	4.398.644

9. Coalitions of the Willing

Binnen Regio Twente wordt in verschillende allianties van gemeenten, waterschap en Regio Twente-organisatie op verschillende ondersteunende werkprocessen samengewerkt. In dit hoofdstuk worden een aantal samenwerkingen beschreven.

9.1 Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in Programmamanagers

Colleges van B&W van de Netwerksteden

G.J. Meijer

Inleiding

Netwerkstad Twente is een vrijwillige samenwerking van de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal. De specifieke stedelijke uitdagingen, het feit dat de steden de motor zijn van de economische ontwikkeling en de plek waar het grootste deel van de culturele voorzieningen geconcentreerd zijn, maakt dat soms een specifieke aanpak voor de steden gewenst is. De Ontwikkelagenda is het belangrijkste samenwerkingsdossier van de Netwerksteden en de Provincie Overijssel. Hierin worden de mogelijke toekomstbeelden voor Netwerkstad Twente en de bijbehorende kansen en bedreigingen verkend tot 2040. Daarbij is een werkprogramma voor de komende jaren vastgesteld, met investeringsprojecten (ca. 90 miljoen euro samen met maatschappelijke partners) en samenwerkingsafspraken. De samenwerking in de Ontwikkelagenda is financieel en organisatorisch geborgd in een bestuursovereenkomst tussen de 5 Netwerksteden en de Provincie Overijssel. Op basis van de Midterm Review in 2016 is gekozen voor een focus op de 4 thema's economie, binnensteden, bereikbaarheid en strategisch programmeren. Dit zijn dan ook de 4 leidende thema's.

Trends en ontwikkelingen

De samenwerking Netwerkstad vindt plaats in de context van heroriëntatie op de samenwerking binnen Netwerkstad Twente en opstarten van een nieuwe investeringsagenda voor Twente.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Ontwikkelagenda deel 1: Ontwikkelingsperspectief 2040	Gemeenteraden NT, Provinciale staten	2013
Ontwikkelagenda deel 2: Werkprogramma	Gemeenteraden NT, Provinciale staten	2013
Economische Motor Twente	Colleges van B en W	2012
Kantorenvisie Netwerkstad	Gemeenteraden NT	2011
Herijking Bedrijventerreinenbeleid Netwerkstad	Gemeenteraden NT	2014
Internationale Agenda van Twente	BC Netwerkstad/DB RT	2008
Nota grondbeleid NT	Colleges van B en W	2005
Regionale Woonvisie Twente 2015-2025	Colleges van B en W	2014
Regionale Woonprogrammering Twente	Colleges van B en W	2016
Suburbaan wonen in de NT	Colleges van B en W	2016
Midterm Review Ontwikkelagenda	Colleges B/W en GS	2016

Leidende thema's

1. Economie

Wat willen we bereiken?

Werkgelegenheid na streven, inzetten op transformatie van industriële regio naar innovatieve kennisregio met daarbij passende moderne maakindustrie met als speerpunten HTSM, AAM, Logistiek. Dit gebeurt in 2018 primair met de 14 Twentse gemeenten, de Provincie Overijssel, Twente Board aangevuld met andere partijen vanuit de 4 O's. De nieuwe Agenda van Twente is het kader. NT heeft hier een voorclimmsrol.

Wat doen we ervoor?

We investeren via de gezamenlijke investeringsagenda bij de Ontwikkelagenda in ondertunneling spoorse-doorsnijding Borne, Versterking stationsgebied Oldenzaal, en Stationsgebied Almelo.

Indicatoren	E / P	Bron	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1. Projecten in uitvoering en afronding	P	Voortgangs-rapportage Ontwikkel-agenda	Projecten in uitvoering	2 Projecten afgerond. Ondertunneling in voorbereiding en afgerond in 2020

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

2. Bereikbaarheid

Wat willen we bereiken?

Optimale in- en externe bereikbaarheid van de Netwerkstad Twente.

Wat doen we ervoor?

In 2017 wordt een expertmeeting gehouden waarmee duidelijkheid moet worden verkregen over rollen en taken en over de speerpunten die worden nagestreefd.

Indicatoren	E / P	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2018)
1. Verbetering interne bereikbaarheid		pm	pm
2. Verbetering externe bereikbaarheid		pm	pm

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

3. Strategisch programmeren

Wat willen we bereiken?

Strategisch programmeren: mogelijk maken van woon- en werklocaties op die plekken waar dat voor het stedelijk gebied als geheel het meest rendement heeft. We hanteren de Ladder voor duurzame verstedelijking. Afstemming van grondbeleid tussen de gemeenten is een voorwaarde om gezamenlijk te kunnen programmeren.

Wat doen we ervoor?

Strategisch programmeren:

- Afstemming programma woningbouw.
- Afstemming programma bedrijventerreinen en kantoren,
- Afstemming methode grondzaken om programmering te kunnen ondersteunen.

Indicatoren	E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1. Afstemming programma woningbouw	P	Regionale Woon-programmering en Beter suburbaan wonen NT	2016	Afstemming Suburbaan wonen	Kwalitatieve programmatische afstemming
2. Afstemming programma werklocaties	P	Regionale Programmering Werklocaties	2015	geen afstemming	Kwalitatieve programmatische afstemming
3. Grondzaken	P	Programmeringsdocumenten	2017	Arrangement in voorbereiding	3 Financiële arrangementen uitgewerkt

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

4. Binnensteden

Wat willen we bereiken?

1. Complementaire binnensteden: uitvoering geven aan de vastgestelde complementaire profielen van de 5 binnensteden.
2. Pilot spontane Binnensteden wordt onderdeel van reguliere werkproces.
3. Realisatie project Verbindingszone Stadscampus-Binnenstad Enschede en project Stationsgebied Almelo.

Wat doen we ervoor?

1. Complementaire binnensteden:
 - Actualisatie profielen voor de vijf steden, optekenen lessen Pilot spontane stad
 - Identificeren welke aanpakken werken en welke partijen belangrijk zijn
2. Implementatie Pilot in reguliere werkprocessen.
3. Uitvoering project Stationsgebied Almelo en project Verbindingszone Stadscampus-Binnenstad Enschede.

Indicatoren	E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1. Profielen steden	E	Ontwikkel-agenda	2016	In voorbereiding	Geactualiseerde profielen
10. Pilot Spontane binnensteden	P	Evaluatie Spontane Binnensteden	2016	In voorbereiding	Onderdeel van reguliere werkproces.
3. Projecten	P	Voortgangsrapportage Ontwikkel-agenda	2016	In uitvoering	gerealiseerd

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

5. Programmaondersteuning

Wat willen we bereiken?

1. Optimale uitvoering van de 4 thema's door het organiseren van daarvoor benodigde bestuurlijke en ambtelijke overleggen.
2. Ondersteunen van samenwerkingsinitiatieven als deze voordelen kunnen opleveren voor het stedelijk gebied van Twente en daarmee voor Twente als geheel.

Wat doen we ervoor?

- Het organiseren, agenderen, inhoudelijk voorbereiden en deelnemen aan de benodigde ambtelijke en bestuurlijke overleggen ten behoeve van de uitvoering van de 4 thema's van de ontwikkelagenda.
- Het voorbereiden van de besluiten die genomen worden over de gezamenlijke investeringsagenda.

- Beheerorganisatie: monitoring projecten en financiële afhandeling.

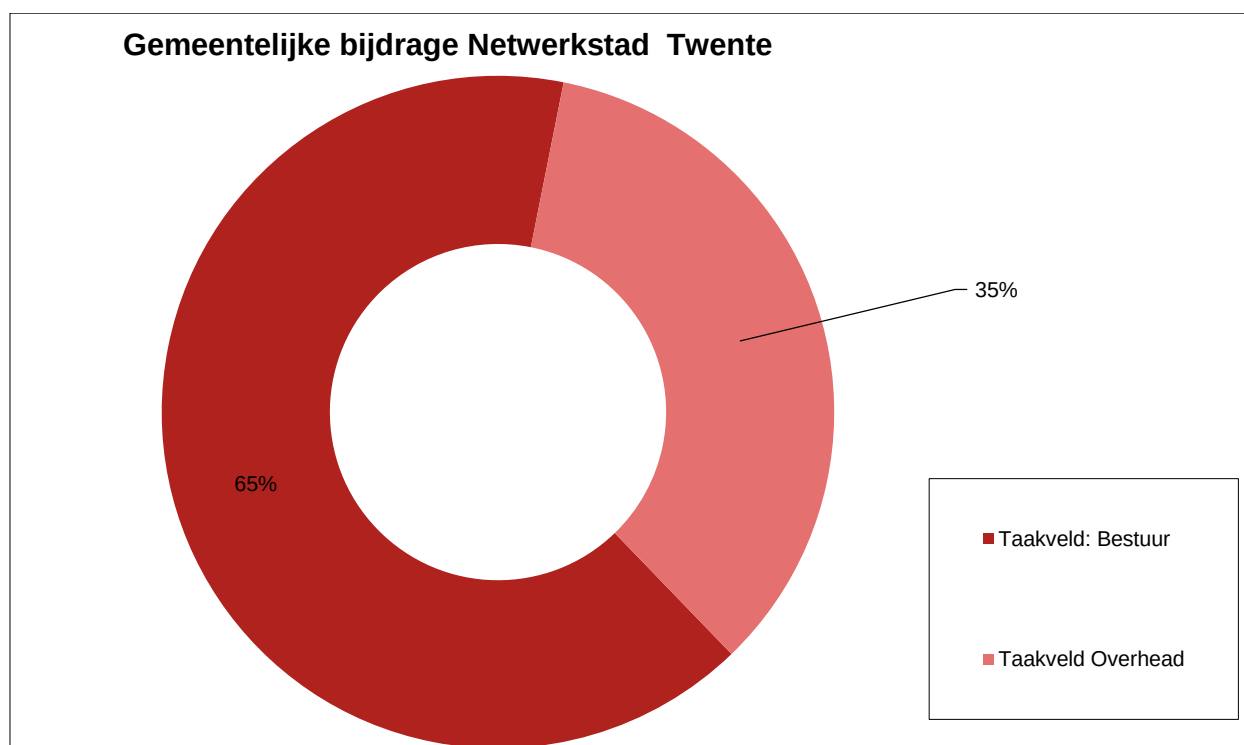
Indicatoren		E/ P	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1.	Aantal bestuurlijke overleggen ontwikkelagenda	P	4	4
2.	Aantal directeuren overleggen ontwikkelagenda	P	10	4

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Netwerkstad	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Bestuur	0	198.978	198.978
Totaal	0	198.978	198.978
Taakveld Overhead	0	105.485	105.485
Gemeentelijke bijdrage	0	304.463	304.463

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

9.2 Kennispunt Twente

**Verantwoordelijkheid van
Besluitvorming in
Programmamanager**

**Bestuurdersoverleg Kennispunt Twente
Colleges van B & W
drs. I. Bakker**

Inleiding

De komende jaren wil Kennispunt Twente zich verder ontwikkelen tot een onderzoeksbureau voor alle Twentse gemeenten en voor aan de gemeenten gelieerde organisaties. Kennispunt Twente richt zich op alle domeinen die voor gemeenten en de regio Twente van belang zijn. Kennispunt Twente kent een werkprogramma waarin inspanningen voor het algemeen belang van de deelnemende gemeenten (*een coalition of the willing*) en Twente zijn opgenomen. Kennispunt Twente wordt aangestuurd door een bestuurlijk programmeringsoverleg en een ambtelijke regiegroep. Regio Twente is de gastheer van Kennispunt Twente. Kennispunt Twente heeft echter een onafhankelijke positie om kritisch en onafhankelijk onderzoek en advies te kunnen garanderen.

Missie Kennispunt Twente: Kennispunt Twente stelt zich ten doel de kennispositie van de Twentse gemeenten en van Regio Twente te versterken. Dit doel bereikt Kennispunt Twente door hoogwaardige sturingsinformatie te leveren, die aansluit bij actuele besluitvorming voorzien is van duiding en handelingsperspectief biedt. Kennispunt Twente is het eerste aanspreekpunt en een betrouwbare partner voor onderzoek en advies in alle stadia van beleidsontwikkeling en – uitvoering. Kennispunt Twente onderhoudt nauwe contacten met Twentse gemeentelijke organisaties en met Regio Twente op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau en participeert in vaste samenwerkingsverbanden en gelegenheidscoalities. Intensieve samenwerking met regionale en landelijke kennisinstituten als de UT, Saxion en VNG/King draagt bij aan het optimaliseren van de kennispositie van en de productontwikkeling voor de gemeenten. De deelnemende gemeenten hebben eind 2016 een nieuwe bestuursovereenkomst opgesteld voor de periode 2017-2020. Deze overeenkomst wordt in 2018 tussentijds geëvalueerd.

Trends en ontwikkelingen

De doorontwikkeling van Kennispunt Twente vindt plaats in een turbulente maatschappelijke context. Gemeenten moeten bezuinigen, maar krijgen ook meer verantwoordelijkheden. De samenleving wordt diverser en complexer. Burgers dienen meer en meer op hun eigen kracht te worden aangesproken. Gemeenten werken op verschillende terreinen al samen, een trend die doorzet met samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering en economische zaken. De gemeenten oriënteren zich in hun bestuurlijke opgaven steeds meer regionaal. Er zijn veel overlappende vragen en thema's voor gemeenten en Regio Twente. Dit biedt voor Kennispunt Twente kansen in het gericht opschalen en regionaliseren van vraagstukken en problemen. Kennispunt Twente wil komen tot een regionaal integrerend aanbod: samenhang waar mogelijk, specialisatie waar nodig. Het goed gebruiken van de enorme hoeveelheid beschikbare data wordt steeds belangrijker voor gemeenten. Data gedreven werken neemt een vlucht waarbij Kennispunt Twente een belangrijke uitvoerende en faciliterende rol voor de gemeenten kan spelen.

Speerpunten

Twentebreed werken

Dienstverlening in de vorm van onderzoek en statistiek voor de overige 14 gemeenten van Twente krijgt steeds verder vorm. De kleinere Twentse gemeenten kunnen meeprofiteren van de brede basisstatistiekfunctie van Kennispunt Twente en ook meegaan in opgeschaalde regionale onderzoeken.

Verbinden en signaleren

Kennispunt Twente wil de gemeenten ook proactief met advies kunnen bijstaan. Het kan hierbij gaan om trends en ontwikkelingen die landelijk spelen en ook van belang zijn voor Twente en om verdieping op eigen onderzoek en statistiek.

Opschaling van vraagstukken en synergie creëren

Er zijn veel overlappende vragen en thema's voor gemeenten en Regio Twente. Voor onderbouwd en vernieuwend beleid is er behoefte aan een samenhangend aanbod van kennis- opschaling van vraagstukken naar een inter- en bovengemeentelijk niveau. Voor eenduidige beleidsonderbouwing is hierbij verdere uniformering en standaardisatie van werkprocessen en (regionale) harmonisatie van definities en operationalisaties op kerngebieden van belang, evenals verdergaande bundeling in dataverzameling, -verwerking en ontsluiting.

Vernieuwing in methoden

De overheid gaat steeds meer informatie gestuurd werken. Dit vergt andere competenties en nieuwe technieken als *data science*. Kennispunt Twente wil een goed adviseur en ondersteuner zijn voor de gemeenten hierbij.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Bestuursovereenkomst Kennispunt Twente 2017-2020	Colleges van gemeenten Almelo, Enschede, Hengelo en dagelijks bestuur Regio Twente	DB 15 december 2016

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

Kennispunt Twente wil Twente breed kwalitatief hoogwaardig onderzoek en statistiek bieden voorzien van duiding om de kennispositie van de gemeenten en de regio te versterken

Wat doen we ervoor?

Bij Kennispunt Twente werken onderzoekers en dataspecialisten. Zij genereren kennis door eigen onderzoek en dataverzameling en door hun kennis te verbinden aan die van strategische partners als UT, Saxion en Provincie Overijssel. We maken gebruik van innovatieve en beproefde onderzoeksmethoden en zoekt synergie tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek, tussen data en duiding. De kern van de activiteiten bestaat uit statistische beschrijvingen en prognoses, monitoronderzoek en toegepast beleidsonderzoek. De burgerpanels die door Kennispunt Twente worden beheerd, zijn een belangrijke pijler onder het werk. De panels worden zo mogelijk uitgebreid naar andere gemeenten. Daarnaast biedt de Twentse Databank een stevige basis om de implicaties van lokaal en regionaal beleid te kunnen onderzoeken. Kennispunt Twente legt deze databank aan en onderhoudt deze. De databank wordt in 2018 verder uitgebreid.

Het duiden van maatschappelijke ontwikkelingen in de vorm van adviseren blijft een kerntaak in eigen beheer. Het ontwikkelen van nieuwe producten in antwoord op nieuwe beleidsopgaven geschiedt in samenspraak met kennisinstituten en gespecialiseerde bureaus.

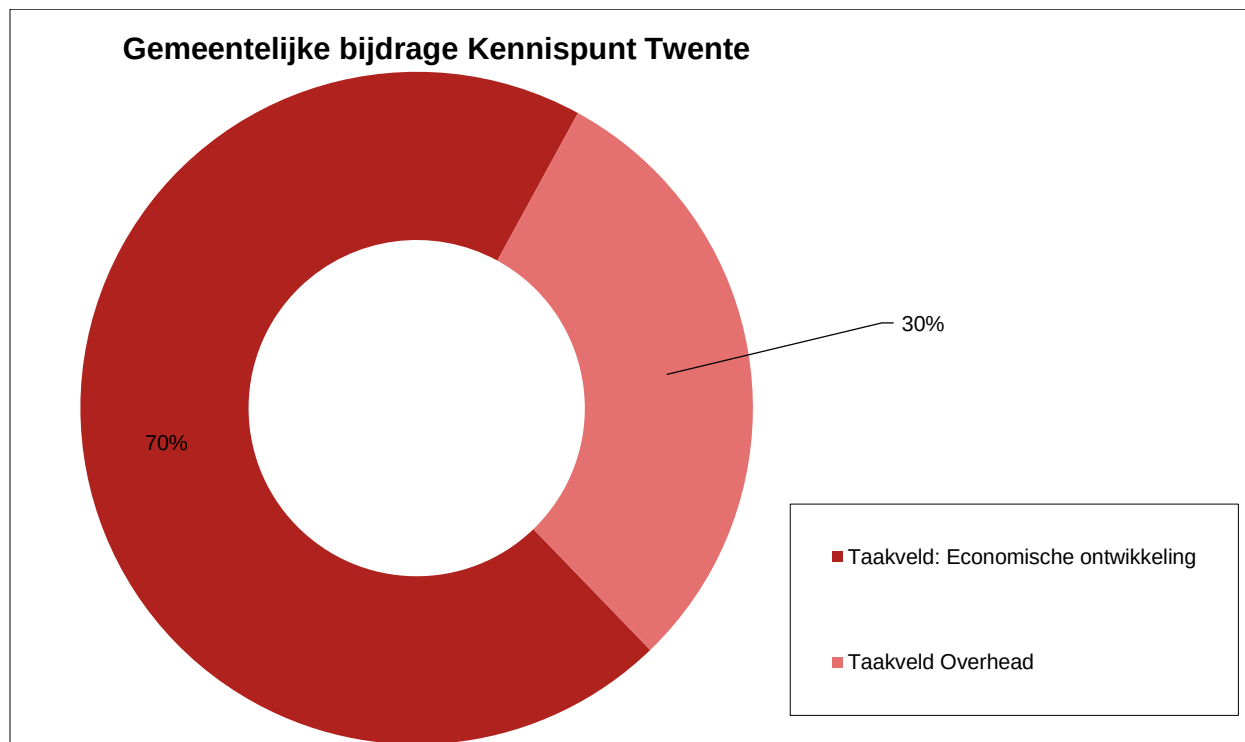
Indicatoren	E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1. Kennispunt Twente werkt Twente breed, wat zich vertaalt in een groeiende, bredere opdrachtenportefeuille en meer regionale opdrachten	P	Evaluatie Kennispunt Twente	2015	Kennispunt Twente voert regiobrede projecten uit en heeft 3 nieuwe gemeenten als opdrachtgever	Groei in regiobrede projecten en meer Twentse gemeenten als opdrachtgever; tenminste 3 gemeenten als opdrachtgever erbij
2. Opdrachtgevers beoordelen de kwaliteit en relevantie voor besluitvorming van de producten van Kennispunt Twente positief	E	Evaluatie Kennispunt Twente	2016	87% van de opdrachtgevers en stakeholders beoordeelt Kennispunt Twente als zeer positief 80% beoordeelt de producten als zeer relevant Gemiddeld rapportcijfer 7,5	Rapportcijfer 7,5 behouden 90% beoordeelt producten als relevant

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Kennispunt Twente	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	618.194	1.163.202	545.008
Totaal	618.194	1.163.202	545.008
Taakveld Overhead	0	231.509	231.509
Gemeentelijke bijdrage	618.194	1.394.711	776.517

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

9.3 Acquisitie

**Inhoudelijk verantwoordelijk en besluitvorming in
Programmanager**

**Stuurgroep Business in Twente
drs. S.L. van der Steen**

Inleiding

De 14 Twentse gemeenten hebben afgesproken om gezamenlijke acquisitie te verrichten op HTSM en Logistiek. Daartoe is in 2016 een actieprogramma opgesteld en een Stuurgroep Business in Twente ingericht. Ook is besloten om daarvoor als gemeenten extra financiering te organiseren. Voor 2016 heeft dit geleid tot een begrotingswijziging van circa 313.000,- Naar verwachting wordt van Regio Twente evenals in 2016 en 2017 faciliterende werkzaamheden verwacht ten behoeve van deze Twentse acquisitie. Afhankelijk van de besluitvorming rondom de nieuwe Agenda van Twente zullen deze werkzaamheden deel uitmaken van deze nieuwe agenda dan wel een aanvulling zijn op de werkzaamheden vanuit het basistakenpakket.

9.4 Milieu, Duurzaamheid en Afval

**Verantwoordelijkheid van
Besluitvorming in
Programmamanager**

**Portefeuillehouders overleg Milieu, Duurzaamheid en Afval
Colleges van B & W
drs. S.L. van der Steen**

Inleiding

In 2016 hebben alle colleges ingestemd met de bestuursopdracht Milieu, Duurzaamheid en Afval (MDA). Op basis van deze bestuursopdracht werken de Twentse gemeenten door middel van Coalitions of the Willing samen op de thema's MDA. De focus ligt daarbij op Energie en Afval.

Milieu, Duurzaamheid en Afval

Wat willen we bereiken?

Streven naar een circulaire economie, waarbij de focus ligt op een energieneutraal Twente in 2050 en een afvalloze regio in 2030..

Wat doen we ervoor?

- Organiseren en ondersteunen van Ambtelijke Overleggen ' Milieu Duurzaamheid en Afval en Portefeuillehoudersoverleg Milieu Duurzaamheid Afval;
- Strategisch meedenken met gemeenten en externe partners over de MDA-thema's;
- Regio-coördinatie Duurzaamheid;
- Uitvoering projecten Afvalloos Twente;
- Follow-up en monitoring Duurzaam (T)huis Twente;
- Ondersteuning werkgroepen

Indicatoren		E/P	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1.	Aantal bestuurlijke overleggen	P	6	4
2.	Aantal ambtelijke overleggen	P	8	11
3.	Advisering en ondersteuning inhoudelijke werkgroepen	E	Twee wekelijkse advisering	Twee wekelijkse advisering
4.	Overleggen Regio-coördinatie	P	6	6
5.	Themabijeenkomsten	P	2	2
6.	Monitoring Duurzaam (T)huis Twente	P	6	6
7.	Follow up Afvalloos Twente	E	procesbegeleiding	procesbegeleiding

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Bestuursopdracht MDA 2017-2018	PHO MDA/gemeenten	2016
Rapport Naar Afvalloos Twente 2030	PHO MDA/gemeenten	2013
P.M. Regionale Energievisie	Diverse gemeenten	P.M.

9.5 Twentse Kracht

**Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Programmamanager**

**Dagelijks bestuur
ir. J. Regtuijt**

Inleiding

Gemeenten krijgen er in de komende jaren nieuwe en complexe taken en uitdagingen bij. Hiervoor zijn gemotiveerde, opgeleide en getalenteerde medewerkers nodig. Werkgevers en medewerkers maken het samen mogelijk dat het personeel zich kan inzetten voor de nieuwe uitdagingen. Dit kan door te investeren in de ontwikkeling van onze medewerkers en het stimuleren van mobiliteit. Het platform Twentse Kracht – werken voor de Twentse overheid- biedt verschillende producten en diensten aan, die bijdragen aan het versterken van de interne arbeidsmarkt van de Twentse overheid. Dit alles passend bij de organisatorische en financiële ontwikkelingen en de veranderende rol van de overheid. Twentse Kracht staat voor aantrekkelijk werkgever- en werknemerschap, waarbij duurzame en flexibele inzetbaarheid, mobiliteit en ontwikkelmogelijkheden maximaal zijn. Twentse Kracht ontleent haar bestaansrecht aan de veranderende rol van de overheid en arbeidsmarkt en de wens van diverse SSNT partners hierin samen op te trekken en resultaten te bereiken.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Voorstel op- en inrichting Platform Werken voor de Twentse Overheid	Kring van gemeentesecretarissen	29 oktober 2014

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

We richten ons op een interne Twentse arbeidsmarkt zonder belemmeringen voor de betrokken overheden en medewerkers met oog voor de opgaven van de Twentse overheden. De inzetbaarheid, mobiliteit en ontwikkelmogelijkheden zijn daarbij maximaal en dragen bij aan aantrekkelijk werkgeverschap van Twentse overheden. Het platform is ontstaan vanuit de wens en noodzaak om in regionaal verband arbeidsmobiliteit, flexibele en duurzame inzetbaarheid, ontwikkeling en aantrekkelijk werkgeverschap op te pakken. De samenwerking in het platform Twentse Kracht legt het accent op het beperken van kwetsbaarheid, kwaliteit, benutten van kansen en kostenbesparing en met ruimte voor verschillen in mate, schaal en aansluitsnelheid. Deze accenten staan voor samenwerking met het doel om gemeenschappelijkheid, verbinding en identiteit te borgen.

Wat doen we ervoor?

Vacature uitwisseling

Het platform Twentse Kracht biedt de deelnemende organisaties de gelegenheid op de site www.twentsekracht.com haar vacatures, klussen en projecten aan de samenwerkende organisaties kenbaar te maken. Dit draagt bij aan interne mobiliteit en helpt onderling taakstellingen te vervullen.

Twentse School

De Twentse school biedt, in nauwe samenwerking met de deelnemende organisaties, trainingen en workshops aan. Trainingen die direct bijdragen aan mobiliteit en flexibele en duurzame inzetbaarheid én trainingen gericht op de professionele en werkinhoudelijke ontwikkeling.

Regionale mobiliteits- en ontwikkeling bevorderende activiteiten

Het platform Twentse Kracht faciliteert mobiliteits- en ontwikkeling bevorderende activiteiten. Deze activiteiten worden jaarlijks afgestemd op de behoeften van de deelnemende organisaties.

Indicatoren	E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1. Aantal deelnemers TS	P	Intern	185 (2014)	1.800	2.000
2. Aantal bezoekers site	P	Intern	-	-	Stijging

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Per 1 januari 2017 gaat het platform door voor onbepaalde tijd. Deze besluitvorming heeft plaatsgevonden op 26 oktober 2017 tijdens het secretarissenberaad. Het financiële plaatje waarmee wordt doorgegaan blijft voorsnog gelijk aan voorgaande jaren. In de komende twee jaar wordt onderzocht wat kansen en bedreigingen zijn wanneer Twentse Kracht zelfvoorzienend zou zijn.

Overzicht van baten en lasten

Twentse Kracht	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Overhead	280.750	280.750	0
Gemeentelijke bijdrage	280.750	280.750	0

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

9.6 Salarisadministratie

**Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Programmamanager**

**Dagelijks bestuur
ir. J. Regtuijt**

Inleiding

Naar verwachting gaan enkele klanten in 2018 op een aantal eHRM onderdelen (verder) digitaliseren, hetgeen effect heeft op onze dienstverlening. Ook krijgen de gezamenlijk met gemeenten en Veiligheidsregio Twente (VRT) te benoemen (verbeter)acties 2018 vorm. Tevens zoeken we actief samenwerking met andere (gezamenlijke) salarisadministraties in Twente op waar dit meerwaarde biedt. Tot slot ontstaat in 2018 naar verwachting helderheid over de effecten van het werken met een meer integraal systeem (ERP).

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Besluit 'Gezamenlijke salarisadministratie'	Voormalige regioraad	3 juli 2013

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

1. Goede, efficiënte dienstverlening aan onze klanten
2. Realiseren van de gezamenlijk te benoemen (verbeter)acties

Wat doen we ervoor?

1. a. Tijdig, juist en volledig betalen van salarissen, andere vergoedingen en afdrachten. Verzorgen van bijbehorend informeren/adviseren en applicatiebeheer.
b. Afspraken uit dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) monitoren in kwartaalrapportages (QRAP's).
2. a. In overleg met betrokken gemeenten (verbeter)acties benoemen en uitvoeren. Idem t.a.v. VRT. Voortgangsbewaking via kwartaalrapportages (QRAP's).

Indicatoren	E/P	Huidig niveau (2016)	Ambitie niveau (2018)
1. Producten / dienstencatalogus met standaardpakket en plus opties	P	Basis	Zowel DVO's als QRAP's met alle deelnemers op orde.

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

10. Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Domein	Taakveld	2018		
		Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage
	0.5 Treasury	€ 99	€ 94	€ 4
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)		€ 49.986	€ 20.431	€ 29.555
Saldo van baten en lasten		€ 50.085	€ 20.526	€ 29.559

Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

11. Paragrafen

De programmabegroting bevat de volgende paragrafen:

1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
2. Onderhoud kapitaalgoederen
3. Bedrijfsvoering
4. Verbonden partijen
5. Financiering

Evenals in voorgaande jaren stelt het algemeen bestuur voor het begrotingsjaar 2018 kaders vast om zijn controlerende kaderstellende taak en het budgetrecht uit te kunnen voeren. Deze paragrafen vormen gezamenlijk dat instrument. Ze geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting vanuit een bepaald perspectief. Het gaat hierbij om onderdelen die betrekking hebben op de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze aspecten kunnen grote financiële gevolgen hebben en daardoor de realisatie van de programma's beïnvloeden.

11.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In juni 2013 heeft het Rijk het BBV aangepast. Bij die gelegenheid is besloten de naam van de verplichte paragraaf Weerstandsvermogen te veranderen in paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, om het belang van het aspect risicobeheersing in deze paragraaf beter tot uitdrukking te laten komen. Dit sluit goed aan bij het op 16 november 2011 door de voormalige regioraad vastgestelde beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen. Inmiddels is op 12 februari 2014 het gewijzigde [beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen en de herziene nota reserves en voorzieningen](#) vastgesteld door de voormalige regioraad. Bij de bespreking van dit voorstel is de behoefte ontstaan voor een nadere verdieping van de nut en noodzaak van de bij Regio Twente aanwezige reserves. Op 11 februari 2015 is een nader [voorstel over nut en noodzaak van de reserves en voorzieningen](#) behandeld in de voormalige regioraad. Naar aanleiding daarvan wordt, mede met het oog op de ontwikkelingen rond de bestuurlijke samenwerking in Twente nog een verdiepingsslag gemaakt, alvorens tot besluitvorming over te kunnen gaan.

Risicobeheersing

In de inleiding genoemde nota's zijn de spelregels vastgesteld die we de afgelopen jaren hebben ontwikkeld rond risicobeheersing. Het belangrijkste element daarin is dat we risico's steeds gestructureerd inventariseren en monitoren. Jaarlijks vindt er een actualisatie plaats van de geïnventariseerde risico's. Hiervan wordt verslag gedaan via de jaarrekening en/of de bestuursrapportage. Het belangrijkste doel van risicomanagement is om risico's beter beheersen. Doordat we de risico's jaarlijks inventariseren en monitoren, zijn we beter in staat tijdig maatregelen te nemen om te voorkomen dat risico's werkelijkheid worden of om de financiële gevolgen daarvan te beperken.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de organisatie om tegenvallers op te vangen zonder dat dit leidt tot een verhoging van de algemene bijdrage van de gemeenten dan wel tot noodzakelijke ombuigingen in het bestaand beleid. Verderop wordt er toegelicht welke risico's betrekking hebben op Regio Twente, deze risico's worden in deze paragraaf weergegeven in een samenvattend overzicht.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen we de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit enerzijds en de beschikbare weerstandscapaciteit anderzijds. De relatie tussen beide wordt in onderstaand figuur weergegeven:

Figuur 1 Opbouw weerstandsvermogen

Beschikbare weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit (reserves) is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken. Bestemmingsreserves zijn ingesteld om kosten af te dekken die uit specifieke werkzaamheden, gevolgen of risico's voortkomen. Wijziging van de bestemming leidt echter in de meeste situaties tot vertraging of zelfs afstel van plannen. Wij hanteren het standpunt dat deze door het algemeen bestuur kunnen worden ingezet bij financiële problemen of calamiteiten. Zij maken daarom onderdeel uit van het weerstandsvermogen (eigen vermogen). Hier geldt dat bij aanwending van deze bestemmingsreserves voor andere doeleinden dan waarvoor deze reserves voorshands zijn ingesteld, andere dekkingsmiddelen aangewezen moeten worden of de ambities moeten worden bijgesteld en dat dit ook in de begroting / meerjarenraming verwerkt dient te worden.

Bij veel overheidsorganisaties is sprake van "beklemd" bestemmingsreserves. Deze worden gecorrigeerd op de weerstandscapaciteit. Als "beklemd" reserves niet als beschikbare weerstandscapaciteit worden gezien is dit van invloed op de weerstandratio. Bij Regio Twente zijn enkele bestemmingsreserves als "beklemd" geoormerkt. Deze bestemmingsreserves worden niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit. De laatst bekende incidentele weerstandscapaciteit en de bijbehorende geïnventariseerde risico's voor de programmabegroting 2018 zijn in onderstaand tabel samengevat.

Domein (bedragen in €)	bedrag / band- breedte	Omvang risico's	Weerstands capaciteit	Over- / onder- dekking	Bron / onderbouwi ng bedrag
Algemeen	6.887.000	776.680	185.941	590.739-	Risicoanalyse
Bedrijfsvoering	3.099.429	494.040	793.238	299.198	Risicoanalyse
Leefomgeving	3.105.539	218.985	1.273.729	1.054.745	Risicoanalyse
Gezondheid	6.341.031	1.257.648	1.315.583	57.935	Risicoanalyse
Totaal	19.432.999	2.747.353	3.568.491	821.139	

Tabel 4 Samenvatting beschikbare weerstandscapaciteit

Benodigde weerstandscapaciteit

Op 11 februari 2015 is een nader [voorstel over nut en noodzaak van de reserves en voorzieningen](#) behandeld in de voormalige regioraad. Naar aanleiding daarvan wordt, mede met het oog op de ontwikkelingen rond de bestuurlijke samenwerking in Twente nog een verdiepingsslag gemaakt, alvorens tot besluitvorming over te kunnen gaan. Deze verdiepingsslag wordt gekoppeld met het updaten van de risico-inventarisatie en dient nog plaats te vinden.

In tabel 5 is het meest actuele overzicht weergegeven. Ook hiervoor geldt dat de inventarisatie een momentopname is en afhankelijk van de (jaarlijkse) omstandigheden kan fluctueren.

Risico-inventarisatie

Specificatie van door Regio Twente geïnventariseerde risico's.

Nr.	Naam risico	Bedrag / bandbreedte	Effect	Kans
Domein Algemeen				
1	Productieverlies door onvoldoende benutten ICT	€ 750.000	€ 375.000	50%
3	Voorfinanciering AvT / IPT	€ 2.700.000	€ 270.000	10%
5	Terugkeergarantie voormalig personeelsleden	€ 150.000	€ 45.000	30%
18	Hypothecaire leningen personeel	€ 78.000	€ 780	1%
19	Debiteuren (excl. openbare lichamen)	€ 294.000	€ 29.400	10%
22	Juridische procedures en aansprakelijkheid	€ 2.500.000	€ -	0%
26	Fraude	€ 250.000	€ -	0%
30	Efficiënt gebruik Twentehuis	€ 130.000	€ 39.000	30%
31	Wet Werk en Inkomen naar arbeidsvermogen	€ 35.000	€ 17.500	50%
Subtotaal		€ 6.887.000	€ 776.680	
Domein Bedrijfsvoering				
2	Leveren diensten aan externe partijen	€ 1.927.000	€ 192.700	10%
6	Aanbestedingsprocedures bedrijfsvoering	€ 750.000	€ 75.000	10%
7	Afhankelijkheid geautomatiseerde systemen	€ 384.615	€ 192.308	50%
11	Gevolgen afschaffing WGR+ Status voor Bedrijfsvoering	€ -	€ -	50%
20	Uitgezette financiële middelen rc, spaarrekeningen en deposito's	€ -	€ -	1%
23	Ziekteverzuim (langdurig)	€ 37.814	€ 34.032	90%
32	Verlenen diensten aan 'coalition of the willing'	€ -	€ -	0%
Subtotaal		€ 3.099.429	€ 494.040	
Domein Leefomgeving				
8	Aanbestedingsprocedures Leefomgeving	€ 1.100.000	€ 110.000	10%
9	Derving erfpacht- /exploitatierechten	€ 40.000	€ 12.000	30%
10	Parkeergelden	€ 30.000	€ 15.000	50%
12	Gevolgen afschaffing WGR+ Status voor Leefomgeving	€ -	€ -	10%
21	Woonruimten en bedrijfsgebouwen	€ 1.400.000	€ -	0%
24	Ziekteverzuim (langdurig)	€ 35.539	€ 31.985	90%
28	Projecten en subsidies DLO	€ 500.000	€ 50.000	10%
29	Indexaties BDU	€ -	€ -	0%
Subtotaal		€ 3.105.539	€ 218.985	
Domein Gezondheid				
13	Aanbestedingsprocedures gezondheid	€ 2.750.000	€ 275.000	10%
14	Doorontwikkeling ICT applicaties GGD Twente	€ 508.800	€ 152.640	30%
15	Opbrengsten tariefstukken GGD	€ 1.090.000	€ 327.000	30%
16	Opbrengsten SOA	€ 885.000	€ 88.500	10%
17	PGA	€ 120.000	€ 36.000	30%
25	Ziekteverzuim (langdurig)	€ 137.231	€ 123.508	90%
27	Daling projectinkomsten	€ 850.000	€ 255.000	30%
Subtotaal		€ 6.341.031	€ 1.257.648	
Risico's programmabegroting 2018		Totaal	€ 19.432.999	€ 2.747.353

Tabel 5 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's.

Weerstandratio**Waarderingsratio**

Beschikbare weerstandscapaciteit (A) € 3.568.491

Benodigde weerstandscapaciteit (B) € 2.747.353

Ratio (A/B)**1,3**

Tabel 6 Weerstandratio

Toelichting weerstandratio

De ratio weerstandsvermogen is op basis van de omvang van de geïnventariseerde risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit berekend. Zoals hierboven is weergegeven komt de weerstandratio voor uit op 1,3, dat volgens de door het algemeen bestuur vastgestelde normering C, als voldoende wordt aangemerkt. De verwachting is dat de ratio in 2017 stijgt naar 1,4 in verband met de toevoegingen aan de egaliseringsreserves vanuit het jaarrekeningresultaat 2016. Voor de jaren 2018 en verder is de verwachting dat de ratio gelijk blijft aan die van 2017. Het is wel belangrijk om te realiseren dat de ratioberekening geen exacte wetenschap is en het verloop erg lastig te voorspellen is.

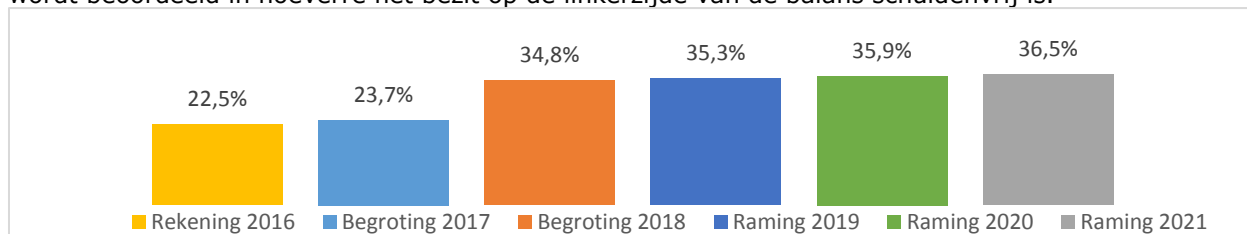
Klasse	Ratio		Betekenis
	$\geq$	$<$	
A	2,0		Uitstekend
B	1,4	2,0	Ruim voldoende
C	1,0	1,4	Voldoende
D	0,8	1,0	Matig
E	0,6	0,8	Onvoldoende
F	-	0,6	Ruim onvoldoende

Tabel 7 Normering weerstandsratio

Financiële Kengetallen

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Regio Twente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het resultaat uit het overzicht baten en lasten. Met het kengetal solvabiliteit wordt beoordeeld in hoeverre het bezit op de linkerzijde van de balans schuldenvrij is.

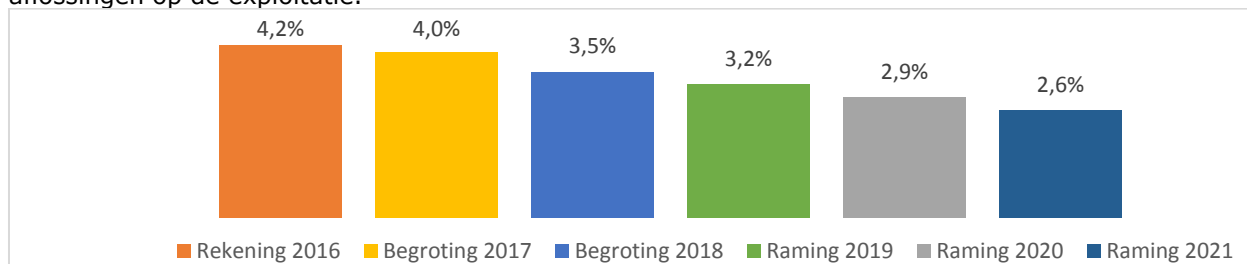

Figuur 2 Solvabiliteitsratio

De verwachting is dat de solvabiliteitsratio gaat toenemen in 2018. De solvabiliteitsratio wordt erg beïnvloed door de voorfinanciering in het kader van de Agenda van Twente. Regio Twente voorfinanciert indien nodig uit eigen middelen de te verstrekken bijdragen voor de Agenda van Twente. Dit heeft te maken met het jaarlijks achteraf ontvangen van de dividenduitkering van Twente en is conform de vastgestelde afspraken met het toenmalige algemeen bestuur. Naar verwachting wordt in 2018 voor het laatst de dividend uitkering ontvangen waardoor het eigen vermogen gaat toenemen ([zie hiervoor ook de geprognosticeerde balans](#)). De solvabiliteitsratio van Regio Twente scoort volgens de VNG normen "voldoende" (>20%).

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Regio Twente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

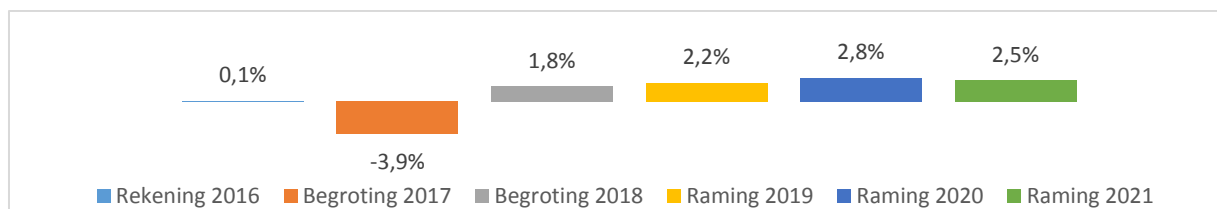

Figuur 3 Netto Schuldquote

De netto schuldquote van Regio Twente laat zien dat de druk van rentelasten en de aflossingen op de exploitatie laag is. Een netto schuldquote tussen de 0% en 100% wordt door de VNG als "normaal" bestempeld.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor uitgeleend geld

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa (cf. art. 36 BBV lid b, c, d, e en f) ook alle verstrekte leningen aan verbonden partijen en andere verstrekte leningen worden opgenomen.

Figuur 4 Netto Schuldquote Gecorrigeerd

De netto schuldquote is nu gecorrigeerd voor uitgeleend geld aan verbonden partijen en de verstrekte hypothecaire leningen aan personeel. De netto schuldquote inclusief uitgeleend geld laat zien dat de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie nog steeds laag is.

11.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen worden onderscheiden in vaste en vlottende activa, die als bezittingen op de balans staan, omdat het nut zich over meerdere jaren uitstrekt (zoals bedrijfsgebouwen, recreatieparken en fietspaden). Ze onderscheiden zich doordat ze voor hun instandhouding en verbetering structureel een substantieel beslag op middelen in de exploitatiebegroting leggen. Dit geldt niet voor de financiële activa en de bedrijfsmiddelen (vlottende activa), omdat die regelmatig worden vervangen.

De kapitaalgoederen waarover we hier spreken, betreffen het programma Recreatieve Voorzieningen (domein Leefomgeving). De beoogde kwaliteit en het onderhoud daarvan bepalen het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten.

Recreatieparken

Recreatieve Voorzieningen beheert de recreatieparken Het Hulsbeek (Oldenzaal), Het Rutbeek (Enschede) en Het Lageveld (Wierden) en bezit op een aantal bijbehorende bedrijfsgebouwen. Het gaat hierbij om beheercentra met bijbehorende schuren en loodsen. Tevens bezitten de parken allemaal meerdere toiletgebouwen. Daarnaast zijn op de parken nog een aantal panden in eigendom. Deze panden zijn veelal verhuurd. . Tevens heeft Regio Twente een aantal dienstwoningen in eigendom, die worden verhuurd aan de beheerders van de parken. De boekwaarde van het in deze kapitaalgoederen geïnvesteerd vermogen staat aangegeven en gespecificeerd op de balans. Eventuele verschillen in de boekwaarde en de waarde in het economisch verkeer (zo die al bekend is) worden aangemerkt als stille reserve.

Het beleidskader

Voor de instandhouding van de recreatieparken zijn in de begroting 2018 budgetten voor jaaronderhoud en kapitaallasten opgenomen. Daarnaast zijn ten behoeve van groot onderhoud stelposten (dotaties aan reserves) opgenomen (circa € 132.000 in 2018). Groot onderhoud wordt uitgevoerd middels een meerjarenplanning.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In de begroting 2018 worden zijn de volgende bedragen aan deze reserves voor de bekostiging van het groot onderhoud. Tevens zijn de saldi van deze reserves per 31 december 2016 aangegeven.

Park	Dotatie 2018	Saldo 31-12-2016
Hulsbeek	€ 49.237	€ 110.700
Rutbeek	€ 48.866	€ 170.425
Lageveld	€ 22.792	€ 37.813
Fietspaden	€ 17.435	€ 54.914

Fietspaden

Programma Recreatieve Voorzieningen beheert namens de Twentse gemeenten de recreatieve Fietspaden (350 km) in Twente.

Het beleidskader

Voor het onderhoud aan het kapitaalgoed recreatieve Fietspaden zijn in de begroting 2018 budgetten voor het jaaronderhoud en kapitaallasten opgenomen. Daarnaast is ten behoeve van groot onderhoud een stelpost (dotaties aan reserve) opgenomen. Groot onderhoud wordt uitgevoerd middels een meerjarenplanning.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Voor het kapitaalgoed fietspaden wordt in 2018 een dotatie aan de reserve groot onderhoud gedaan van € 17.435. Per 31 december 2016 een omvang van € 54.914.

Tot slot is er voor het regulier onderhoud van deze kapitaalgoederen nog een reserve voor vervangings- en vernieuwingsinvesteringen voor de recreatieparken ingesteld. Deze reserves wordt jaarlijks gevoed met of aangewend voor de afdekking van het exploitatieresultaat van de recreatieparken en het onderhoud aan de recreatieve fietspaden. Dit betekent dat de omvang van het jaarlijks uit te voeren groot onderhoud mede afhangt van het exploitatieresultaat van het voorafgaande jaar.

11.3 Bedrijfsvoering**Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Domein directeur****Dagelijks bestuur
ir. J. Regtijt****Inleiding**

Domein Bedrijfsvoering richt zich op het effectief en efficiënt leveren van dienstverlening aan interne en externe klanten (zoals Veiligheidsregio Twente (VRT)). Ook zijn de salarisadministratie voor enkele gemeenten en VRT en Twentse Kracht bij domein Bedrijfsvoering ondergebracht. Dit geldt ook voor het contractbeheer van de regioring. Daarbij streven we ernaar vanuit de klantvraag onze processen samenhangend in te richten en heldere afspraken over verwachtingen te maken. Ons kostprijsmodel helpt ons onze dienstverlening op een transparante wijze toe te rekenen.

Trends en ontwikkelingen

In de loop van 2017 krijgt het werkprogramma Regio Twente 2017-2020 vorm. Daarnaast ontstaat in 2017 helderheid over een mogelijk vervolg van Agenda van Twente. Uit beide ontwikkelingen zijn voor domein Bedrijfsvoering relevante ondersteunende opgaven af te leiden voor 2018 en verder.

Daarnaast zien we zowel vanuit onze eigen organisatie als vanuit onze samenwerkingspartners steeds meer behoefte aan een modern, flexibel kantoorconcept en verdergaande digitalisering van werk(processen). De daarbij ingeslagen koers van domein Bedrijfsvoering krijgt in 2018 een vervolg.

Speerpunten

De focus ligt de komende periode op de thema's digitaal, gastvrij en verbonden. Dit dient bij te dragen aan een goede, efficiënte ondersteuning van onze klanten om het eigenlijke werk (primaire processen) mogelijk te maken.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Gemeenschappelijke Regeling Regio Twente	Raden, colleges van B&W en burgemeesters Twentse gemeenten	Oorspronkelijk in 1994. Laatstelijk gewijzigd per 1 januari 2016
Programmabegroting	Algemeen bestuur	Jaarlijks voor 15 april
Financiële- en controleverordening (art. 212 en 213)	Voormalige regioraad	30 september 2015
Organisatieverordening (waarin opgenomen financieel statuut)	Voormalige regioraad	29 juni 2009
Treasurystatuut Regio Twente	Voormalige regioraad	11 november 2015
Controleprotocol Regio Twente (art. 213)	Voormalige regioraad	30 september 2015
Risicomanagement en weerstandsvermogen	Voormalige regioraad	12 februari 2014
Procesvoorstel onderzoek naar doelmatigheid c.q. mogelijke bezuinigingen en heroriëntatie samenwerking	Voormalige regioraad	10 oktober 2012
Intern controleplan Regio Twente (evaluatie wanneer benodigd)	Dagelijks bestuur	20 oktober 2014

Werkzaamheden**Wat willen we bereiken?**

1. Goede, efficiënte en integrale dienstverlening aan onze klanten
2. Verdergaande digitalisering met bijbehorend kantoorconcept
3. Verbeteren (inhoudelijke) stuurinformatie

Wat doen we ervoor?

1.
 - a. Door ontwikkelen dienstverleningsconcept (DVO's, kostprijsmodel, kwartaalrapportages) en onderliggende processen/PDCA.
 - b. Verder verbeteren/digitalisering (basis)processen.
 - c. Vervolg op marktconsultatie/implementatie van 'integraal systeem' (in 2017 uitgevoerd).
2.
 - a. Onderzoek naar (zoveel mogelijk) in Cloud werken afronden (Cloud 2020).
 - b. Modernisering huisvesting Twentehuis.
3.
 - a. Ondersteuning inhoudelijke dashboards t.b.v. stakeholders (bijv. Agenda van Twente).
 - b. Interne management dashboards en benchmarks verbeteren.

Indicatoren		E / P	Huidig niveau	Ambitie niveau
1.	Kostprijsmodel/DVO's	P	DVO's met alle klanten.	DVO's en QRAP's met alle klanten. PDCA verbeterd.
2.	Verbeteren processen (lean/digitaliseren)	P	Aantal (deel) processen verbeterd/ gedigitaliseerd	5 (deel) processen (lean) verbeterd/ gedigitaliseerd

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

11.4 Verbonden partijen

Deze paragraaf betreft derde rechtspersonen waarmee Regio Twente een bestuurlijke en financiële band heeft, door een participatie in een vennootschap of in stichtingen. We beperken ons hier tot die partijen waarin Regio Twente een bestuurlijk én financieel belang heeft. Met een bestuurlijk belang bedoelen we een zetel in het bestuur van een deelneming of stemrecht. Een financieel belang houdt in dat Regio Twente middelen ter beschikking heeft gesteld en die zal verliezen bij faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op haar verhaald kunnen worden. Van een financieel belang is ook sprake als Regio Twente bij liquidatie van een derde rechtspersoon middelen uitgekeerd kan krijgen.

Het bovenstaande impliceert dat er relaties met derde partijen bestaan die slechts een financieel of een bestuurlijk belang inhouden. Deze staan niet in deze paragraaf benoemd. Ook doet zich voor dat Regio Twente een instelling of stichting jaarlijks subsidie verstrekt en op één of andere wijze deelneemt aan het bestuur daarvan maar bij een faillissement juridisch niet aansprakelijk is. Een dergelijke rechtspersoon is geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een financieel belang. Een voorbeeld hiervan is de Personeelsvereniging Regio Twente.

Beleidskader verbonden partijen

Het beleid van Regio Twente met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in het "[Beleidskader deelneming in of relatie met rechtspersonen](#)" die op 14 april 2014 is vastgesteld door het dagelijks bestuur. Hierin staan afspraken over het aangaan van verbindingen met derden en de wijze van sturing en beheersing daarvan. Er is geen eensluidend antwoord te geven op de vraag of kan worden deelgenomen in een rechtspersoon of dat daarmee anderszins een relatie wordt aangegaan. Elk geval vraagt om een specifieke afweging. Wel kan als algemeen uitgangspunt worden aangegeven dat er vanuit de optiek van Regio Twente sprake moet zijn van een duidelijk publiek belang.

Risicoanalyse

Voor de programmabegroting 2018 heeft Regio Twente een risicoanalyse opgesteld van de verbonden partijen. Voor deze analyse is er een onderscheid gemaakt in bestuurlijke en financiële risico's. De bestuurlijke risico's, denk hierbij aan directie/bestuur en eigenaarsbelang, zijn gekoppeld aan de financiële risico's, denk hierbij aan financiële bijdrage/afhankelijkheid en aansprakelijkheid.

In het overzicht hierna wordt een opsomming gegeven van de relevante verbonden partijen met de bijbehorende meest recente (concept) jaarcijfers 2016. In de programmabegroting 2018 is de gemeenschappelijke regeling Twentebedrijf voor het eerst opgenomen:

Gemeenschappelijke regelingen

Twentebedrijf Statutair gevestigd te Enschede. Bedragen X 1.000		Informatie
1.	Doelstelling en openbaar belang	In het kader van de besluitvorming over het rapport "Samenwerken doen we zelf" is het Twentebedrijf opgericht. Het Twentebedrijf is een gemeenschappelijke regeling van Twentse gemeenten en Regio Twente met als doel samenwerkingen op het gebied van Bedrijfsvoering. Het Twentebedrijf wordt stapsgewijs opgebouwd.
2.	Bestuurlijk belang	In artikel 3 van de Bedrijfsvoeringsregeling Twentebedrijf wordt het dagelijks bestuur van Regio Twente vermeld als deelnemer in het Twentebedrijf.
3.	Financieel belang	De interne bedrijfsvoering wordt georganiseerd vanuit een zogenaamd casco en gaat uit van een groeimodel. Er staat op dit moment nog niet vast welke taken het Twentebedrijf voor Regio Twente gaat uitvoeren waardoor er geen direct financieel belang is.
4.	Risico's	Het bestuur van het Twentebedrijf bestaat uit leden van de colleges van de 14 Twentse gemeenten en een lid van het dagelijks bestuur van Regio Twente. De netwerkdirectie wordt gevormd door de 14 Twentse gemeentesecretarissen en de secretaris-directeur van Regio Twente. De bedrijfsvoering van het Twentebedrijf wordt georganiseerd vanuit een groeimodel. Er worden op dit moment geen

Risico

		diensten afgenomen van het Twentebedrijf waardoor er geen financieel risico is. De risicoscore is laag.
5.	Ontwikkelingen	
6.	Eigen vermogen begin 2016 Eigen vermogen eind 2016	€ 0 € 0
7.	Vreemd vermogen begin 2016 Vreemd vermogen eind 2016	€ 0 € 0
8.	Jaarresultaat 2016	€ 0

Vennootschappen en coöperaties

Twence Holding B.V. statutair gevestigd te Enschede. Bedragen X 1.000		Informatie
1.	Doelstelling en openbaar belang	Uitoefenen van tijdelijk preferent aandeelhouderschap, gedurende de periode dat jaarlijks een extra winstuitkering van 8 miljoen euro wordt verkregen. Deze winstuitkering wordt vervolgens jaarlijks geïnvesteerd in de Agenda van Twente, de investeringsagenda van de 14 Twentse gemeenten. De gemeenten geven via deze agenda vorm aan het versterken van de sociaal economische structuur van de regio.
2.	Bestuurlijk belang	In verband met de uitkering van dividend voor de Agenda van Twente beschikt Regio Twente, totdat in totaal 80 miljoen euro is uitgekeerd, over 819 tijdelijk winstdelende preferente aandelen.
3.	Financieel belang	In 2011 zijn alle aandelen van Twence Holding B.V. overgedragen aan de Twentse gemeenten, die daarmee allen individueel aandeelhouder in Twence Holding B.V. zijn geworden. Een aantal (819) tijdelijk preferente aandelen zijn aan Regio Twente overgedragen, als titel voor de tijdelijke extra winstuitkering, zolang die door Twence Holding B.V. aan Regio Twente wordt uitgekeerd. Daarnaast heeft Regio Twente zich contractueel aan Twence Holding B.V. verbonden om jaarlijks 230.000 ton afvalstoffen te leveren. De feitelijke nakoming van deze verplichtingen berust bij de Twentse gemeenten.
4.	Risico's	De bestuurlijke invloed is laag aangezien Regio Twente één preferente aandeel heeft. Het financiële risico is groot, de dividenduitkering van Twence wordt jaarlijks gebruikt voor de verplichtingen vanuit de Agenda van Twente. In 2018 wordt naar verwachting voor het laatst de dividenduitkering ontvangen over het boekjaar 2017. Ten aanzien van de bedrijfsvoeringsrisico's in verband met de dividenduitkering voor de Agenda van Twente zijn er maatregelen getroffen door Twence Holding B.V. De risicoscore is daardoor midden.
5.	Belangrijkste ontwikkelingen	Inmiddels wordt in toenemende mate (brandbaar) afval uit Engeland verwerkt door Twence. Door deze maatregel wordt het risico van onvoldoende dividenduitkering, en daarmee het risico om niet te kunnen voldoen aan de afgesproken uitkering aan de Agenda van Twente, zo veel mogelijk beperkt. De risicoscore is daardoor midden.
6.	Eigen vermogen begin 2016 Eigen vermogen eind 2016	€ 123.107 €
7.	Vreemd vermogen begin 2016 Vreemd vermogen eind 2016	€ 175.012 €
8.	Jaarresultaat 2016	€

Risico

PPM Oost N.V. statutair gevestigd te Zwolle. Bedragen X 1.000		Informatie
1.	Doelstelling en openbaar belang	PPM Oost N.V. is fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente B.V. Om af te stemmen op en raakvlakken af te tasten met een beleidskader dat de Provincie Overijssel ook op dit gebied uitvoert, is er voor gekozen om het beheer van ons Twents investeringsfonds in handen te leggen van PPM Oost N.V. Reden hiervoor is dat zij jarenlange expertise hebben opgebouwd in het beoordelen van projectaanvragen en bovendien op de hoogte zijn van innovatieve ontwikkelingen in Oost Nederland. Bovendien kan hiermee voor de doelgroep een optimale match worden gemaakt voor de inzet van provinciale gelden (in geheel Overijssel) als de Twentse gelden (alleen in Twente). Om deze constructie mogelijk te maken is het noodzakelijk dat Regio Twente aandeelhouder is van PPM Oost N.V., daartoe is een aandeel in de N.V. verworven. Zodra het investeringsprogramma is voltooid, wordt ook dit tijdelijke aandeelhouderschap weer opgeheven.
2.	Bestuurlijk belang	Om PPM Oost N.V. in de gelegenheid te stellen om dit fonds te kunnen besturen, heeft Regio Twente één aandeel in PPM Oost N.V. aangekocht.
3.	Financieel belang	Regio Twente heeft één aandeel in PPM Oost N.V. aangekocht. Dit is contractueel vastgelegd.
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is laag aangezien Regio Twente een minimaal belang heeft in PPM Oost, zij investeren ook namens de provincies Overijssel en Gelderland. De informatievoorziening is goed georganiseerd tussen Regio Twente en PPM Oost. Het financiële risico is ook laag aangezien het financieel belang in PPM-oost erg is laag en Regio Twente is ook niet financieel aansprakelijk. De risicoscore is daardoor laag.
5.	Belangrijkste ontwikkelingen	Ook na afloop van de Agenda van Twente in 2018 blijft PPM Oost een actieve partner voor Regio Twente en de fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente.
6.	Eigen vermogen begin 2016 Eigen vermogen eind 2016	€ 80.086 € 78.989
7.	Vreemd vermogen begin 2016 Vreemd vermogen eind 2016	€ 1.165 € 1.087
8.	Jaarresultaat 2016	€ -1.097

Risico

Innovatiefonds Twente B.V. statutair gevestigd te Enschede. Bedragen X 1.000		Informatie
1.	Doelstelling en openbaar belang	Een van de programmaonderdelen van het investeringsprogramma Innovatiesprong Twente is het beheren en door middel van subsidies uitgeven van een fonds ter stimulering van innovatieve investeringen in Twente. Het Innovatiefonds Twente richt zich op de financiering van innovatieve Twentse MKB-bedrijven. Via deze fonds geeft Regio Twente verder vorm aan het versterken van de sociaal economische structuur van de regio.
2.	Bestuurlijk belang	Innovatiefonds Twente is 100% eigendom van Regio Twente en daarmee is Regio Twente enige aandeelhouder van het fonds. Hierbij moet wel vermeld worden dat PPM Oost N.V. fondsbeheerder is.
3.	Financieel belang	Regio Twente stelt het Innovatiefonds Twente op termijn € 12.425 beschikbaar die gericht is op de top sector Hightech systemen en materialen (HTSM), een sector waar Twente sterk in is. Het bovenstaande bedrag is als volgt onderverdeeld: 2014: € 4.000

		2015: € 3.000 2016: € 3.000 2017: € 2.425
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is hoog aangezien Regio Twente 100% eigenaar is van het fonds en ook het bestuur vormt. De informatievoorziening is goed georganiseerd tussen het fonds en Regio Twente. De jaarlijkse bijdrage bedraagt gemiddeld € 3 mln. bovendien is Regio Twente als 100% eigenaar financieel aansprakelijk. Doordat Regio Twente 100% eigenaar is van het fonds is het tegelijkertijd ook in staat om tijdig financieel bij te sturen indien nodig. De risicoscore is daardoor laag.
5.	Ontwikkelingen	Het innovatiefonds is een revolverend fonds en blijft doorlopen naar de afloop van de Agenda van Twente in 2018.
6.	Eigen vermogen begin 2016 Eigen vermogen eind 2016	€ 6.514 € 9.159
7.	Vreemd vermogen begin 2016 Vreemd vermogen eind 2016	€ 77 € 58
8.	Jaarresultaat 2016	€ -355

Risico

11.5 Financiering

De uitvoering van programma's wordt mede ondersteund door de financieringsfunctie. Deze functie voorziet in de financieringsbehoefte bij de uitvoering van beleidstaken, door het zo nodig aantrekken van externe financieringsmiddelen, dan wel het beheren en uitzetten van gelden die daarvoor niet direct nodig zijn.

Ontwikkelingen treasuryfunctie

De overgang van de Wgr-plus en de verplichting tot schatkistbankieren zijn van ingrijpende invloed op de financiële positie van Regio Twente in de toekomst, wat ook in het nieuwe [treasurystatuut](#) is vastgelegd. Hoewel Regio Twente momenteel nog over een beperkte hoeveelheid financieringsmiddelen kan beschikken, is de verwachting gerechtvaardigd dat vanaf 2017 en volgende jaren incidenteel een beroep moet worden gedaan op financieringsmiddelen uit de geld- en kapitaalmarkt. Daarvoor is een goede periodiek geactualiseerde liquiditeitsprognose onontbeerlijk en moeten bevoegdheden daarvoor bij verschillende functionarissen worden belegd. Inmiddels is inmiddels een begin gemaakt met het ontwikkelen van een systeem voor adequate liquiditeitsplanning, belegging van taken bij bevoegde functionarissen en het opstellen van een daarvoor geldende instructie.

De treasury functie heeft een intensieve rol bij de uitbetaling en voorfinanciering van subsidieaanvragen in het kader van de Agenda van Twente (AvT) en het Innovatieplatform Twente (IPT) en de Innovatiesprong Twente (IST). Deze worden hoofdzakelijk gefinancierd uit een jaarlijks van Twence Holding B.V. te ontvangen extra winstuitkering van € 8 mln. Om ook hiervoor met het oog op voorfinancieringseffecten tijdig in de benodigde liquiditeitsbehoefte te kunnen voorzien, wordt er permanent een meerjarige liquiditeitsprognose bijgehouden en geactualiseerd. Hierin worden de inkomende en uitgaande geldstromen en de daaruit voortvloeiende liquiditeitsbehoefte dan wel overschotten zichtbaar gemaakt. Ook wordt inzicht verschaft in de nog uitbetaalde restbedragen op eerder verstrekte voorschotten. Dit overzicht "niet uit de balans blijvende verplichtingen AvT / IPT / IST" wordt daartoe jaarlijks opgesteld en geactualiseerd.

Wettelijk kader

BBV vernieuwing rente

Vanwege de wijziging van de BBV is door de commissie BBV een nieuwe notitierente gepubliceerd. De belangrijkste wijzigingen en de beleidskeuzen van Regio Twente zijn daarin:

- Rentevergoeding over eigen vermogen wordt door de commissie BBV ontraden en daarom kies Regio Twente er ook voor om geen rente toe rekening aan het eigen vermogen.
- Het toerekenen van rente aan taakvelden dient plaats te vinden via het taakveld Treasury. Voor de vernieuwing van het BBV konden gemeenten en gemeenschappelijke regelingen zelf bepalen hoe zij de omslagrente bepalen en kiezen. De omslagrente dient nu berekend te worden aan de hand van rentelasten en rentebaten op opgenomen en respectievelijk verstrekte geldleningen. De omslagrente mag maximaal 0,5% van dit samenstel afwijken. Uit het opgestelde renteschema blijkt voor Regio Twente een omslagpercentage van 0,1% waardoor wij ervoor kiezen om geen rente omslagpercentage te hanteren.

Schema rentetoerekening Begroting jaar 2018		Bedrag (in €)
a.	Externe rentelast langlopende leningen 2018	98.529
	Externe rentelast kortlopende leningen (kasgeld) 2018	0,00
b.	externe rente baten IST geldleningen 2018	91.725
	externe rentebaten verstrekte hypothecaire leningen 2018	2.708
	Saldo rentelasten en rentebaten (a-b)	4.096
c1	Rente GREX	0,00
c2	Rente projectfinanciering	0,00
c3	Rentebaat van door verstrekte leningen indien specifieke lening aangetrokken	0,00
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	4.096
d1	Rente over eigen vermogen	0,00
d2	Rente over voorzieningen	0,00
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	4.096
e.	Aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag %)	0,1%
	Toe te rekenen rente aan taakvelden (in €)	4.096
f.	Verwacht renteresultaat op taakveld treasury	4.096

Tabel 8 Renteschema 2018

Berekening voorgerecalculeerde omslagpercentage 2018	Bedrag (in €)
Boekwaarde MVA eind 2016	3.696.984
Investerings 2017	513.934
Afschrijvingen 2017	861.735
Verwachte Boekwaarde MVA begin 2018	3.349.183
Toe te rekenen rente	4.096
Voor gerecalculeerde omslagpercentage 2018	0,1%

Tabel 9 Renteomslagpercentage

De uitvoering van het financieringsbeleid vindt plaats binnen de kaders zoals gesteld in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO). Om vooral de financieringsrisico's te beperken is in de Wet FIDO een tweetal instrumenten opgenomen, te weten de **rente risiconorm** en de **kasgeldlimiet**. Door de bepalingen van de Wet FIDO worden gemeenschappelijke regelingen verplicht alle geldelijke overschotten bij het Ministerie van Financiën te beleggen, **schatkistbankieren**

Renterisiconorm

De rente risiconorm bepaalt dat jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening en herfinanciering. Hiermee is een maximumgrens gesteld aan het renterisico op de langlopende lening portefeuille. Van renteherziening is sprake als in de leningsovereenkomst is bepaald dat de rente gedurende de looptijd in een bepaald jaar zal worden aangepast. Herfinanciering is het aangaan van een nieuwe lening om de oude af te lossen. De rente risiconorm beperkt dus de aflossingen op de bestaande leningenportefeuille. In 2016 is er bij Regio Twente geen sprake geweest van renteherziening en/of herfinanciering. Mogelijk moet in 2018 voor het eerst een beroep worden gedaan op de kapitaalmarkt, om in de financieringsbehoefte te voorzien. In dat geval is de renterisiconorm relevant en zal deze ook worden toegepast. In onderstaand tabel is de renterisiconorm uiteengezet.

Nr	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
1	Begrotingstotaal	50.120	47.419	49.941	50.338	50.741	51.148
2	Renterisiconorm (20% van 1)	10.024	9.484	9.988	10.068	10.148	10.230
3	renteherziening	-	-	-	-	-	-
4	Aflossing	119	125	131	138	145	153
5	Rente risico (3+4)	119	125	131	138	145	153
6	Ruimte onder renterisiconorm (2-5)	9.905	9.359	9.857	9.929	10.003	10.077

Tabel 10 Renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is in de wet FIDO opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De kasgeldlimiet bepaalt dat gemeenschappelijke regelingen hun financieringsbehoefte voor slechts een beperkt bedrag met kortlopend vreemd vermogen financieren. De norm is in de wet gesteld op 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten (excl. de stortingen in de reserves). Het percentage wordt berekend als een kwartaalgemiddelde. Ook hiervoor geldt dat hiervan tot op heden nog geen gebruik is gemaakt. Naar verwachting zal mogelijk wel gebruik worden gemaakt van kasgeldfinanciering in 2018, in dat geval zal de geldende regelgeving daarvoor worden toegepast.

Schatkistbankieren

Uit oogpunt van doelmatigheid is in de Wet FIDO een drempelbedrag opgenomen. Hiermee kan een bepaald bedrag buiten de schatkist worden gehouden, dit drempelbedrag is bepaald op 0,75% van het begrotingstotaal. Voor Regio Twente komt dit in 2018 neer op € 375.000.

12. Financiële begroting

12.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld en toelichting inclusief meerjarenraming

Domein	Taakveld	2018			2019			2020			2021		
		Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage
Gezondheid	7.1 Volksgezondheid	€ 17.360	€ 5.156	€ 12.203	€ 17.553	€ 5.160	€ 12.393	€ 17.749	€ 5.164	€ 12.585	€ 17.948	€ 5.168	€ 12.780
	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie GGD	€ 574	€ 820	-€ 246	€ 582	€ 820	-€ 238	€ 590	€ 820	-€ 230	€ 598	€ 820	-€ 222
	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	€ 320	€ 415	-€ 94	€ 320	€ 417	-€ 96	€ 320	€ 419	-€ 98	€ 320	€ 421	-€ 100
	Totaal Gezondheid	€ 18.254	€ 6.391	€ 11.863	€ 18.455	€ 6.397	€ 12.059	€ 18.660	€ 6.402	€ 12.257	€ 18.867	€ 6.408	€ 12.458
Leefomgeving	2.1 Verkeer en vervoer	€ 274	€ -	€ 274	€ 274	€ -	€ 274	€ 274	€ -	€ 274	€ 274	€ -	€ 274
	3.1 Economische ontwikkeling	€ 9.415	€ 8.616	€ 799	€ 9.429	€ 8.616	€ 813	€ 9.443	€ 8.616	€ 827	€ 9.457	€ 8.616	€ 841
	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 1.870	€ 773	€ 1.096	€ 1.889	€ 777	€ 1.112	€ 1.908	€ 780	€ 1.128	€ 1.927	€ 783	€ 1.144
	7.4 Milieubeheer	€ 85	€ 85	€ 0	€ 85	€ 85	€ 0	€ 85	€ 85	€ 0	€ 85	€ 85	€ 0
Totaal Leefomgeving		€ 11.644	€ 9.474	€ 2.169	€ 11.677	€ 9.478	€ 2.199	€ 11.710	€ 9.481	€ 2.229	€ 11.743	€ 9.484	€ 2.260
	0.1 Bestuur	€ 107	€ -	€ 107	€ 107	€ -	€ 107	€ 108	€ -	€ 108	€ 108	€ -	€ 108
	0.5 Treasury	€ 99	€ 94	€ 4	€ 99	€ 94	€ 4	€ 99	€ 94	€ 4	€ 99	€ 94	€ 4
	0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen	€ 419	€ 0	€ 419	€ 422	€ 0	€ 422	€ 424	€ 0	€ 424	€ 427	€ 0	€ 427
	Totaal Bestuur en ondersteuning	€ 625	€ 94	€ 530	€ 627	€ 94	€ 533	€ 630	€ 94	€ 536	€ 633	€ 94	€ 539
OZJT/Samen14	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	€ 919	€ 187	€ 732	€ 927	€ 189	€ 738	€ 935	€ 190	€ 744	€ 942	€ 192	€ 751
	6.8.1 Geëscaleerde zorg 18-	€ 3.143	€ -	€ 3.143	€ 3.187	€ -	€ 3.187	€ 3.232	€ -	€ 3.232	€ 3.277	€ -	€ 3.277
Totaal Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente		€ 4.062	€ 187	€ 3.875	€ 4.114	€ 189	€ 3.925	€ 4.166	€ 190	€ 3.976	€ 4.219	€ 192	€ 4.028
Coalition of the Willing	0.1 Bestuur (Netwerkstad)	€ 199	€ -	€ 199	€ 200	€ -	€ 200	€ 201	€ -	€ 201	€ 202	€ -	€ 202
	3.1 Economische ontwikkeling (Kennispunt)	€ 1.163	€ 618	€ 545	€ 1.179	€ 618	€ 561	€ 1.195	€ 619	€ 576	€ 1.211	€ 620	€ 591
Totaal Coalition of the Willing		€ 1.362	€ 618	€ 744	€ 1.379	€ 618	€ 761	€ 1.396	€ 619	€ 777	€ 1.413	€ 620	€ 793
Totaal saldo van baten en lasten programma's		€ 35.947	€ 16.765	€ 19.182	€ 36.252	€ 16.775	€ 19.477	€ 36.562	€ 16.787	€ 19.775	€ 36.875	€ 16.798	€ 20.077
	0.4 Overhead	€ 13.907	€ 3.692	€ 10.215	€ 13.998	€ 3.698	€ 10.301	€ 14.090	€ 3.703	€ 10.387	€ 14.183	€ 3.708	€ 10.475
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)		€ 49.986	€ 20.503	€ 29.484	€ 50.383	€ 20.518	€ 29.865	€ 50.786	€ 20.534	€ 30.251	€ 51.193	€ 20.551	€ 30.642
Totaal saldo van baten en lasten		€ 132-	€ 45-	€ 87-	€ 133-	€ 45-	€ 88-	€ 134-	€ 45-	€ 89-	€ 135-	€ 45-	€ 90-
Mutaties Reserves	0.10 Mutaties reserves	€ 132	€ 45	€ 87	€ 133	€ 45	€ 88	€ 134	€ 45	€ 89	€ 135	€ 45	€ 90
Totaal Mutaties reserves		€ 132	€ 45	€ 87	€ 133	€ 45	€ 88	€ 134	€ 45	€ 89	€ 135	€ 45	€ 90
Geraamd resultaat		€ 0-	€ -	€ 0	€ 0-	€ -	€ 0	€ 0	€ -	€ 0-	€ 0	€ -	€ 0

Figuur 5 Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

In deze begroting is n.a.v. het besluit van de voormalige regioraad d.d. 12 november 2014 rekening gehouden met de Financiële uitgangs- en aandachtspunten voor verbonden partijen die door de hoofden Financien aan Regio Twente worden verstrekt.

Daarnaast hanteren we in de begroting een aantal uitgangspunten die niet direct tot een wijziging van de gemeentelijke bijdrage leiden. Het overzicht van baten en lasten zoals weergegeven in figuur 5 is drastisch gewijzigd in verband met de vernieuwing van het BBV. Hierdoor is het niet meer mogelijk om een goed vergelijk te maken met de programmabegrotingen en jaarstukken van de voorgaande jaren. Een goed vergelijk tussen de jaarstukken en programmabegroting zal vanaf het dienstjaar 2019 wel mogelijk zijn.

Loon- en prijscompensatie

Voor de looncompensatie wordt uitgegaan van 1,4% (CPB raming). Dit is echter wat betreft de looncompensatie 'slechts' een raming. De beleidslijn in deze is dat een verschil op de loonsom (overschot of tekort) separaat met de gemeenten wordt vereffend via de tussentijdse rapportage (BERAP) of via de jaarstukken. Voor de prijscompensatie wordt uitgegaan van de CPB raming van minus 1,5%.

Bijdrage per gemeente

De gemeentelijke bijdrage 2018 (excl. de bijdrage Jeugdgezondheidszorg) wordt verdeeld over de gemeenten op basis van de inwoneraantallen per 1 januari 2017 en de bijdrage voor de Jeugdgezondheidszorg op basis van het aantal jeugdigen per 1 januari 2016.

Uitgangspunten meerjarenraming

Bij de opstelling van de meerjarenraming 2018-2021 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. De looncompensatie 2018 t/m 2021 wordt geraamd op 1,4 % en de prijscompensatie 2018 t/m 2021 op 0,80 % (conform CPB raming voor 2018);
2. Het aantal inwoners/jeugdigen is voor de jaren 2017 t/m 2019 gefixeerd op het aantal inwoners/jeugdigen in de begroting 2018;

Zittend vervoer

Als uitvloeisel van de zorgplicht voor personeel van een reeds in 2002 afgestoten activiteit, genaamd zittend vervoer, wordt nog aan twee voormalige personeelsleden een WW uitkering uitbetaald. Deze uitkering loopt nog tot uiterlijk 2020 en neemt jaarlijks af. Voor het jaar 2018 wordt nog voor ca. € 35.000 aan kosten verwacht. Deze kosten komen volledig voor rekening van de voormalige Gemeentekring Almelo-gemeenten (GKA gemeenten), omdat het zaakwaarnemend de afwikkeling betreft van een ooit door de Gemeentekring Almelo uitgevoerde activiteit.

Onvoorziene uitgaven

In 2018 wordt evenals in voorgaande jaren een post 'onvoorzien' van € 45.000,- geraamd. Om in bepaalde situaties adequaat, effectief en efficiënt te kunnen handelen verdient het aanbeveling om incidenteel te kunnen beschikken over een dergelijke begrotingspost. Het geraamde bedrag wordt onttrokken aan de algemene reserve, zodat een verhoging van de gemeentelijke bijdrage hiervoor niet aan de orde is. Voordat aanspraak gemaakt wordt op deze post, wordt nagegaan of het saldo van de algemene reserve toereikend om deze onttrekking te kunnen doen.

Het dagelijks bestuur legt vervolgens in de eerstvolgende vergadering van het algemeen bestuur verantwoording af. De onttrekking moet passen binnen het karakter en de doelstelling van de gemeenschappelijke regeling. In de tussentijdse rapportage wordt gerapporteerd over mogelijke besteding van de post 'onvoorzien'.

Tarieftaken

Voor taken, die niet via de algemene bijdrage van gemeenten worden bekostigd, gelden tarieven die alle bedrijfskosten moeten afdekken. Deze tarieven, gerelateerd aan een reëel te verwachten omzet, dienen tenminste een kostendekkend exploitatieresultaat op te leveren. In de begroting zijn deze taken kostendekkend opgenomen. In de praktijk blijkt dit niet altijd op te gaan. In de risicoparagraaf is dit risico benoemd.

Agenda van Twente / Innovatie Platform Twente / Twentse Innovatiesprong (AvT / IPT/ IST)**Inleiding**

Vanaf het jaar 2007 is gedurende 10 jaar het programma Agenda van Twente (in ruime zin) uitgevoerd.

Dit programma omvatte de financieringsprogramma's Agenda van Twente (AvT sec) met een omvang van € 30 mln., Innovatie Platform Twente (IPT) met een omvang van € 20 mln. en de Innovatie Sprong Twente (IST) met een omvang van € 30 mln. In totaal is hiermee door de Twentse gemeenten in de afgelopen jaren ca. € 80 mln. in de ontwikkeling van de Twentse economie geïnvesteerd, gedeeltelijk in samenwerking met cofinanciering door de Provincie Overijssel, het rijk en Europese structuurfondsen zoals EFRO. De Twentse investeringsbijdragen zijn gefinancierd uit een jaarlijks van Twence Holding B.V. voor dit doel ontvangen extra winstuitkering groot € 8 mln.

De laatste bijdrage van Twence Holding B.V. in deze reeks wordt naar verwachting in het begrotingsjaar 2018 uitgekeerd. Deze bijdrage is bestemd om het in de afgelopen jaren opgebouwde en voorziene financieringstekort in te lopen. Omdat de financiering vanuit Twence Holding B.V. gemiddeld ongeveer een jaar achterliep bij de beschikbaar gestelde financieringsbijdragen uit het programma, was het toegestaan om maximaal € 8 mln. uit algemene middelen van Regio Twente voor te financieren. Als onderdeel van de verstrekking van financieringsbijdragen is binnen het programma AvT via het MKB fonds Vouchers en Kredieten voor ca. € 3 mln. in de vorm van geldleningen verstrekt. Daarop wordt rente ontvangen en deze leningen (ca. 20 in getal) worden naar verwachting in de komende jaren t/m 2020 successievelijk afgelost.

Vanuit de huidige Agenda van Twente worden voor het begrotingsjaar 2018 nog beperkt activiteiten voorzien. Deze richten zich voornamelijk op het debiteurenbeheer rond verstrekte kredieten. Daarnaast stammen uit de achterliggende periode nog een beperkt aantal subsidievoorschotten die nog moeten worden beoordeeld en afgerekend. De laatste te verstrekken bijdragen uit het AvT programma sec, ca. € 2,4 mln. worden in 2017 voorzien. Voor het IPT programma gaat het hierbij om ca. € 0,7 mln. en bij het IST programma om ca. € 4 mln. Daarnaast zijn er in dit begrotingsjaar mogelijk nog een beperkt aantal in eerdere jaren verstrekte voorschotten in omloop die voor afrekening in aanmerking komen. Over aantal en omvang hiervan en het uiteindelijke resultaat daarvan is in dit stadium geen betrouwbare inschatting te geven. Deze is mede afhankelijk van de afwikkelingen in het begrotingsjaar 2017 dat nog volop loopt. Zoals aangegeven worden volgens planning in 2018 uit de tot AvT programma behorende financieringstrajecten geen nieuwe te verstrekken bijdragen meer verwacht.

Ontwikkeling vervolgprogramma

In juni 2016 is door het algemeen bestuur besloten tot het instellen van een onderzoek naar de mogelijkheden en voorwaarden waaronder het vigerende Agenda van Twente op enigerlei wijze kan worden voortgezet en gefinancierd. Hiervoor is een budget uitgetrokken van € 165.000,-. Op dit moment, waarop deze toelichting op de begroting voor 2018 geschreven wordt, is dit onderzoek nog in volle gang en verkeert het in een zodanig stadium dat over de uitkomsten daarvan op dit moment nog niets zinvol kan worden gemeld. De concrete uitwerking van deze plannen moet nog worden afgewacht. Zodra er meer bekend is zal hierover via de BERAP, de jaarstukken 2017 of door middel van een bestuursvoorstel ter besluitvorming, nader worden gecommuniceerd.

Samenwerking in 'Coalition of the Willing' verband

Er zijn verschillende ontwikkelingen m.b.t. samenwerking tussen gemeenten en Regio Twente op het gebied van bedrijfsvoering ('Coalition of the Willing'). Deze ontwikkelingen hebben geen invloed op de gemeentelijke bijdrage, omdat de kostenverrekening tussen de deelnemende partijen op basis van onderlinge afspraken worden verrekend

12.1.1 Specificatie daling gemeentelijke bijdrage 2018 t.o.v. 2017

Programmabegroting 2017	€ 29.511.414
Begroting 2017 na wijziging	€ 29.511.414
Totale bijdrage 2018	€ 29.483.686
Per saldo een daling van de bijdrage 2018 t.o.v. 2017	€ 27.728
Uitgangspunten begroting 2018	
Looncompensatie	
Werkgeverslasten 2017, ambtsjubilea, periodieken, e.d.	€ 287.558
CPB raming 2018	
Looncomp ov budgetten	€ 127.011
Totaal looncompensatie	€ 414.569
Prijscompensatie 2018 (-1,5%)	€ 66.983-
Aanpassing Kennispunt conform bestuursovereenkomst	€ 257.203-
Stelselwijziging BBV - rentetoerekening	€ 118.111-
Totale daling gemeentelijke bijdrage 2018 t.o.v. 2017	€ 27.728

12.1.2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Voor de periode 2018 tot en met 2021 worden de volgende incidentele baten en lasten geraamd:

	Taakveld		2018	2019	2020	2021
7.1	Volksgezondheid	Lasten	€ 2.472	€ 2.473	€ 2.474	€ 2.475
		Baten	€ 2.432	€ 2.432	€ 2.432	€ 2.432
		Saldo	€ 40	€ 41	€ 43	€ 44
3.1	Economische ontwikkeling	Lasten	€ 425	€ 425	€ 425	€ 425
		Baten	€ 425	€ 425	€ 425	€ 425
		Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Saldo incidentele baten en lasten		€ 41	€ 42	€ 43	€ 44

12.2 Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

12.2.1 geprognosticeerde balans

Door de vernieuwing van het BBV is de verplichting vastgesteld dat gemeenten en gemeenschappelijke regelingen een geprognosticeerde balans opnemen voor het begrotingsjaar, het voorliggende jaar en de drie jaren volgend op het begrotingsjaar.

Bedragen in €	Jaarrekening 2016	Prognose eind 2017	Prognose eind 2018	Prognose eind 2019	Prognose eind 2020	Prognose eind 2021
MVA	3.696.984	3.349.183	3.532.588	3.715.993	3.899.398	4.082.803
FVA	2.057.755	1.423.243	938.843	578.562	118.282	107.531
Vlottende activa	10.873.091	11.986.910	14.933.404	15.060.345	15.280.809	15.045.557
Totaal activa	16.627.831	16.759.336	19.404.835	19.354.901	19.298.489	19.235.891
Eigen vermogen	3.733.686	3.971.806	6.748.647	6.836.910	6.925.910	7.016.314
Vaste schulden	2.012.356	1.887.530	1.756.188	1.617.991	1.472.579	1.319.577
Vlottende schulden	10.881.789	10.900.000	10.900.000	10.900.000	10.900.000	10.900.000
Totaal passiva	16.627.831	16.759.336	19.404.835	19.354.901	19.298.489	19.235.891

12.2.2 Berekening EMU-saldo

Omschrijving	Begroting 2017	Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	€ 89	€ 87	€ 88	€ 89	€ 90
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	€ 674	€ 706	€ 712	€ 717	€ 723
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	€ 674	€ 706	€ 712	€ 717	€ 723
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
11 Verkoop van effecten: a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Berekend EMU-saldo	€ 89	€ 87	€ 88	€ 89	€ 90

Verloopoverzicht reserves

Hieronder treft u het verloopoverzicht aan de van de mutaties in de reserves die worden geraamd. Met betrekking tot grootonderhoud op de recreatieparken en fietspaden worden dotaties aan reserves opgenomen. Onttrekkingen aan de reserves voor grootonderhoud geschieden op basis van een meerjarenplanning. Per jaarschijf wordt door de parkbeheerders beoordeeld welk grootonderhoud dient plaats te vinden. De kosten voor grootonderhoud worden vervolgens bij de jaarrekening onttrokken uit de reserves.

Verloopoverzicht reserves	Saldo per 31-12-2016	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo per 31-12-2017	Saldo per 31-12-2018	Saldo per 31-12-2019	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021
Reserve groot onderhoud recreatieparken en fietspaden	373.852	134.219	0	508.071	640.277	773.540	907.540	1.042.944
Algemene reserve	185.941	56.498*	45.000	197.439	152.439	107.439	62.439	17.439

* Toevoeging algemene reserve resultaatbestemming jaarrekening 2016.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In onderstaand overzicht zijn de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen opgenomen, die jaarlijks een vergelijkbaar volume hebben. De dekking van deze verplichtingen is in de meerjarenraming voorzien.

Bedragen in €	Jaarlijks
Vakantiegeld	1.246.000
Eindejaarsuitkering	952.000
Vakantiedagen	1.368.000

Investerings

Hieronder treft een overzicht van de verwachte herinvesteringen:

Herinvesteringen	2018	2019	2020	2021
Investerings met economisch nut	889.000	465.323	168.907	456.436

Bijlagen

Bijlage 1 Productmatrix naar taakveld

0.1 Bestuur

6001000	Dagelijks bestuur
6005005	Project Shared Services Netwerk Twente (algemeen)
6005011	Deelprojecten SSNT
6005100	Bestuursondersteuning NWS
6005101	OA Basiskwaliteit
6005102	OA Versterken economische klimaat
6005103	OA Verbeteren stedelijke kwaliteit
6005104	OA Binden van talent
6005105	OA Excellente overheid
6005550	Euregio
6310000	Project RUNIN (Kennispunt)

0.10 Mutaties reserves

6956020	Mutaties reserves Het Hulsbeek (groot onderhoud)
6956030	Mutaties reserves Het Rutbeek (groot onderhoud)
6956040	Mutaties reserves Het Lageveld (groot onderhoud)

0.4 Overhead

6002000	Bestuursondersteuning Bedrijfsvoering
6005007	Twentse Kracht
6005008	Twentse School
6005009	Twentebedrijf
6005020	Dienstverlening Provincie
6005160	Traineeship Netwerkstad
6005809	ICT Regionaal datanetwerk gemeenten (RDNG)
6005810	ICT Digikoppeling
6220000	Bestuursondersteuning Leefomgeving
6670080	Samen 14
5000010	Directie en Algemeen
5001000	BV: Leiding & Secretariaat
5001100	BV: Service
5001200	BV: Advies
5001300	BV: Management & Project Support (M&PS)
5002000	BV: Algemeen beheer
5002013	Ondernemingsraad
5007110	Verzorgen personeelsadministratie
5007120	Verzorgen salarisadministratie
5007130	Adv. over personele en organisatievraagstukken
5007210	Verzorgen financiële administratie
5007220	Verzorgen verzekeringsportefeuille
5007230	Verstrekken financieel advies, beleid en controle
5007310	Verzorgen juridische advisering
5007410	Verzorgen Post en Archief
5007510	Verzorgen inkoop, logistieke en reproservices
5007520	Verzorgen gebouwgebonden services
5007610	Verzorgen communicatie advies
5007620	Verzorgen beheer en onderhoud websites
5007710	Verzorgen ICT voorzieningen
5007810	Kwaliteitszorg

5310000	LO Kennispunt 0.4
5330010	LO Economie
5560020	LO Recreatieve Voorzieningen
5670000	Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)
5710010	GGD Directie
5710024	Hoofd Staf Gezondheid
5710025	Staf Secretariaat
5710026	Staf Epi. Gezondheidsbevordering & Beleid (EGB)
5710027	Staf Informatie Bedrijfsvoering Projecten (IBP)
5710028	Documentatiecentrum
5710029	Publieksinformatie digitaal
5710030	AGZ Leiding & Secretariaat
5710032	AGZ TBC
5710033	AGZ Milieu en Gezondheid
5710035	AGZ Inspectie en Hygiëne
5710036	AGZ Seksuele Gezondheid
5710037	AGZ Infectieziekten
5710038	AGZ Forensische Geneeskunde
5710039	AGZ OGGZ
5710040	JGZ Leiding
5710046	JGZ Bedrijfsbureau
5710047	JGZ Staffbureau
5710054	JGZ Cursusbureau
5710055	JGZ Projecten
5710056	JGZ 0-19
5710060	JGZ Logopedie
5710072	Hulpkostenplaats JGZ 0-19
5710081	JGZ team Enschede
5710082	JGZ team Hengelo/Borne/Hof van Twente
5710083	JGZ team Haaksb./Oldenz./Losser/Dinkelland/Tubb.
5710084	JGZ team Almelo/Twenterand
5710085	JGZ team Hellendoorn/Rijssen-Holten/Wierden
5710089	AGZ GGD Rampen Opvang Plan (GROP)
5720000	Zittend Vervoer
5723030	Piofach Leefomgeving
5810010	LO Directie
5920111	Catering
5920120	HV Twentehuis
5930220	Algemeen Beheer Concern
5930330	Algemeen Beheer LO
5930670	Concernkosten GGD
5930690	Algemeen Beheer GGD
0.5	Treasury
6911000	Geldleningen/uitzettingen < 1 jaar
6914000	Geldleningen/uitzettingen = of > 1 jaar
6922100	Winstuitkering Twence BV
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
6921000	Concernkosten
6922000	Algemene baten en lasten
0.8	Overige baten en lasten
6772601	Taakstellingen
2.1	Verkeer en vervoer
5211010	LO Mobiliteit

3.1 Economische ontwikkeling

- 6005650 Uitvoeringsorg. Innovatieplatform Twente (IPT)
- 6003000 Internationaal & Lobby
- 6005600 Uitvoeringsorganisatie Agenda van Twente (AvT)
- 6005700 Nieuw Regionaal Investeringsprogramma
- 6320500 Strategie Sociaal Economisch Sterk Twente
- 6320503 Project Twente Index
- 6320524 Project Startersbeleid
- 6320527 Project Arbeidsmarktplan (AVT)
- 6320528 Project Jeugdwerkloosheid
- 6320529 Twente board (Economic board Taskforce Economie)
- 6320532 Ontsluiting werkzoekendenbestand
- 6320551 Innovatie
- 6320554 Arbeidsmarkt
- 6320555 Project Werkbedrijf
- 6320556 Vergunninghouders aan het werk in Twente
- 6320800 Financieringsbijdragen Agenda van Twente
- 6320810 Financieringsbijdragen IPT
- 6320820 Twents Investeringsfonds Innovatiesprong
- 6320830 Intergemeentelijk innovatiefonds
- 6320840 Human Capital programma
- 6320841 Techniekpact
- 6320870 Twentse Innovatiesprong (ISP)
- 6330100 Acquisitie
- 6556000 Vrije Tijd
- 6611070 Project 1000 jongerenplan
- 6810519 Logistiek / Ten-t
- 5310010 LO Kennispunt
- 6320850 Regio Branding / PR Twente
- 6320860 Toerisme in Twente

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

- 6556019 Strategie Recreatieve Voorzieningen
- 6556020 Het Hulsbeek
- 6556021 Investerings HB jaarschijf
- 6556022 Twente beleven door te verbinden
- 6556023 Evenementen HB
- 6556030 Het Rutbeek
- 6556031 Investerings RB jaarschijf
- 6556032 Evenementen RB
- 6556040 Het Lageveld
- 6556041 Investerings LV jaarschijf
- 6556042 Evenementen LV
- 6556060 Fietspaden
- 6556066 Routenetwerken
- 6556818 MTB routenetwerk Twente
- 6556820 Kwaliteitsimpuls
- 6556821 Project paardeneconomie
- 6556822 KIR 1. Knelpunten in routes oplossen
- 6556823 KIR 2. Informatievoorziening langs routes
- 6556824 KIR 3. Voorzieningen langs routes
- 6556826 KIR 6. Basis voor routeplanner
- 6556827 KIR 7. Twentse dorpsroutes
- 6556828 KIR 9. Themaroutes

6556829	KIR 10. Stadsrandroutes
6556830	KIR 11. Routes voor doelgroepen
6556831	KIR 12. Waterbeleving
6556832	KIR 18. Regionale apps ontwikkelen
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
6005030	Regietafel Vluchtelingen
6714799	Transitie Jeugdzorg
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT
6670010	OZJT
6670050	Mobiliteitslab OZJT
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie GGD
6714150	Inspectie en Hygiëne: kinderopvang
6.81	Geëscaleerde zorg 18-
6670020	Veilig Thuis Twente
7.1	Volksgezondheid
6714000	Infectieziektebestrijding
6714051	Seksuele gezondheid
6714053	Aanvullende Seksualiteits Hulpverlening (Sense)
6714085	GGD Rampen Opvang Plan (GROP)
6714101	TBC Bestrijding en Preventie
6714149	TUBIS samenwerking
6714153	Inspectie en Hygiëne: prostitutieinrichtingen
6714154	Inspectie en Hygiëne: tattoo en piercing
6714155	Inspectie en Hygiëne: overige WPG
6714159	Inspectie en Hygiëne: project Schone Scholen
6714220	M&G Voorlichting/behandeling vragen&klachten
6714221	M&G Onderzoek en advisering
6714222	M&G Advisering milieu-incidenten
6714230	Gezondheidsmonitor Luchthaven Twente
6714231	Gezondheidsrisico's defensiemedewerkers
6714250	Reizigerszorg
6714305	OGGZ Meldpunt Woningvervuiling
6714384	Project OGGZ: Inloopspreekuur
6714394	OGGZ: Schoonmaakpot Almelo
6714395	OGGZ: Schoonmaakpot Hengelo
6714396	OGGZ: Schoonmaakpot Enschede
6714400	Forensische zorg
6714480	SOA/HBV - project
6714481	Centrum voor Seksueel Geweld (CSG)
6714482	LHBT project
6714500	Advisering lokaal gezondheidsbeleid
6714550	Inzicht in Gezondheidssituatie/TGV
6714552	Grootschallig epidemiologisch onderzoek
6714580	Kring Oost Nederland (KON)
6714600	Gezondheidsbevordering Basis
6714693	Project TBC Regionalisatie
6714781	Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers (PGA) AGZ
6714782	Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers (PGA) JGZ
6714786	Twentse samenwerking rond zorgketten
6714789	Eigen Kracht Twente
6714950	Bestuursondersteuning GGD
6714960	OR inzet GGD Twente
6715000	Integraal dossier JGZ 0-19

6715001 Triage groep 2 Basisonderwijs
6715002 Triage groep 7 Basisonderwijs
6715003 Triage klas 2 HAVO/VWO
6715004 Instroomonderzoek Speciaal Onderwijs
6715005 Herhalingsonderzoek Speciaal Onderwijs
6715006 Triage klas 2 VMBO
6715007 Preventief gezondheidsonderzoek (PGO) nieuwkomers
6715010 Groepsgerichte monitoring
6715015 Onderzoek op indicatie Basis Onderwijs (BO)
6715016 Onderzoek op indicatie Voortgezet Onderwijs (VO)
6715020 Rijksvaccinatieprogramma (RVP)
6715025 Huisbezoek op indicatie
6715026 Voorkoming schoolverzuim
6715028 Zorggebonden netwerken
6715029 Zorggebonden netwerken VO
6715081 Contactmoment adolescenten
6715101 Contactmoment 4e tot 7e dag
6715102 3e neonatale gehoorscreening
6715103 Contactmoment 2e week (huisbezoek)
6715104 Contactmoment 4e week
6715105 Contactmoment 8e week
6715106 Contactmoment 3 maanden
6715107 Contactmoment 4 maanden
6715108 Contactmoment 6 maanden
6715109 Contactmoment 7,5 maanden op indicatie
6715110 Contactmoment 9 maanden
6715111 Contactmoment 11 maanden
6715112 Contactmoment 14 maanden
6715113 Contactmoment 18 maanden
6715114 Contactmoment 2 jaar
6715115 Contactmoment 3 jaar
6715116 Contactmoment 3 jaar 9 mnd
6715118 Contactmoment CB op indicatie
6715120 Telefonisch spreekuur verpleegkundige JGZ 0-4
6715121 Inloosprekkuur verpleegkundige JGZ 0-4
6715122 Huisbezoek op indicatie JGZ 0-4
6715126 Observaties orthopedagoog
6715130 Project aandachtskinderen JGZ
6716100 Indv. en groepsgerichte voorl. en advies JGZ 0-19
6716104 Indirect cliëntgebonden activiteiten 0-19
6716110 Prenatale Voorlichting
6716190 PGJ (Pedagogische Gezinsbegeleiding JGZ)
6716200 LOES in Twente
6716201 LOES info CJG Enschede
6716203 LOES info CJG Hengelo
6716204 LOES Haaksbergen
6716205 LOES Oldenzaal
6716206 Project Academische Werkplaats Jeugd Twente (AWJT)
6716207 Oldenzaal CJG 2.0
6716210 Taalprotocol Borne
6716216 Project Zwangerschap & Geboorte
6716221 Academ. Werkplaats Jeugd Twente Versterking ZKA
6716280 Digitaal Dossier (DD)

6718030 GGD Kwaliteitszorg
6718080 Informatievoorziening
6718090 Opleidingsinrichting zorgopleiding
5920331 HV Twentheplein
5920332 HV Gebouw Lansinkveste
5920333 HV Dependances JGZ
5920334 HV JGZ 0-18

7.4 Milieubeheer

6723000 Milieu (algemeen)
6723003 Project Twente bewust verlicht
6723004 Afvalloos Twente
6810518 Twentse duurzaamheidsagenda

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

6714401 Forensische Zorg - Lijkschouw

Bijlage 2 Gemeentelijke bijdrage 2018 (per taakveld)

Gemeente	Aantal inw. 01-01'17	0.1 Bestuur	0.1 Bestuur (NWS)	0.10 Mutaties reserves	0.11 Resultaat baten en lasten	0.4 Overhead	0.4.1 Overhead Kennispunt
Almelo	72.540	5.556	60.280	15.286	0	0	0
Borne	22.783	1.745	18.932	4.801	0	0	0
Dinkelland	26.251	2.011	0	5.532	0	0	0
Enschede	158.237	12.120	131.492	33.344	0	0	0
Haaksbergen	24.284	1.860	0	5.117	0	0	0
Hellendoorn	35.769	2.740	0	7.537	0	0	0
Hengelo	80.823	6.191	67.163	17.031	0	0	0
Hof van Twente	35.012	2.682	0	7.378	0	0	0
Losser	22.488	1.723	0	4.739	0	0	0
Oldenzaal	32.006	2.452	26.596	6.744	0	0	0
Rijssen / Holten	37.984	2.909	0	8.004	0	0	0
Tubbergen	21.152	1.620	0	4.457	0	0	0
Twenterand	33.841	2.592	0	7.131	0	0	0
Wierden	24.227	1.856	0	5.105	0	0	0
Totaal	627.397	48.057	304.463	132.206	0	0	0

Gemeente	0.5 Treasury	0.7 Alg. / Ov. uitkeringen gemeente- fonds	0.8 Overige baten en lasten	2.1 Verkeer en vervoer	3.1 Econom. ontw.	3.1 Econom. ontw. (KNP)	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Almelo	474	43.298	0	31.705	309.251	248.109	192.838
Borne	149	13.599	0	9.958	97.128	0	60.566
Dinkelland	171	15.669	0	11.473	111.913	0	69.785
Enschede	1.033	94.450	0	69.159	674.593	285.264	420.653
Haaksbergen	159	14.495	0	10.614	103.527	0	64.556
Hellendoorn	234	21.350	0	15.633	152.490	0	95.087
Hengelo	528	48.242	0	35.325	344.563	243.144	214.858
Hof van Twente	229	20.898	0	15.302	149.263	0	93.075
Losser	147	13.423	0	9.829	95.870	0	59.782
Oldenzaal	209	19.104	0	13.989	136.447	0	85.084
Rijssen / Holten	248	22.672	0	16.601	161.933	0	100.976
Tubbergen	138	12.625	0	9.245	90.175	0	56.230
Twenterand	221	20.199	0	14.791	144.270	0	89.962
Wierden	158	14.461	0	10.589	103.284	0	64.404
Totaal	4.096	374.486	0	274.212	2.674.708	776.517	1.667.856

Gemeente	6.1.1 Samen- kracht en burgerparticipatie OZJT	6.1.2 Samen- kracht en burgerparticipatie GGD	6.81 Geëscaleerde zorg 18-	7.1 Volksgezondheid	7.4 Milieu beheer	7.5 Begraaf- plaatsen en crematoria	Totaal
Almelo	145.182	-3.121	363.391	2.203.000	0	3.214	3.618.464
Borne	45.598	-980	114.132	685.000	0	1.009	1.051.637
Dinkelland	52.539	-1.129	131.505	799.315	0	1.163	1.199.947
Enschede	316.697	-6.807	792.693	4.405.597	0	7.011	7.237.300
Haaksbergen	48.602	-1.045	121.651	717.237	0	1.076	1.087.849
Hellendoorn	71.588	-1.539	179.186	1.083.173	0	1.585	1.629.064
Hengelo	161.760	-3.477	404.885	2.400.392	0	3.581	3.944.185
Hof van Twente	70.073	-1.506	175.394	1.012.922	0	1.551	1.547.261
Losser	45.008	-967	112.654	647.198	0	996	990.400
Oldenzaal	64.057	-1.377	160.335	969.762	0	1.418	1.484.821
Rijssen / Holten	76.022	-1.634	190.282	1.325.787	0	1.683	1.905.483
Tubbergen	42.334	-910	105.962	689.223	0	937	1.012.036
Twenterand	67.730	-1.456	169.528	1.132.357	0	1.499	1.648.824
Wierden	48.488	-1.042	121.366	756.672	0	1.073	1.126.414
Totaal	1.255.679	-26.991	3.142.965	18.827.634	0	27.799	29.483.686

De gemeentelijke bijdrage van taakveld 7.1 Volksgezondheid en Coalition of the Willing is niet rechtstreeks te herleiden naar een bijdrage per inwoner, omdat uitgaven in het kader van Jeugdgezondheidszorg, Netwerkstad en Kennispunt Twente op basis van het aantal jeugdigen c.q. het aantal inwoners van de deelnemende gemeenten worden toegerekend.